

**МАЪРӮЗАИ ВАКОЛАТДОР
ОИД БАҲУҚУҚИ ИНСОН ДАР
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
БАРОИ СОЛИ 2018**

**ДОКЛАД УПОЛНОМОЧЕННОГО
ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА
В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН
ЗА 2018 ГОД**

**2018 ANNUAL REPORT OF THE
HUMAN RIGHTS COMMISSIONER
IN THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN**

ДУШАНБЕ – 2019

**МАҚОМОТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ
ИНСОН ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**МАЪРӮЗАИ
ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН
ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
БАРОИ СОЛИ 2018**

ДУШАНБЕ – 2019

Маърузаи пешниҳодшуда бо мусоидати Дафтари Барномаҳои САҲА дар Душанбе нашр шудааст.

Маърузаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2018 бо мақсади иттилоотони мақомоти давлатӣ аз фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ва вазъи риояи ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шахрванд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия гардидааст.

Маъруза инчунин барои сохторҳои ҷомеаи шахрвандӣ, созмонҳои байналмилалӣ, воситаҳои ахбори омма ва аҳли ҷомеа пешбинӣ шуда, бо забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ нашр ва интишор карда мешавад.

Матни электронии Маъруза дар сомонаи www.ombudsman.tj ҷой дода шудааст.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Хонандаи мухтарам!

Соли 2018 Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун ҷузъи ҷудонопазири ҷомеаи ҷаҳон дар радифи пешравиҳои иқтисодию иҷтимоӣ ва фарҳангӣ сиёсӣ дар тақомулу пешрафти ҳуқуқи инсон низ ба дастовардҳои назаррас ноил гардид.

Дар ин сол аз қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» даҳ сол пур шуд. Қонуни мазкур ба таъсис ва рушди мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон заминаи муҳими ҳуқуқӣ ва ташкилӣ фароҳам овард.

Тули даҳ соли фаъолият бо мақсади тақвияти салоҳият ва нақши мақомот ҷиҳати эҳтиром, риоя, ҳифз ва пешрафти ҳуқуқи инсон ба Қонуни мазкур панҷ маротиба тағйиру иловаҳо ворид карда шуданд.

Соли 2018 мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ҳамчун яке аз механизмҳои миллии ҳифзи ҳуқуқи инсон дар ҳамкорӣ бо мақомату муассисаҳои давлатӣ, созмонҳои байналмилалӣ ва сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ҷиҳати ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои инсон, иҷрои уҳдадориҳои байналмилалӣ Тоҷикистон ва махсусан мақсади 16 Ҳадафҳои рушди устувори СММ, баланд бардоштани маърифати аҳоли дар соҳаи ҳуқуқи инсон ва амалисозии ҳадафҳои стратегии Тоҷикистон корҳои муайянро анҷом дод, ки натиҷаҳои онҳо дар Маърузаи навбатӣ пешниҳод мегардад.

Итминон дорам, ки Маърузаи мазкур мавриди баррасии мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, созмонҳои байналмилалӣ ва ҳар як фарди ҷомеа қарор гирифта, барои боз ҳам рушд ёфтани ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат мекунад.

Мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар
Ҷумҳурии Тоҷикистон омода аст ҳамкориҳоро дар ин
самт боз ҳам тақвият бахшад.

*Бо эҳтиром,
Ваколатдор оид
ба ҳуқуқи инсон
Зариф Ализода*

МУНДАРИЧА

ПЕШГУФТОР	6
------------------------	---

I. ФАЪОЛИЯТИ МАҚОМОТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН ДАР СОЛИ 2018

1.1. Қабул ва баррасии мурочиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ	8
1.2. Такмили қонунгузорӣ ва санчиши вазъи ҷиояи ҳуқуқу озодиҳои инсон	16
1.3. Баланд бардоштани маърифати аҳолии дар самти ҳуқуқи инсон	20
Татбиқи Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013–2020	24
1.4. Фаъолияти намоёндагӣ ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон	26
1.5. Таҳкими иқтисодии мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон	30

II. Вазъи Ҷиояи Ҳуқуқу Озодиҳои Инсон Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

2.1. Ҳуқуқи озодӣ аз шиканҷа ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайринсонӣ ё таҳқирунандаи шаъну шараф	34
2.2. Ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида	38
2.3. Ҳуқуқи хизматчиёни ҳарбӣ ва ҳуқуқҳои шаҳрвандон ҳангоми даъват ба хизмати ҳарбӣ	42
2.4. Ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот ва ҳуқуқ ба мурочиат	46
2.5. Баробарии гендерӣ ва ҳуқуқи занон	51
2.6. Ҳуқуқи маъҷубон	60
2.7. Ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо	66
ХОТИМА	72

ПЕШГУФТОР

Маърузаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2018 дар асоси таҳлили вазъи воқеии ҳуқуқу озодиҳои инсон, пешрафту дастовардҳо ва мушкилоту норасоииҳои самтҳои алоҳидаи ҳуқуқи инсон ва натиҷагирӣ аз фаъолияти мақомот дар соли 2018 таҳия шудааст.

Маъруза аз пешгуфтор, ду қисм ва хотима иборат мебошад. Дар қисми якуми Маъруза масъалаҳои таҳкими иқтидор, қабул ва баррасии муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, тақмили қонунгузорӣ ва санҷиши вазъи риояи ҳуқуқу озодиҳои инсон, баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии аҳоли, татбиқи Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон, фаъолияти намояндагӣҳо ва қабулгоҳҳои ҷамъиятӣ таҳлилу баррасӣ гардида, оид ба ин самтҳои фаъолияти мақомот маълумоти муфассал пешниҳод карда шудааст.

Қисми дуюми Маъруза масъалаҳои ҳуқуқи озодӣ аз шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, гайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф, ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида, ҳуқуқи хизматчиёни ҳарбӣ ва ҳуқуқҳои шахс ҳангоми даъват ба хизмати ҳарбӣ, ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот ва ҳуқуқ ба муроҷиат, баробарии гендерӣ ва ҳуқуқ занон, ҳуқуқи маъҷубон ва ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳоро дар бар гирифта, бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани вазъи ҳуқуқҳои инсон вобаста ба ҳар як самти баррасигардида тавсияҳои дахлдор пешниҳод карда шудаанд.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон итминон дорад, ки мақомоти дахлдори давлатӣ дар ҳамбастагӣ бо сохторҳои ҷомеаи шахрвандӣ чихати амалӣ намудани тавсияҳои, ки дар маърузаҳои солонаи ВҶИ пешниҳод

шудаанд, чораҳои заруриро меандешанд ва дар пешбурди ҳуқуқ ва озодиҳои инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон саҳм мегузоранд.

Бо ин мақсад тибқи моддаи 24 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» Маърузаи навбатӣ ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди конститутисионии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод мегардад.

Ҳамчунин Маъруза барои дигар мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои ғайридавлатӣ ва созмонҳои байналмилалӣ, ки дар соҳаи ҳуқуқи озодиҳои инсон фаъолият менамоянд ва аҳли ҷомеа пешбинӣ шуда, дар матбуоти чопӣ ва электронӣ нашр карда мешавад.

I. ФАЪОЛИЯТИ МАҚОМОТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН ДАР СОЛИ 2018

1.1. Қабул ва баррасии мурочиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ

Қабул ва баррасии мурочиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон тибқи талаботи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон ба роҳ монда шудааст. Аз ҷумла, дар асоси талаботи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 июни соли 2017, №276 «Дар бораи Тартиби коргузорию ва баҳисобгирии оморӣ оид ба мурочиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ» дафтарҳои баҳисобгирии оморӣ мурочиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, дафтарҳои бақайдгирии ҳуҷҷатҳои воридотӣ, содиротӣ ва дохилӣ ва варақаҳои назоратӣ аз нав омода ва мавриди истифода қарор дода шуданд.

Қабули шахрвандон тибқи қадвали аз ҷониби роҳбарияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон тасдиқгардида, дар рӯзҳои душанбе-шанбеи ҳар ҳафта ба роҳ монда шудаанд.

Соли 2018 дар мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 3522 адад (с.2017 – 3864) мурочиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ба қайд гирифта шуданд, ки аз онҳо 857 адад хаттӣ ва 2665 адад мурочиатҳои шифоҳӣ мебошанд. Аз ин шумора, 599 адад (с.2017 – 571 адад) дар Дастгоҳи марказӣ ва 2923 адади боқимонда (с.2017 – 3293 адад) дар намояндагиҳо ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба қайд гирифта шуданд.

Аз 571 адад мурочиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки дар Дастгоҳи марказӣ ба қайд гирифта шуданд, 225 адад (с.2017 – 252) аризаву шикоятҳои хаттӣ ва 374 адад (с.2017 – 319) мурочиатҳои шифоҳӣ мебошанд.

Мурочиатҳои ҳаттӣ тибқи таснифот ба ҳуқуқу озодиҳои зерини инсон тааллуқ доранд:

а) ҳуқуқҳои шаҳрвандӣ ва сиёсӣ:

- ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ – 30 адад ё 13,3% (с.2017 – 39);
- ҳуқуқ ба озодӣ аз шиканча – 13 адад ё 5,7% (с.2017 – 8);
- ҳуқуқи инсон ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ – 12 адад ё 5,3% (с.2017 – 15);
- ҳуқуқи даъват ба хизмати ҳарбӣ – 5 адад ё 2,2% (с.2017 – 4);
- ҳуқуқ ба мурочиат – 5 адад ё 2,2% (с.2017 – 2);
- ҳуқуқи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда – 4 адад ё 1,7% (с.2017 – 10);
- ҳуқуқ ба озодӣ ва дахлнопазирии шахсӣ – 3 адад ё 1,3% (с.2017 – 5);
- ҳуқуқ ба шаҳрвандӣ – 2 адад ё 0,8% (с.2017 – 6 адад);
- ҳуқуқи гурезаҳо – 1 адад ё 0,4%;

б) ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ:

- ҳуқуқ ба манзил – 22 адад 9,8% (с.2017 – 41);
- ҳуқуқ ба таҳсил – 15 адад ё 6,7% (с.2017 – 2);
- ҳуқуқ ба замин – 11 адад ё 5% (с.2017 – 10);
- ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ – 10 адад ё 4,4% (с.2017 – 26);
- ҳуқуқ ба саломатӣ – 9 адад ё 4% (с.2017 – 6);
- ҳуқуқ ба озодӣ аз зуроварӣ дар оила – 8 адад ё 3,1%; (с.2017 – 2);
- ҳуқуқ ба робитаи оилавӣ – 8 адад ё 3,58%;
- ҳуқуқ ба моликият – 7 адад ё 3,1% (с.2017 – 12);
- ҳуқуқ ба меҳнат – 6 адад ё 2,6% (с.2017 – 12);
- ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ – 4 адад ё 1,7%; (с.2017 – 6);
- ҳуқуқ ба фардиат – 2 адад ё 0,8% (с.2017 – 2).

в) дигар ҳуқуқҳо:

- дигар ҳуқуқҳо – 48 адад ё 21,3% (с.2017 – 33).

Дар соли 2018 дар муқоиса ба соли 2017 теъдоди мурочиатҳо нисбат ба ҳуқуқ ба озодӣ аз зӯрварӣ дар оила (6), ҳуқуқ ба саломатӣ (3), ҳуқуқ ба таҳсил (13) ва ба дигар масъалаҳо (17) зиёд шуда, мурочиатҳо оид ба ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ (9), ҳуқуқи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда (5), ҳуқуқ ба шахрвандӣ (4), ҳуқуқ ба манзил (19), ҳуқуқ ба моликият (5), ҳуқуқ ба меҳнат (6) ва ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ (16) кам гардидаанд.

Аз 225 адад (с.2017 – 252 адад) мурочиатҳои хаттии шахрвандон, ки дар Дастгоҳи марказӣ баррасӣ гардидаанд, нисбат ба қарор ё амали (беамалии) субъектони зерин шикоят карда шудааст:

- нисбати мақомоти судӣ – 50 адад ё 22,2% (с.2017 – 69);
- нисбати Прокуратура – 7 адад ё 3,1% (с.2017 – 8); нисбати Вазорати корҳои дохилӣ – 24 адад ё 10,7% (с.2017 – 23);
- нисбати Вазорати адлия – 9 адад ё 4% (с.2017 – 21);
- нисбати дигар мақомоти марказии ҳокимияти давлатӣ – 8 адад ё 0,4% (с.2017 – 17);
- нисбати мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ – 4 адад ё 1,7% (с.2017 – 3);
- нисбати мақомоти давлатии дигар давлатҳо – 3 адад ё 1,3% (с.2017 – 8);
- нисбати шахсони воқеӣ – 9 адад ё 4% (с.2017 – 5); нисбати шахсони ҳуқуқӣ – 7 адад ё 3,1% (с.2017 – 14);
- нисбати шахсони мансабдор – 5 адад ё 2,2% (с.2017 – 2);
- дигар масъалаҳо (мусоидаткунӣ) – 99 адад ё 44% (с.2017 – 80 адад).

Натиҷаи баррасии мурочиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ нишон медиҳад, ки дар соли 2018 дар муқоиса ба соли 2017 шикоятҳо нисбат ба мақомоти корҳои дохилӣ, шахсони воқеӣ ва шахсони мансабдор бештар

гардида, нисбат ба мақомоти судӣ, адлия ва мақомоти дигар давлатҳо кам шудаанд.

Соли 2018 нисбат ба соли 2017 воридшавии мурочиатҳо аз ҷониби сокинони вилояти Хатлон (3) ВМКБ (3), мақомоти дигар давлатҳо (6), тавассути ташкилотҳо (9) зиёд шуда, аз ҷониби сокинони шаҳри Душанбе (18), вилояти Суғд (25) ва шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ (3) адад кам шудааст. (Нигаред ба диаграмма)

Ҳамчунин соли 2018 дар Дастгоҳи марказии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 374 адад (с.2017 – 319) мурочиатҳои шифоҳӣ ба қайд гирифта шудаанд, ки 62,4% мурочиатҳоро ташкил медиҳанд.

Тибқи таснифот мурочиатҳои шифоҳии бақайдгирифташуда ба ҳуқуқи озодиҳои зерини инсон ва шаҳрванд тааллуқ доранд:

- а) ҳуқуқҳои шаҳрвандӣ ва сиёсӣ:
  - ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ – 59 адад ё 15,7% (с.2017 – 33);
  - ҳуқуқи инсон ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ – 28 адад ё 7,4% (с.2017 – 20);
  - ҳуқуқ ба мурочиат – 23 адад ё 8% (с.2017 – 31);

- ҳукуки шахсони аз озодӣ маҳрумшуда – 9 адад ё 2,4% (с.2017 – 8);
- ҳуқуқ ба дахлнопазирии шахсӣ – 8 адад ё 2,1%;
- ҳуқуқ ба шахрвандӣ – 3 адад ё 0,8% (с.2017 – 6);
- ҳуқуқи даъват ба хизмати ҳарбӣ – 2 адад ё 0,5% (с.2017 – 2);
- ҳуқуқ ба ҳимоя – 2 адад ё 0,5%;
- б) ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ:
  - ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ – 45 адад ё 12% (с.2017 – 33);
  - ҳуқуқ ба манзил – 31 адад ё 8,2% (с.2017 – 28 адад);
  - ҳуқуқ ба моликият – 22 адад ё 5,8% (с.2017 – 7);
  - ҳуқуқ ба замин – 17 адад ё 4,5% (с.2017 – 4);
  - ҳуқуқ ба озодӣ аз зӯрварӣ – 12 адад ё 3,2%;
  - ҳуқуқ ба таҳсил – 10 адад ё 2,6% (с.2017 – 2);
  - ҳуқуқ ба фардиат – 7 адад ё 1,8% (с.2017 – 1);
  - ҳуқуқ ба меҳнат – 5 адад ё 1,3% (с.2017 – 9);
  - ҳуқуқ ба саломатӣ – 3 адад ё 0,8% (с.2017 – 4);
  - ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ – 2 адад ё 0,5% (с.2017 – 3);
  - ҳуқуқ ба мерос – 1 адад ё 0,25%;
- в) ҳуқуқҳои дигар:
  - дигар ҳуқуқҳо – 85 адад ё 22,7% (с.2017 – 40).

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки муроҷиатҳои шифоҳии шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар соли 2018 дар муқоиса ба соли 2017 нисбати ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ (26), ҳуқуқи инсон ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ (8), ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ (12), ҳуқуқ ба манзил (3), ҳуқуқ ба моликият (15), ҳуқуқ ба таҳсил (8) ва дигар ҳуқуқҳо (45) бештар ва нисбати ҳуқуқ ба муроҷиат (8) ва ҳуқуқ ба меҳнат (4) кам гардидаанд.

Дар муроҷиатҳои шифоҳии ба мақомот воридшуда шахрвандон нисбат ба қарор ё амали (беамалии) субъектони зерин шикоят кардаанд:

- нисбати мақомоти судӣ – 61 адад ё 16,3% (с.2017 – 42);
- нисбати Вазорати корҳои дохилӣ – 27 адад ё 7,2% (с.2017 – 34);
- нисбати Прокуратура – 10 адад ё 2,6% (с.2017 – 2);
- нисбати Вазорати маориф ва илм – 14 адад ё 3,7% (с.2017 – 8);
- нисбати Вазорати адлия – 7 адад ё 1,8% (с.2017 – 9);
- нисбати дигар мақомоти марказии ҳокимияти давлатӣ – 13 адад ё (с.2017 – 8);
- нисбати мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ – 4 адад ё 1% (с.2017 – 8);
- нисбати шахсони мансабдор – 7 адад ё 1,8% (с.2017 – 1);
- нисбати шахсони воқеӣ – 43 адад ё 11,4% (с.2017 – 33);
- нисбати шахсони ҳуқуқӣ – 30 адад ё 8,2% (с.2017 – 9);
- мусоидат дар ҳалли дигар масъалаҳо – 158 адад ё 42,2% (с.2017 – 162).

Дар муроҷиатҳои шифоҳии худ шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ нисбат ба мақомоти судӣ, прокуратура, маориф ва илм ва шахсони воқеӣ бештар шикоят кардаанд.

Ҳамчунин соли 2018 дар Дастгоҳи марказии мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 5 адад муроҷиатҳои такрорӣ ба қайд гирифта шудаанд.

Соли 2018 дар Дастгоҳи марказии мақомот 55 адад ё 9,1% (с.2017 – 60) муроҷиатҳо (аз ҷумла, 36 (с.2017 – 41) муроҷиати хаттӣ ва 19 (с.2017 – 19) муроҷиати шифоҳӣ) мусбат ҳал гардиданд.

Аз ҷумла, бо мусоидати мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба маҳкумшуда Г.А. чихати руёнидани зарар иҷроварақа, ба шаҳрванд И.М. шиноснома, ба шаҳрванд Н.В. маълумотномаи тасдиқкунандаи

фаъолияти меҳнатӣ ва музди меҳнат, ба шаҳрванд Ю.Ш. нусхаи ҳукми айбдоркунии собиқ шавҳараш барои барасмиятдарории ҳуччатҳои кӯдакашон дастрас карда шуд; сарбозон Ю.А. ва Б.Н. барои ташхис ва табобат дар Госпитали марказии ҳарбии Вазорати мудофия бистарӣ карда шуданд; ҷойи зисти шаҳрванд Д.Л. муайян карда шуд; мурочиати шаҳрвандон М.А. ва Ф.Ш. чиҳати дуртар аз минтакаи аҳолинишин чудо намудани қитъаи замин барои партовгоҳи нав қонё гардонида шуд; шаҳрванд С.М. дар асоси саҳми гузошташ соҳиби манзил гардид; маъюби гурӯҳи П О.А. дар ҷойи истиқоматаш бо қор таъмин карда шуд; шаҳрванд А.С. ва ноболиғон М.З., С.А. дар муассисаҳои иҷтимоӣ ҷойгир карда шуданд; кӯдакони ноболиғ ба модарашон Ш.Х. баргардонида шуданд; фарзанди маъюби шаҳрванд Ғ.Н. дар хона ба таҳсил фаро гирифта шуд; ноболиғ Х.М. аз муассисаи тиббии шаҳри Санкт-Петербурги Федератсияи Россия ба муассисаи тиббии Ҷумҳурии Тоҷикистон оварда шуд; шаҳрвандон Қ.С. ва Ю.Х. бо адвокат таъмин карда шуданд.

Дар соли 2018 аз ҷониби намояндагиҳо ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 2923 адад (с.2017 – 3293) мурочиатҳо ба қайд гирифта шудааст, ки аз онҳо мурочиатҳои хаттӣ 632 адад (с. 2017 – 487) ва мурочиатҳои шифоҳӣ 2291 адад (с.2017 – 2806)-ро ташкил медиҳанд.

Тибқи таснифот мурочиатҳои хаттӣ, ки аз тарафи намояндагиҳо ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон баррасӣ шудаанд, ба ҳуқуқи озодиҳои зерини инсон ва шаҳрванд тааллуқ доранд:

а) ҳуқуқҳои шаҳрвандӣ ва сиёсӣ:

- ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ – 97 адад ё 15,5% (с.2017 – 75);
- ҳуқуқ ба ҳаёти шахсӣ ва оилавӣ – 39 адад ё 4,8% (с.2017 – 31);
- ҳуқуқ ба шаҳрвандӣ – 25 адад ё 4% (с.2017 – 23);

- б) ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ:
- ҳуқуқҳои муҳоҷирони меҳнатӣ – 96 адад ё 21,5% (с.2017 – 100);
  - ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ – 86 адад ё 13,8% (с.2017 – 68);
  - ҳуқуқ ба манзил – 69 адад ё 9% (с.2017 – 43);
  - ҳуқуқ ба алимент – 61 адад ё 6,4% (с.2017 – 46);
  - ҳуқуқ ба замин – 58 адад ё 5,7% (с.2017 – 24);
  - ҳуқуқ ба мерос – 42 адад ё 6,6% (с.2017 – 29);
  - ҳуқуқ ба меҳнат – 32 адад ё 6,2% (с.2017 – 28);
  - ҳуқуқ ба нафақа – 27 адад ё 3,5% (с.2017 – 20).

Таҳлили муроҷиатҳои ба намояндагиро ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон воридгардида нишон медиҳад, ки нисбат ба соли 2017 муроҷиатҳо доир ба ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ (22), ҳуқуқ ба мерос (13), ҳуқуқ ба манзил (26), ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ (18), ҳуқуқ ба замин (34) ва ҳуқуқ ба алимент (15) бештар гардидаанд.

Ҳамаи аризаҳои шикоятҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо риояи муҳлатҳои муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ» ва тибқи талаботи Тартиби коргузорӣ ва баҳисобгирии оморӣ оид ба муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ баррасӣ шудаанд.

1.2. Такмили қонунгузорӣ ва санчиши вазъи риояи ҳуқуқу озодиҳои инсон

Бо мақсади мусоидат намудан дар такмили қонунгузориюи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳуқуқи инсон аз ҷониби мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар соли 2018 ба 60 лоиҳаи (с.2017 – 58) санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо ҳулосаҳо пешниҳод шуданд. (Нигаред ба диаграмма)

Лоиҳаҳо аз мақомоти зерин ворид гардидаанд:

– Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон – 15 (2 лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон, 13 қарори пленум);

– Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон – 14 (13 лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон, 1 лоиҳаи дигар санад);

– Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон – 14 (9 лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон, 1 лоиҳаи Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 4 лоиҳаи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон);

– Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон – 5 (1 лоиҳаи Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 1 лоиҳаи Консепсия, 3 лоиҳаи дигар санадҳо);

- Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон – 3 (1 лоиҳаи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, 2 лоиҳаи дигар санадҳо);
- Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон – 1 (лоиҳаи дигар санад);
- Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон – 1 (лоиҳаи дигар санад);
- Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон – 1 (лоиҳаи дигар санад);
- Агентии хизмати давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон – 4 (3 лоиҳаи Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 1 лоиҳаи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон);
- Кумитаи давлатии амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон – 2 (лоиҳаи дигар санад).

Аз ҷумла, ба лоиҳаи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Оид ба ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Оид ба ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Оид ба ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Кодекси муурофияи ҳуқуқвайронкунии маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Оид ба ворид намудани тағйиру илова ба Кодекси муурофиявии ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Дар бораи ворид намудани илова ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шахрвандӣ», «Оид ба ворид намудани тағйирот ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи хизмати давлатӣ», «Дар бораи хизматрасонии давлатӣ», «Оид ба ворид намудани тағйиру илова ба лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи маълумоти шахсӣ», «Оид ба ворид намудани тағйирот ба лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи вазъи ҳуқуқии шахрвандони хориҷӣ ва шахсони бешахрванд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Дар бораи ворид намудани

тағйиру иловаҳо ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муқовимат ба савдои одамон ва расонидани кӯмак ба қурбониёни савдои одамон» ва ба дигар лоиҳаҳо хулоса дода шуданд.

Соли 2018 оид ба фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ва паҳлуҳои гуногуни ҳуқуқҳои инсон 191 (с.2017 – 119) маълумотнома ва ахбору гузоришҳо ба мақомоти идораҳои зерин пешниҳод карда шудаанд:

– Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон – 129;

– Прокуратураи генералӣ – 6;

– Вазорати адлия – 7;

– Вазорати корҳои дохилӣ – 2;

– Вазорати корҳои хориҷӣ – 11;

– Вазорати маориф ва илм – 1;

– Вазорати молия – 1;

– Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли – 3;

– Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли – 2;

– Вазорати рушди иқтисод ва савдо – 3;

– Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон – 2;

– Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия – 3;

– Агентии хизмати давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон – 18;

– Маркази миллии конунгузории назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон – 2;

– Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таъмини иҷрои ухдадорихои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон – 1.

Инчунин дар ин давра кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар фаъолияти 39 (с.2017 – 29) гурӯҳҳои корӣ оид ба таҳияи лоиҳаҳои конунҳо ва дигар санадҳо вобаста ба ҳуқуқу озодихои алоҳидаи инсон иштирок намуданд.

Фаъолияти гурӯҳҳои кории байниидоравӣ оид ба мониторинги муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида, Кумитаи роҳбарикунандаи лоиҳаи шарикии СММ барои пешбурди ҳуқуқҳои шахсони дорои маъҷубӣ, Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак, оид ба татбиқи Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013–2020 ва ғайраҳо самаранок буданд.

Дар асоси муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар 11 (с.2017 – 18) муроғияҳои судӣ иштирок намуданд.

Тибқи Барномаи амали мақомот, нақшаи кори Гурӯҳи мониторингӣ, дар асоси муроҷиатҳои шахсони воқеию ҳуқуқӣ ва бо супориши Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо мақсади муайян намудани вазъи риояи ҳуқуқи озодиҳои инсон соли 2018 дар муассисаҳои иҷроӣ чазои ҷиноятӣ, тавқифгоҳҳои тафтишотӣ, тавқифгоҳҳои нигоҳдошти муваққатӣ, қисмҳои ҳарбӣ, хонаҳои маъҷубон ва пиронсолон, мактаб-интернатҳо, мактаб-парастигишгоҳҳо, муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва ғайраҳо 57 санҷиш, мониторинг ва боздидҳо (22 санҷиш, 32 мониторинг ва 3 боздид) гузаронида шуданд.

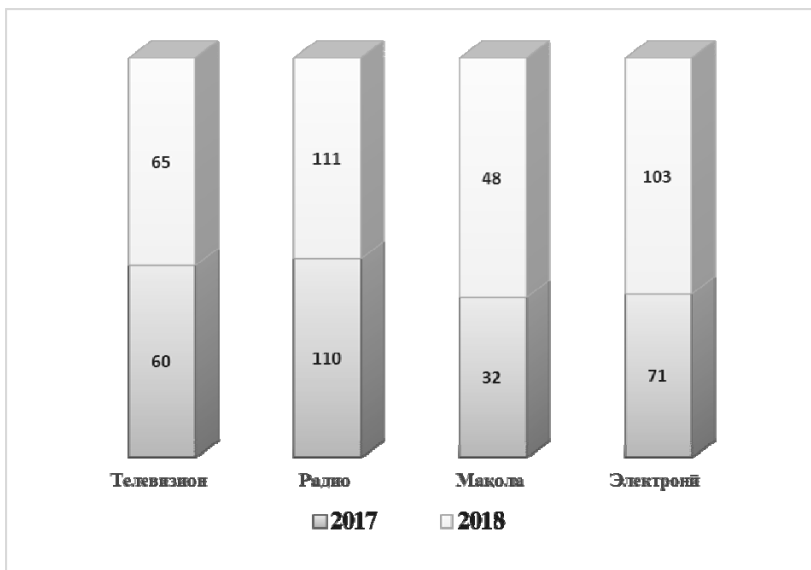
Аз натиҷаи санҷишу мониторингҳо ҷиҳати бартараф намудани камбудии ҷойдошта ба роҳбарони мақомату идораҳои дахлдор гузоришу тавсияҳо пешниҳод карда шуданд.

1.3. Баланд бардоштани маърифати аҳоли дар самти ҳуқуқи инсон

Соли 2018 аз ҷониби мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон фаъолияти самарабахши иттилоотӣ тавассути баргузор намудани вохӯрию мулоқот бо аҳоли, мизҳои мудаввар, семинару тренинҳои омӯзишӣ, машваратҳои сайёри ҳуқуқӣ, баромад дар телевизион ва радио, нашри мақола, чоп ва паҳн намудани «Ахбори Ваколатдор», китобу брошура, сомонаҳои www.ombudsman.tj, www.vhk.tj ва дигар чораҳо ба роҳ монда шуд.

Ҳамкориҳои мақомот бо воситаҳои ахбори омма тақвият дода шуд. Дар асоси нақшаҳои алоҳидаи мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо радиои «Тоҷикистон», радиои «Ховар», радиои «Садои Душанбе» ва телевизиони «Ҷаҳоннамо» 43 баромад таъмин карда шуд. Рӯзҳои 22 январи соли 2018 ва 19 июли соли 2018 барои намоёндагони воситаҳои ахбори омма оид ба натиҷагирӣ аз фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар соли 2017 ва нимсолаи якуми соли 2018 нишастҳои матбуотӣ ташкил ва гузаронида шуданд.

Ҳамчунин роҳбарият ва кормандони мақомот тавассути телевизион, радио, матбуоти чопӣ ва электронӣ 327 (с.2017 – 273) баромад намуданд. (Нигаред ба диаграмма)

Дар баромадҳо ва мақолаҳо муқаррароти қонунгузори амалкунанда, иҷрои уҳдадорихоӣ байналмилалӣ, фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар самти мусоидат ба ҳифзи ҳуқуқи инсон, дастовардҳои Тоҷикистон дар соҳаи ҳуқуқи инсон ва паҳлуҳои дигари ҳаёти ҷомеа таҳлил ва арзёбӣ гардиданд.

Дар соли сипаришуда бо ибтиқори мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 63 (с.2017 – 39) ҷорабиниҳои маърифатӣ ва иттилоотӣ (3 – конференсия, 41 – мизи мудаввар, 8 – семинар ва 6 – тренинг) гузаронида шуда, иштироки қормандони Дастгоҳи марказии мақомот дар 123 (с.2017 – 77) ҷорабиниҳо оид ба ҷанбаҳои гуногуни ҳуқуқ ва озодиҳои инсон, ки аз ҷониби мақомот ва муассисаҳои давлатӣ, созмонҳои байналмилалӣ ва сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ гузаронида шуданд, таъмин карда шуд.

Соли 2018 дар ҷумҳури 70-солагии қабули Эълумияи умумии ҳуқуқи инсон (10 декабри соли 1948)

сазovor чашн гирифта шуд. Дар доираи ҳафтаи ҳуқуқи инсон аз 4 то 11 декабр Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ҳамкорӣ бо мақомоту муассисаҳои давлатӣ ва сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ як қатор чорабиниҳоро ташкил ва баргузор намуд, аз ҷумла:

– санаи 4-уми декабр дар мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон баҳшида ба ҷамъбасти мониторингҳои аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак гузаронидашуда, мизи мудаввар доир карда шуд;

– санаи 6-уми декабр дар мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе дар мавзӯи «Амалисозии Барномаи таълим ва тарбияи ҳуқуқи шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2009–2019» семинари омӯзишӣ гузаронида шуд, ки дар он зиёда аз 200 нафар намояндагони мақомоти иҷроияи маҳаллӣ, мақомоти хифзи ҳуқуқ, кормандони соҳаҳои маориф, фарҳанг ва тандурустӣ ва аҳли ҷамоатчиғии ноҳия иштирок намуданд;

– санаи 7-уми декабр дар Академияи Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон I-умин Конференсияи илмӣ-назариявии байналмилалӣ дар мавзӯи «Ҳуқуқи инсон ва ҷаҳонишавӣ» бо фарогирии зиёда аз 300 нафар устодону шунавандагони Академия баргузор гардид;

– санаи 8-уми декабр дар факултаи ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар мавзӯи: «Эъломияи умумии ҳуқуқи инсон ва равандҳои муосири рушди ҳуқуқи инсон: мушкилот ва дурнамо» Конференсияи байналмилалӣ илмию амалӣ гузаронида шуд, ки дар қори он зиёда аз 60 нафар намояндагони мақомоти давлатӣ ва устодони Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ширкат варзиданд;

– санаи 10-уми декабр дар ҳамкорӣ бо Мактаби олии Кумитаи давлатии амнияти миллии баҳшида ба таҷлили Рӯзи ҳуқуқи инсон семинари омӯзишӣ

гузаронида шуд, ки дар он зиёда аз 200 нафар устодону шунавандагони Мактаби олии Кумитаи давлатии амнияти миллӣ иштирок намуданд.

Санаи 10-уми декабр дар ҳамоиши ҷашнӣ бо иштироки намояндагони мақомоти давлатӣ, созмону ташкилотҳои байналмилалӣ, корпусҳои дипломатӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва воситаҳои ахбори омма ҷорабиниҳо бахшида ба 70-солагии қабули Эълומияи умумии ҳуқуқи инсон ҷамъбаст гардиданд.

Дар асоси банди 18-уми Нақшаи миллии амалҳо ҷиҳати иҷрои тавсияҳои давлатҳои аъзои Шӯрои Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон тибқи расмиёти Шарҳи универсалии даврӣ (даври дуюм) барои солҳои 2017–2020, ки бо Амри Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 7 июни соли 2017, №АП-901 тасдиқ карда шудааст, бо иштироки Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон, намояндагони Прокуратураи генералӣ ва Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар шаҳрҳои Хоруғ ва Конибодом, ноҳияҳои Файзобод, Лахш, Ашт, Балҷувон, Ховалинг ва Дарвоз ҷорабиниҳои иттилоотии маърифатӣ гузаронида шуданд.

Дар ҷорабиниҳои мазкур кормандони мақомоти судӣ, прокуратура, сохторҳои вазоратҳои мудофия, корҳои дохилӣ, маориф ва илм, тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоӣ, меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли, Кумитаи давлатии амнияти миллӣ, кумитаҳои кор бо занон ва оила, ҷавонон ва варзиш, оид ба корҳои дин, танзими анъана ва ҷашну маросими миллӣ, Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия, Агентии нафақа ва сугуртаи иҷтимоӣ ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ иштирок намуданд.

Дар ин давра аз ҷониби мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон маводҳои иттилоотии зерин таҳия ва ҷоп карда шуданд:

– Маърӯзаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон барои соли 2017 (бо забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ) – 300 нусха;

– Маърӯзаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак барои соли 2017 (бо забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ) – 300 нусха;

– Маҷмӯи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон – 200 нусха;

– Маҷмуаи санадҳои асосии байналмилалӣ ва миллӣ оид ба ҳуқуқи инсон (нашри II) – 1000 нусха;

– Роҳнамо аз ҷанми ҳуқуқи инсон барои ихтисосҳои ғайриҳуқуқшиносӣ – 1000 нусха;

– Роҳнамо барои омӯзиши ҳуқуқи инсон – 250 нусха;

– Аҳбори Ваколатдор №1(26) с.2018 – 360 нусха;

– Аҳбори Ваколатдор №2(27) с.2018 – 360 нусха;

– Аҳбори Ваколатдор №3(28) с.2018 – 360 нусха;

– Маҷмӯи санадҳои асосии байналмилалӣ ва миллӣ оид ба адолати судӣ нисбати ноболигон – 300 нусха;

– Ҳуқуқҳои ҳудро муҳофизат намо (буклет) – 2000 нусха;

– Ҳуқуқҳои кӯдак ба ҳифзи саломатӣ (овеза) – 500 нусха.

Маводи мазкур зимни баргузорию чорабиниҳои иттилоотӣ ва вохӯрию мулоқот бо аҳоли ройгон дастрас карда шуданд.

Татбиқи Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013–2020

Соли 2018 дар доираи амалисозии марҳилаи дуюми (солҳои 2015–2018) Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013–2020 бо мақсади омода намудани тренерон дар соҳаи ҳуқуқи инсон рӯзҳои 2–6

апрели соли 2018 дар истироҳатгоҳи «Ёс»-и шаҳри Ваҳдат ва 7–11 октябри соли 2018 дар истироҳатгоҳи «Сароб»-и ноҳияи Варзоб барои 15 нафар намояндагони вазорату идораҳои дахлдор 2 тренинги ҷамъбасти гузаронида шуданд.

Сипас аз ҷониби тренерони мазкур дар Маркази таълимии судяҳои Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Донишкадаи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Донишкадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маорифи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ва филиалҳои он дар шаҳрҳои Бохтар, Хучанд ва Кулоб барои гурӯҳҳои мақсаднок семинарҳои омӯзишӣ гузаронида шуданд.

Соли 2018 тибқи Нақшаи марҳилаи дуҷуми Барномаи таълим «Роҳнамо барои омӯзиши ҳуқуқи инсон» ҳамчун маводи ёрирасон барои муаллимони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ бо теъдоди 250 нусха, «Роҳнамо аз ҷанни ҳуқуқи инсон барои ихтисосҳои ғайриҳуқуқшиносӣ» ва «Маҷмуаи санадҳои асосии байналмилалӣ ва миллӣ оид ба ҳуқуқи инсон (нашри II)» бо теъдоди 2000 нусха ба нашр расид.

1.4. Фаъолияти намояндагиҳо ва қабулгоҳҳои ҷамъиятӣ

Айни замон дар шаҳру навоҳии ҷумҳурӣ 3 Намояндагӣ ва 6 Қабулгоҳи ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон фаъолият намуда, ба ҳамаи табақаҳои аҳоли, аз ҷумла ба гурӯҳҳои осебпазири ҷомеа ёрии ҳуқуқии ройгон мерасонанд.

Фаъолияти намояндагиҳо аз ҳисоби бучети давлатӣ ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон аз ҳисоби шарикони рушд маблағгузорӣ карда мешавад. Қабулгоҳҳои ҷамъиятии шаҳри Кулоб ва ноҳияҳои Кубодиён Айнӣ аз ҳисоби Барномаи Рушди СММ дар доираи лоиҳаи «Тақвияти волоияти қонун ва ҳуқуқи инсон бо мақсади фарохтар сохтани имкониятҳои одамон дар Тоҷикистон», қабулгоҳҳои ҷамъиятии шаҳри Турсунзода ва ноҳияи Рашт аз ҳисоби Ташкилоти ҷамъиятии байналмилалӣ Ҷелветас дар доираи лоиҳаи «Дастрасӣ ба адолати судӣ»,

Қабулгоҳи чамъиятии шаҳри Исфара ва як воҳиди кории шартномавӣ дар Намояндагии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар вилояти Суғд аз ҳисоби Ҳазинаи сулхофарии СММ тавассути Барномаи Рушди СММ дар доираи лоиҳаи «Ҳамкории наздисарҳадӣ ба хотири сулҳи устувор ва рушд» маблағгузорӣ мешаванд.

Лоиҳаи «Ҳамкории наздисарҳадӣ ба хотири сулҳи устувор ва рушд» бо мақсади паст намудани шиддати ҳолатҳои низой дар минтақаҳои баҳсии наздисарҳадӣ байни Тоҷикистону Қирғизистон амалӣ карда мешавад. Мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон низ дар баробари дигар мақомоти дахлдори давлатӣ иҷроқунандаи лоиҳаи мазкур мебошад. Соли 2018 дар доираи амалисозии лоиҳа барои намояндагони мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, Қушунҳои сарҳадӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, мақомоти худфаъолии чамъиятӣ ва аҳолии шаҳри Исфара ва ноҳияи Б.Ғафуров 2 мизи мудаввар дар мавзӯи «Механизми қабул ва баррасии муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ», 2 тренинги омӯзишӣ дар мавзӯи «Механизмҳои миллии ҳифзи ҳуқуқи инсон» ва 71 машваратҳои сайёри ҳуқуқӣ гузаронида шуданд.

Дар доираи амалисозии лоиҳаи «Дастрасӣ ба адолати судӣ» низ дар шаҳрҳои Турсунзода ва Ҳисор, ноҳияҳои Рашт, Нуробод, Тоҷикобод, Лахш ва Шаҳринав барои намояндагони мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, ходимони дин, воситаҳои ахбори омма ва аҳоли 8 мизи мудаввар ва 50 машварати сайёри ҳуқуқӣ баргузор карда шуданд.

Намояндагиро ва Қабулгоҳҳои чамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар соли 2018 дар маҷмӯъ 247 машваратҳои сайёри ҳуқуқӣ гузаронида, дар кори 155 чорабиниҳои иттилоотӣ иштирок

намуданд. Дар ин чорабиниҳо паҳлуҳои мухталифи ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд ва нақши мақомот дар пешбурд, риоя ва ҳифзи ҳуқуқи инсон матраҳ гардиданд. (Нигаред ба нишондиҳандаҳои оморӣ)

**Нишондиҳандаҳои омории
фаъолияти намояндагӣҳо ва қабулгоҳҳои чамъиятии
Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар соли 2018**

р/г	Намояндагӣ ва қабулгоҳҳои чамъиятии	Баррасии муроҷиаҳо:		Муроҷиаҳо аз ҷониби:		Баромад дар васитаҳои ахбори омма:			Гузаришдони маъмуратҳои сайёри ҳуқуқи	Иштирок дар чорабиниҳо	Иштирок дар муроҷиаҳои судӣ
		ҳаггӣ	шифохӣ	запон	мардҳо	ТВ	радио	мақола			
1	Намояндагӣ дар ВМКБ	17	129	94	52	17	18	2	29	39	8
2	Намояндагӣ дар вилояти Хатлон	89	222	93	211	1	1	1	13	19	12
3	Намояндагӣ дар вилояти Суғд	95	131	125	101	3	4	8	45	23	4
4	Қабулгоҳи чамъиятӣ дар шаҳри Турсунзода	147	298	338	107	-	8	6	24	8	11
5	Қабулгоҳи чамъиятӣ дар шаҳри Кулоб	211	307	304	214	-	-	-	22	18	-
6	Қабулгоҳи чамъиятӣ дар шаҳри Исфара	8	172	69	103	3	4	2	42	12	-
7	Қабулгоҳи чамъиятӣ дар ноҳияи Рашт	26	406	296	136	2	3	-	26	13	18
8	Қабулгоҳи чамъиятӣ дар ноҳияи Кӯбодӣ	26	414	220	220	-	-	2	12	4	10
9	Қабулгоҳи чамъиятӣ дар ноҳияи Айӣ	5	133	73	65	-	-	-	5	7	2
10	Мушовир дар н.Б.Ғафуров	8	79	32	55	-	3	1	29	12	-
Ҷамъ:		632	2291	1644	1264	26	41	22	247	155	65
Умуман:		2923		2908			89				

1.5. Таҳкими иқтидори мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон

Соли 2018 бо мусоидати Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба бинои дигар, воқеъ дар суроғаи шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ – 78 кӯчонида шуда, бо шароити зарурии фаъолият таъмин гардид.

Ҷиҳати ҷобачогузори кадрҳо, омӯзиш, такмили ихтисос ва тарбияи онҳо, ташкили фаъолияти комиссияҳои дохилидоравӣ тадбирҳои муассир андешида шуданд.

Аз ҷумла, санаи 14 марти соли 2018 бо иштироки намояндагони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Агентии хизмати давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон 14 нафар хизматчиёни давлатии маъмурии мақомот аз аттестатсия гузаронида шуда, 2 нафари онҳо ба захираи кадрҳо ворид карда шуданд.

Ҳамчунин, санаҳои 24 май ва 15 августи соли ҷорӣ дар мақомот бо иштироки намояндагони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Агентии хизмати давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ишғоли мансабҳои холии маъмурии хизмати давлатӣ озмун гузаронида, 4 нафар ба қор қабул карда шуданд, ки аз онҳо 2 нафарашон зан мебошанд.

Бо дарназардошти дар таҳрири нав қабул шудани Кодекси одоби хизматчиӣ давлатӣ Низомномаи Комиссияи одоби хизматчиӣ давлатии мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон аз нав таҳия ва тасдиқ карда шуд.

Соли 2018 бо даъвати Агентии хизмати давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Донишкадаи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон 4 нафар хизматчиёни давлатии мақомот аз курсҳои такмили ихтисос гузаштанд.

Дар асоси нақшаи намунавии дарсҳои бозомӯзӣ, ки аз ҷониби Агентии хизмати давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод гардида буд, нақшаи дарсҳои бозомӯзии кормандони мақомот таҳия ва тасдиқ карда шуд, ки тибқи он барои хизматчиёни давлатии мақомот 34 дарсҳои бозомӯзӣ гузаронида шуданд.

Барои баланд бардоштани малакаи кори кормандони Дастгоҳи марказӣ ва сохторҳои маҳаллии мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон рӯзҳои 26–30 июн, 5–9 сентябр ва 18 декабри соли 2018 дар мавзӯи «Мониторинги вазъи риояи ҳуқуқи инсон» семинарҳои омӯзишӣ гузаронида шуданд.

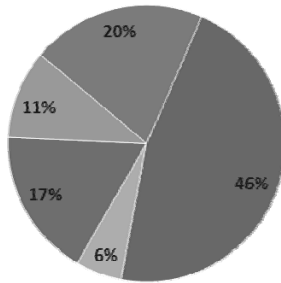
Дар мақомот ду сомонаи расмӣ – www.ombudsman.tj ва www.vhk.tj амал мекунад, ки дар бораи фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ва Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак бо забонҳои тоҷикӣ ва русӣ маълумот пешниҳод менамоянд. Мазмун ва муҳтавои сомонаҳо пайваста таҷдид карда мешаванд. Соли 2018 дар сомонаҳои мақомот зиёда аз 300 мавод ҷойгир карда шуда, зиёда аз 2700 нафар муштарӣ аз сомонаҳо истифода бурданд.

Дар ин давра аз тарафи роҳбарияти мақомот ва кормандони Дастгоҳи он бо намояндагони корпусҳои дипломатии муқими Тоҷикистон, намояндагони созмонҳои байналмилалӣ ва коршиносони байналмилалӣ 16 вохӯриву мулоқотҳои судманд сурат гирифтанд, ки ба таҳкими мақомот мусоидат намуданд.

Соли 2018 дар мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 1103 адад (с.2017 – 1083 адад) муросилоти воридотӣ ба қайд гирифта шуда, нисбати онҳо дар муҳлатҳои пешбинигардида қорбарӣ шудааст. Ҳамчунин дар ин давра аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 171 санад, ки паҳлуҳои гуногуни фаъолияти мақомотро танзим менамоянд, ба тасвир расиданд.

НИШОНДИҲАНДАҲОИ ОМОРИИ МУРОСИЛОТ

- Мурочиятҳои ҳатӣ - 225 адад
- Мақтубҳо - 512 адад
- Лоиҳаи қонунҳо, қарорҳо барои ҳуҷҷа - 60 адад
- Маълумотнома, ахбори гузоришҳо - 191 адад
- Саводҳо - 115 адад

Дар буҷети давлатӣ соли 2018 барои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 1 601 135 сомонӣ ҷудо шуда буд, ки назар ба соли 2017 264 722 сомонӣ зиёд аст. Дар ин сол барои Дастгоҳи марказии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба маблағи 1 514 795 сомонӣ ва аз ҳисоби буҷети маҳаллӣ барои намоёндагиҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ВМКБ ва вилоятҳои Суғду Хатлон ба маблағи умумии 86 540 сомонӣ ҷудо гардида, мақсаднок истифода бурда шуданд.

Инчунин аз ҳисоби маблағҳои грантӣ барои таъмини фаъолияти Қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар шаҳри Турсунзода ва ноҳияи Рашт аз ҳисоби Ҳелветас Свисс Интеркооперейшн ба маблағи 98 649 сомонӣ, барои таъмини фаъолияти қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар шаҳрҳои Кулоб, Роғун ва ноҳияи Қубодиён аз ҳисоби Барномаи рушди СММ ба маблағи 121 820 сомонӣ, барои таъмини фаъолияти Қабулгоҳи ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар шаҳри Исфара ва як воҳиди кории иловагии Намоёндагии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар вилояти Суғд аз ҳисоби лоиҳаи «Ҳамкориҳои

наздисарҳадӣ барои дастрасӣ ба сулҳи устувор ва рушд» 111 264 сомонӣ ва барои гузаронидани мониторинги муассисаҳои будубоши доимӣ дар ҷумҳурӣ аз ҳисоби Ҳазинаи кӯдакони СММ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба маблағи 44 774 сомонӣ сарф гардидааст.

Дар маҷмуъ соли 2018 барои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба маблағи 376 507 сомонӣ маблағҳои грантӣ ҷалб гардидааст, ки 24% хароҷоти умумии мақомотро ташкил медиҳад.

II. ВАЗЪИ РИОЯИ ҲУҚУҚУ ОЗОДИҲОИ ИНСОН ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

2.1. Ҳуқуқи озодӣ аз шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё тахқиркунандаи шаъну шараф

Аз ҷониби Тоҷикистон санадҳои асосии байналмилалӣ ҳуқуқи инсон, аз ҷумла Паймони байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои шахрвандӣ ва сиёсӣ ва Конвенсияи зидди шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф, ба истиснои Протоколи иловагӣ ба Конвенсия ба тасвиб расонида шуда, оид ба иҷрои онҳо ба сохторҳои марбутатаи СММ мутаносибанду ва се гузориши миллӣ пешниҳод карда шудааст.

Аз ҷумла, моҳи майи соли 2018 оид ба иҷрои Конвенсияи зидди шиканча гузориши сеюм пешниҳод гардид, ки аз натиҷаи он ба Тоҷикистон 42 адад тавсияҳо дода шуданд.

Тибқи маълумоти Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2018 оид ба эҳтимолияти шиканча 48 (с.2017 – 21) муроҷиат ба қайд гирифта шудааст, ки танҳо 4 ҳолат истифодаи шиканча тасдиқи худро ёфтааст. Вобаста ба ин ҳолатҳо тибқи моддаи 143¹ КҶ Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбати 8 нафар кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ (7 корманди ВҚД ва 1 корманди ҚДАМ) 4 парвандаи ҷиноятӣ оғоз карда шудааст. Аз онҳо як парвандаи ҷиноятӣ бо фикри айбдоркунӣ ба суд ирсол карда шуда, 3 парвандаи дигар дар тафтишоти пешакӣ қарор дорад.

Ҳамзамон дар ин давра аз ҷониби Ташкилоти ҷамъиятии «Этилофи зидди шиканча ва бечазой дар Тоҷикистон» оид ба эҳтимолияти истифодаи шиканча 44 муроҷиат (аз ҷумла, 7 муроҷиати занон) ба қайд гирифта шудааст.

Соли 2018 дар самти пешгирии шиканча аз ҷониби мақомоти дахдори давлатӣ ва сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ тадбирҳои муайян андешида шуданд.

Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон якҷо бо ТҶ «Эътилофи зидди шиканча ва бечазоӣ дар Тоҷикистон» оид ба масъалаҳои тафтиши ҳолатҳои шиканча ва стандартҳои Протоколи Истанбул бо мақсади баланд бардоштани сатҳи донишу малакаи касбии кормандон бо ҷалби 75 нафар се семинари омӯзишӣ гузаронид.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон низ дар мавзӯҳои «Ҳуқуқҳои маҳкумшудагон» ва «Ҳуқуқҳои дастгиршудагон ва пешгирӣ аз шиканча» барои кормандони Сарраёсати иҷроӣ ҷазои ҷиноятии Вазорати адлия ва ШВҚД дар ноҳияҳои Спитамен, Панҷ, Муъминобод, Ховалинг ва Дарвоз бо мақсади баланд бардоштани дониши касбии кормандони мақомоти мазкур 6 чорабинии иттилоотӣ гузаронид.

Аз моҳи июл то сентябри соли 2018 Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон якҷо бо намояндагони Прокуратураи генералӣ ва Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар шаҳрҳои Хоруғу Конибодом ва ноҳияҳои Файзобод, Лахш, Ховалинг, Балҷувон, Ашт ва Дарвоз дар мавзӯҳои «Нақшаи миллии амалҳо ҷиҳати иҷрои тавсияҳои давлатҳои аъзои Шӯрои СММ оид ба ҳуқуқи инсон тибқи расмиёти Шарҳи универсалии даврӣ (даври дуюм) барои солҳои 2017–2020», «Пешгирии шиканча», «Рушди ҳифзи ҳуқуқи инсон дар кишвар» 8 чорабинии иттилоотӣ гузарониданд.

Соли 2018 Гурӯҳи мониторингии назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ҷиҳати санҷиши вазъи риояи ҳуқуқи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда ва беморони рӯҳӣ дар 16 муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида мониторинг гузаронид, ки дар ҷараёни он инчунин масъалаҳои озодӣ аз шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайринсонӣ ё

тахкиркунандаи шаъну шараф мавриди омӯзиш қарор дода шуданд. Аз ҷумла, Гурӯҳи мониторингии назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон чиҳати иҷрои тавсияи Кумитаи зидди шиканча дар тавқиғоҳи нигоҳдории муваққатии Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон санҷиш гузаронид.

Соли 2018 ба мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон оид ба эҳтимолияти истифодаи шиканча 13 (с.2017 – 8) муроҷиат ворид гардидааст, ки 5 ададаш аз ҷониби занҳо мебошад. Муроҷиатҳо аз шаҳри Душанбе 7 адад, вилояти Хатлон 2, вилояти Суғд 1 адад ва шаҳру навоҳии тобеи ҷумҳурӣ 1 ва тавқиғоҳи тафтишотии ЯТ 9/1 Сарраёсати иҷрои ҷазои ҷиноятии Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон 2 адад ворид гардидаанд. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки муроҷиаткунандагон асосан аз амал (беамали)-и кормандони таҳқиқ ва тафтиш шикоят намудаанд. Масалан, судшавандагон Я.М., А.С. ва Қ.И. дар бораи вайрон шудани ҳуқуқҳои муҳофизатшуда аз ҷониби кормандони Раёсати Вазорати корҳои дохилӣ дар ноҳияи Рашт ҳангоми тафтиши парвандаи ҷиноятӣ шикоят намудаанд. Муроҷиатҳои онҳо барои баррасӣ ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ирсол карда шуд.

Шаҳрванд Б.С. нисбати амалҳои ғайриқонунии кормандони Шуъбаи Вазорати корҳои дохилӣ 2 дар ноҳияи Синои шаҳри Душанбе, ки боиси марги шавҳараш Н.Р. гардидааст, шикоят намуд. Шикояти мазкур тибқи тобеият ба Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ирсол карда шуда, дар баррасӣ қарор дорад.

Муроҷиатҳои боқимонда тибқи тобеият ба Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон фиристода шуда, тасдиқи худро наёфтанд.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар шудани вазъи ҷиноятии ҳуқуқи озодӣ аз шиканча ва дигар намудҳои муносибат

ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- таъмини тафтишоти саривақтӣ, ҳаматарафа ва беғаразонаи тамоми мурочиатҳо оид ба эҳтимолияти истифодаи шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф;**
- гузаронидани чорабиниҳои иттилоотӣ барои кормандони мақомоти хифзи ҳуқуқ бо мақсади пешгирии шиканча;**
- ба тасвиб расонидани Протоколи иловагӣ ба Конвенсияи зиддӣ шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф ва таъсис додани механизми миллии пешгирии шиканча.**

2.2. Ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида

Санадҳои байналмилалӣ муқаррар менамоянд, ки ҳамаи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда ба муносибати инсонӣ ва эҳтироми шаъну шарафи ба шахсияти инсонӣ хос ҳуқуқ доранд. Қонунгузориҳои иҷроӣ ҷазои ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон низ ба маҳкумшудагон муносибати эҳтиромонаи қормандони муассиса ё мақоми иҷроқунандаи ҷазоро қафолат додааст.

Дар ҷумҳурӣ шароити будубош ва муносибати қормандон бо шахсоне, ки дар ин муассисаҳо нигоҳ дошта мешаванд сол аз сол рӯ ба беҳбудӣ меорад.

Тибқи маълумоти Сарраёсати иҷроӣ ҷазои ҷиноятии Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2018 бо мақсади беҳтар намудани шароити нигоҳдориҳои шахсони аз озодӣ маҳрумшуда дар муассисаи ислоҳии №6 (ноҳияи Ёвон) 10 хуҷра, 2 ошхонаи умумӣ ва 2 сеҳи истеҳсоли, дар муассисаи ислоҳии №2 (шаҳри Ваҳдат) 25 хуҷра, 2 ошхона ва 8 иншооти истифодаи умум, дар муассисаи ислоҳии №4 (шаҳри Душанбе) бинои нави истиқоматӣ, дар муассисаи ислоҳии №8 (шаҳри Норақ) сеҳи истеҳсоли маҳсулоти мақарон, дар муассисаи ислоҳии ЯС 3/10 сеҳи қорқарди санг ва ғайраҳо сохта ба истифода дода шуданд.

Соли 2018 дар муассисаҳои системаи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ 2770 нафар маҳкумшудагон ба меҳнати пардохтшаванда ҷалб қарда шуданд, ки аз ин шумора 306 нафарашон маҳкумшудагоне мебошанд, ки зарари расонидаашонро талофӣ нақардаанд. Ҳамчунин қорхонаҳои истеҳсолии муассисаҳои системаи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ соли 2018 истеҳсоли маҳсулотро дар ҳақми 113% иҷро намуданд, ки аз нақшаи пешбинишуда ба маблағи 507 ҳазору 911 сомонӣ зиёд мебошад.

Ҷиҳати ҳавасмандқардониҳои маҳкушудагон соли 2018 688 нафар маҳкумшудагон пеш аз муҳлат аз адои

чазо озод карда шуда, 1437 нафар ба муассисаҳои ислоҳии сукунатӣ ва 361 нафар маҳкумшуда ба нозироти корҳои ислоҳӣ гузаронида шуданд.

Аз ҷониби Сарраёсати иҷроии ҷазоҳои ҷиноятии Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии кормандони муассисаҳои иҷроии ҷазоҳои ҷиноятӣ ҷиҳати риояи ҳуқуқи озодиҳои шахсон аз озодӣ маҳрумшуда пайваста ҷорабиниҳои омӯзишӣ гузаронида мешавад. Соли 2018 3 курси омӯзишӣ бо ҷалби 65 кормандони муассисаҳои иҷроии ҷазоҳои ҷиноятӣ гузаронида шудааст.

Фавти маҳкумшудагон ва ба бемориҳои сироятӣ гирифтдор будани онҳо яке аз мушкилоти системаи иҷроии ҷазоҳои ҷиноятӣ мебошад. Соли 2018 бо истифода аз таҷҳизоти рентгении дар муассисаҳои системаи иҷроии ҷазоҳои ҷиноятӣ насбшуда ва нақлиёти сайёри рентгенӣ 5426 нафар маҳкумшудагон, айбдоршавандагон, сарбозон ва кормандон аз ташхиси флюорографӣ гузаштанд, ки дар 173 нафари онҳо бемории сил ошкор карда шудааст. Инчунин таҳлили тести 4600 нафар маҳкумшудагон ба бемории пайдошудаи норасоии масуният (БПНМ) гирифтдор будани 30 нафари онҳоро муайян намуд. Ҳоло дар муассисаҳои ислоҳӣ 307 нафар маҳкумшудаи гирифтдори БПНМ адои ҷазо менамоянд, ки аз ин шумора 262 нафарашон ба табobati зиддӣ ретровирусӣ фаро гирифта шудаанд.

Ҷиҳати риоя ва барқарорсозии ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ҳамкорӣ бо мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ аз воситаҳои гуногун, аз ҷумла гузаронидани санҷишу мониторингҳо, иттилоотонӣ, қабул ва баррасии муроҷиатҳо истифода менамояд.

Барои амалӣ намудани ин вазифаҳо соли 2018 аз ҷониби Гурӯҳи мониторингии назди Ваколатдор оид ба

хукуки инсон тибқи нақшаи тасдиқгардида дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида оид ба риояи ҳуқуқҳои дастгиршудагон, маҳкумшудагон ва беморони руҳӣ 16 мониторинг гузаронида шуданд. Бо мониторингҳои тавқиғҳои нигоҳдошти муваққатии шӯъбаҳои Вазорати корҳои дохилӣ дар ноҳияҳои Спитамен, Панҷ, Муъминобод, Ховалинг, Дарвоз, Рӯшон ва шаҳри Хоруғ, Тавқиғҳои нигоҳдошти муваққатии Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳри Душанбе, Маркази бемориҳои руҳии ноҳияи Зафаробод, Беморхонаи клиникаи вилояти бемориҳои рӯҳии шаҳри Исфара ва Муассисаи давлатии «Хона-интернати беморони рӯҳӣ дар ноҳияи Ҷаббор Расулов», Муассисаи давлатии «Маркази наркологии вилояти Сугд», Муассисаи давлатии «Хона-интернати беморони рӯҳии ноҳияи Восеъ», Муассисаи ислоҳии ЯС 3/9 Сарраёсати иҷроии ҷазои ҷиноятии Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ноҳияи Дӯстӣ, Литсеи касбии-техникии махсуси шаҳри Душанбе ва Мактаби махсуси ҷумҳуриявӣ дар шаҳри Душанбе фаро гирифта шудаанд.

Аз ҷумла, мониторинги Тавқиғҳои нигоҳдошти муваққатии Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳри Душанбе нишон дод, ки меъёрҳои нигоҳдошти боздоштшудаҳо риоя, ҳолати санитарӣ-гигиенӣ ва хизматрасонии тиббӣ дар муассиса таъмин шудаанд.

Дар баробари ин камбудии зерин ба монанди, насб нагардидани камераи мушоҳидавӣ дар ҳуҷраҳои пурсиш, мавҷуд набудани куттӣ барои арзу шикоят ошкор гардиданд.

Мониторинги Маркази рӯҳшиносии ноҳияи Зафаробод нишон дод, ки таъминоти маводи доруворӣ ва озукаворӣ, лавозимоти ҷойи хоб, ҳолати санитарӣ-

гигиени чойҳои истифодаи умум ба талабот ҷавобгӯй намебошад.

Вобаста ба камбудҳои чойдошта ба масъулини муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида тавсияҳои дахлдор дода шуданд.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо мақсади баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии кормандони шуъбаҳои Вазорати корҳои дохилӣ, муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида дар мавзӯҳои «Риояи санадҳои байналмилалӣ ва миллии вобаста ба ҳимояи ҳуқуқи инсон» ва «Ҳуқуқҳои дастгиршудагон» 9 мизи мудаввар гузаронид, ки дар онҳо 500 нафар иштирок намуданд.

Соли 2018 ба Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон аз ҷониби шахсоне, ки дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида нигоҳ дошта мешаванд ва ҳешу табори онҳо 14 мурочиат (с.2017 – 18) ворид шудааст. Дар мурочиатҳо аз Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ҷиҳати мусоидат намудан барои мулоқот бо ҳешовандон, дастрас намудани иҷроварақа, ба табобат фаро гирифтани маҳкумшуда ва дигар масъалаҳо дархост шудааст.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани вазъи риояи ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- гузаронидани ҷорабиниҳои иттилоотӣ оид ба меъёрҳои байналмилалӣ ва миллии муносибат бо маҳбусон ва пешгирии шиканча барои кормандони муассисаҳои иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ;
- идома додани мониторингҳои муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида.

2.3. Ҳуқуқи хизматчиёни ҳарбӣ ва ҳуқуқи шаҳрвандон ҳангоми даъват ба хизмати ҳарбӣ

Моддаи 43 Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудааст, ки ҳифзи Ватан, ҳимояи манфиати давлат, таҳкими истиклолият, амният ва иқтисодии мудофиавии он вазифаи муқаддаси шаҳрванд аст.

Даъват ба хизмати ҳарбӣ ва адои хизмати ҳарбӣ тибқи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи уҳдадорӣ умумии ҳарбӣ ва хизмати ҳарбӣ» ва «Дар бораи вазъи ҳуқуқии хизматчиёни ҳарбӣ» танзим карда шудааст.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки сол ба сол шароити моддию иҷтимоӣ ва вазъи маишию фарҳангии хизматчиёни ҳарбӣ беҳтар мегарданд. Тавре аз Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 декабри соли 2018 бармеояд, тайи панҷ соли охир танҳо барои ҷузъу томҳои Қӯшунҳои сарҳадӣ 170 иншооти нав сохта шудаанд ва Тоҷикистон ҳамчун сипар на танҳо амнияти худ, балки беҳатарии минтақа, кишварҳои пасошӯравӣ ва аврупоиро аз паҳншавии маводи муҳаддир, силоҳ, терроризму экстремизм ва муҳочирати ғайриқонунӣ таъмин карда истодааст.

Дар ин самт Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон низ дар доираи салоҳияташ ҳамкориҳои судмандро бо вазорату идораҳои дахлдор роҳандозӣ намудааст. Ҷиҳати санҷиши вазъи риояи ҳуқуқи хизматчиёни ҳарбӣ дар назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон аз моҳи декабри соли 2013 инҷониб Гурӯҳи мониторингӣ фаъолият мекунад, ки то имрӯз дар қисмҳои ҳарбии Вазорати мудофиа 20 мониторинг гузаронидааст.

Аз ҷумла, соли 2018 дар 5 қисмҳои ҳарбӣ дар шаҳрҳои Бохтар, Кулоб ва Истаравшан ва ноҳияҳои Лахшу Б.Ғафуров мониторинг гузаронида шудааст.

Дар рафти мониторингҳо шароити моддию маънавӣ ва вазъи иҷтимоии хизматчиёни ҳарбӣ

мавриди санчиш қарор дода шуд. Маълум гардид, ки сару либоси хизматчиёни ҳарбӣ якхела ва босифат мебошад. Ҷойи хоби сарбозон, хучраҳои маишӣ ва фароғатӣ, ҷойҳои дастурӯшуйӣ, ҷомашуйӣ, бо лавозимоти зарурӣ таъмин буда, ба талаботи меъёрҳои санитарии гигиенӣ ҷавобгӯӣ мебошанд. Қисмҳои ҳарбӣ дорой майдончаҳои варзишӣ, мағозаҳо ва бунгоҳҳои тиббии замонавӣ мебошанд.

Ҳамзамон маълум гардид, ки хангоми руҳ додани муносибатҳои ғайриоинномавӣ сарбозон имкон надоранд мустақилона ба мақомоти прокуратураи ҳарбӣ ва ё дигар ҷойи лозима мурочиат намоянд, зеро дар қисмҳои ҳарбӣ нуқтаҳои алоҳидаи телефонӣ вучуд надоранд. Инчунин ҷойҳои сайругашти сарбозон бо камераҳои назоратӣ мучахҳаз нашудааст.

Зимни мониторингҳо бо афсарону сарбозон суҳбатҳои алоҳида гузаронида шуданд, ки дар онҳо масъалаҳои эҳтимолияти истифодаи зӯрварӣ ва таҳқир аз ҷониби сарбозон ва афсарон, худсарона баромада рафтан аз худуди қисми ҳарбӣ, ҷалби сарбозон ба корҳои ба хизмати ҳарбӣ вобастанабуд мавриди пурсиш қарор дода шуданд.

Сарбозони пурсидашуда ҳолатҳои ҷой доштани муносибати бераҳмона, таҳқир ва зӯрварӣ дар қисмҳои ҳарбирӣ рад намуданд.

Тибқи маълумоти Вазорати муҳофизати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2018 вобаста ба вайрон кардани муносибатҳои оинномавӣ дар қисмҳои ҳарбӣ 17 ҷиноят ба қайд гирифта шудааст. Нисбати гунаҳгорон аз тарафи мақомоти тафтишотӣ парвандаҳои ҷиноятӣ оғоз гардида, барои баррасӣ ба суд ирсол карда шудааст.

Ҳамзамон аз таҳлили воситаҳои ахбори омма бармеояд, ки соли 2018 дар баъзе қисмҳои ҳарбӣ ҳолатҳои алоҳидаи муносибатҳои ғайриоинномавӣ ҷой доштанд. Масалан, соли 2018 сарбозон М.М. ва Ё.А.,

ки дар Кушунҳои сарҳадии Кумитаи давлатии амнияти миллӣ дар шаҳри Бохтар ва ноҳияи Ванҷ адои хизмат менамуданд, аз ҷониби ҳамхизматонашон мавриди лату кӯб қарор гирифта, дар натиҷаи бардоштани қароҳатҳои вазнини ҷисмонӣ ба ҳалокат расидаанд. Вобаста ба ҳолатҳои мазкур шахсони гунаҳгор дар асоси моддаҳои дахлдори Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида шудаанд.

Ҷиҳати пешгирии муносибатҳои ғайриинномавӣ соли 2018 аз ҷониби мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 10 чорабинии иттилоотӣ гузаронида шуд. Аз ҷумла, дар қисмҳои ҳарбии ноҳияҳои Рашт (2 қисми ҳарбӣ), Лахш, Восеъ, Б. Ғафуров, шаҳрҳои Истарафшан, Бохтар, Кулоб, Донишқада ва Коллеҷи ҳарбии Вазорати мудофиаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавзӯҳои «Ҳуқуқҳои хизматчиёни ҳарбӣ», «Муносибатҳои ғайриинномавӣ дар қисмҳои ҳарбӣ» ва «Пешгирии терроризм ва ифротгароӣ дар байни ҷавонон» мизҳои мудаввар гузаронида шуданд, ки дар онҳо зиёда аз 1500 афсарон ва сарбозон иштирок карданд.

Инчунин мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо мусоидати шарикони рушд Дастурамал «Оид ба корҳои сиёсӣ тарбиявӣ, пешгирӣ намудани муносибатҳои ғайриинномавӣ ва даъват ба хизмати ҳарбӣ»-ро бо теъдоди 70 нусха нашр намуда, роӣгон паҳн намуд.

Дар ин давра ба мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон аз ҷониби хизматчиёни ҳарбӣ ва ҳешу табори онҳо 8 муроҷиат ворид гардидааст. Шаҳрвандон асосан оид ба хуб набудани вазъи саломатӣ, ҳалалдор шудани ҳуқуқҳои ҳангоми даъват ба хизмати ҳарбӣ, норозигӣ аз ҳулосаҳои комиссияҳои тиббӣ ва даъватӣ ва ба таври ихотагирӣ ба хизмат даъват шуданашон муроҷиат намудаанд.

Мурочиатҳои сарбоз А.У. барои идома додани хизмати минбаъдааш дар қисми ҳарбии 13483 Вазорати мудофияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ноҳияи Восеъ ва шаҳрванд А.Б. дар хусуси бо таъбабат фаро гирифтани фарзандаш сарбоз Ю.А., ки дар қисми ҳарбии Вазорати мудофияи Ҷумҳурии Тоҷикистон адои хизмат менамояд, бо мусоидати Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ҳалли мусбӣи худро ёфтанд.

Боқимонда шикоятҳои шаҳрвандон А.М. ва Х.З. оид ба хуб набудани вазъи саломатии сарбозон А.М. ва Б.Н., шикояти Н.Қ. оид ба бемории фишорбаландӣ ва ба дарди сари доимӣ гирифтӣ будани фарзандаш Ш.Ш., аризаи шаҳрванд Ю.М. оид ба норозигиаш дар хусуси аз қор дар комиссариати ҳарбӣ озод кардани наберааш В.К. ва аризаи шаҳрванд А.Н. оид ба номувофиқии саломатии фарзандаш ба хизмати ҳарбӣ тибқи таалуқдориашон ба вазорату идораҳои дахлдор ирсол карда шуданд. Дар натиҷаи санҷишҳо вачҳҳои дар мурочиатҳои мазкур баёншуда тасдиқи худро наёфтанд.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар шудани вазъи риояи ҳуқуқи хизматчиёни ҳарбӣ ва ҳуқуқи шаҳрвандон ҳангоми даъват ба хизмати ҳарбӣ тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- андешидани тадбирҳои иловагии иттилотӣ-маърифатӣ чихати роҳ надодан ба муносибатҳои ғайриинномавӣ;
- таъмини меъёрҳои қонунгузори миллӣ ҳангоми даъват ба хизмати ҳарбӣ ва адои хизмати ҳарбӣ;
- мучаҳҳаз намудани қисмҳои ҳарбӣ бо камераҳои мушоҳидавӣ ва нуктаҳои телефонӣ;
- идома додани мониторингҳои қисмҳои ҳарбӣ.

2.4. Ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот ва ҳуқуқ ба мурочиат

Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот», «Дар бораи иттилоотонӣ», «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма», «Дар бораи ҳифзи иттилоот», «Дар бораи сирри давлатӣ» ва дигар санадҳои ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоотро кафолат медиҳанд.

Тибқи маълумоти Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳолати 1 январи соли 2019 дар ҷумҳурӣ 376 рӯзнома, аз ҷумла 112 давлатӣ ва 264 ғайридавлатӣ, 245 маҷалла, аз ҷумла 114 давлатӣ ва 131 ғайридавлатӣ, 317 матбаа, аз ҷумла 37 давлатӣ ва 280 ғайридавлатӣ, 45 нуктаи фурӯши китоб, аз ҷумла 3 давлатӣ ва 42 ғайридавлатӣ, 71 нашриёт, аз ҷумла 10 давлатӣ ва 61 ғайридавлатӣ, оҷонсҳои иттилоотӣ 10 адад, аз ҷумла 1 давлатӣ ва 9 ғайридавлатӣ ба қайд гирифта шудааст. Соли 2018 бинобар сабаби мушкилоти молиявӣ ҚДММ «Муҳаммад СУ», маҷаллаҳои «Оптивик», «Ранда» ва хабаргузори «Озодагон» аз фаъолият бозмонданд.

Тибқи маълумоти Хадамоти алоқаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон шумораи умумии истифодабарандагони интернет рӯ ба афзоиш ниҳода, дар соли 2018 ба 2 миллиону 769 ҳазору 429 (с.2017 2 238 724) муштарӣ расидааст.

Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 декабри соли 2018, №617 тартиби пешбурди Портали интернетии иттилооти ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон (<http://www.portali-huquqi.tj>) тасдиқ карда шудааст, ки тибқи он санадҳои меъерии ҳуқуқӣ ва дигар ҳуҷжатҳои ройгон истифода бурда мешаванд.

Дар самти мазкур мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон низ пайваста тадбирҳои меандешад. Аз ҷумла, чихати иҷроии банди 10-уми Нақшаи чорабинӣ оид ба таъмини иҷроии тавсияҳои Созмони ҳамкории

иктисодӣ ва рушд (СҶИР) барои Тоҷикистон дар доираи Нақшаи амалиёти Истамбулии Шабакани муборизаи зидди коррупсия барои давлатҳои Аврупои Шарқӣ ва Осиёи Марказӣ барои солҳои 2018–2019 Нақшаи чорабиниҳои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон тасдиқ гардида, дар нази Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон Гурӯҳи кории байниидоравӣ таъсис дода шудааст. Нақшаи мазкур масъалаҳои аз нав дида баромадани қонунгузори милли дар самти дастрасӣ ба иттилоот, омода намудани дастури ягонаи кор оид ба дархостҳои иттилоотӣ дар ҳар як мақомоти давлатӣ ва мониторинги он, таъсиси Портали миллии иттилооти озод ва дигарҳоро дар бар мегирад. Тибқи Нақшаи мазкур соли 2018 се чаласаи Гурӯҳи кории байниидоравӣ гузаронида шуд.

Дар ин самт соли 2018 аз ҷониби мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон фаъолияти сомонаҳои расмӣ мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияи Шохмансур, Кумитаи дин, танзими анъана ва ҷашну маросими миллии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Агентии суғуртаи иҷтимоӣ ва нафақаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба мутобиқати онҳо ба талаботи Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи қоидаҳои ягона барои сомонаҳои расмӣ вазорату идораҳо, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот дар шабакаи интернет», мониторинг карда шуданд.

Мониторинги сомонаи мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияи Шохмансур (www.shohmansur.tj) нишон дод, ки сомона ба таври дахлдор фаъол нест. Дар сомона модулҳои «ҷустуҷӯӣ ва гирифтани маълумот», «пурсиш» ва «ҳамкориҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ бо маҷмӯи хизматрасониҳо» мавҷуд нест.

Сомонаи Кумитаи дин, танзими анъана ва ҷашну маросими миллии назди Ҳукумати Ҷумҳурии

Тоҷикистон (www.din.tj) танҳо бо забони тоҷикӣ таҳия шуда, саҳифаҳои русӣ ва англисӣ ғаёол нестанд.

Сомонаи Агентии суғуртаи иҷтимоӣ ва нафакаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон (www.nafaka.tj) бо се забон таҳия шуда бошад ҳам, саҳифаи русӣ ва англисии он қисман ғаёол мебошад. Дар зерқисмҳои «Ба қормандон» ва «Ба нафақахӯрон» маълумоти зарурӣ ҷой дода нашудааст. Модули «Пурсиш» ва «Саволҳои худро равон кунед» ғаёол нестанд.

Аз натиҷаи мониторингҳо ҷиҳати баргараф намудани камбудҳои ошқоршуда ба мақомоти зикршуда тавсияҳо пешниҳод карда шуданд.

Дар мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 2 сомонаи расмӣ: сомонаи расмии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон (www.ombudsman.tj) ва сомонаи расмии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак (www.vhk.tj) таъсис дода шудаанд, ки пайваста ғаёол буда, бо забонҳои тоҷикӣ ва русӣ маълумот пешниҳод менамоянд.

Дар сомонаҳо оид ба ғаёолияти мақомот, дастовардҳои Тоҷикистон дар самти ҳуқуқҳои инсон ва ҳуқуқҳои кӯдак, навгонҳои қонунгузорӣ, санадҳои асосии байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон, ки аз ҷониби Тоҷикистон тасдиқ гардидаанд ва иҷрои онҳо маълумотҳо ҷой дода мешаванд.

Бо мақсади омӯзиши вазъи низоми қабул ва баррасии мурочиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ соли 2018 ғаёолияти мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ва бахшҳои сабти асноди ҳолати шаҳрвандии ноҳияи Рӯдакӣ, шаҳрҳои Турсунзода ва Ваҳдат мавриди санҷиш қарор дода шуданд.

Санҷиш нишон дод, ки дар мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияи Шохмансур муҳлатҳои муқаррарнамудаи қонунгузорӣ дар баъзе ҳолатҳо ғироят намегарданд. Масалан, ба мурочиати коллективонаи соқинони маҳаллаи Ховарон баъди гузаштани 18 рӯз ва

мурочиати коллективонаи сокинони кӯчаи Назаршоев 7/2 баъди гузаштани 23 рӯз ҷавоб дода шудааст. Ҳол он ки тибқи талаботи қонунгузорӣ бояд дар давоми се рӯз аз натиҷаи баррасӣ ба муаллифони хабар дода мешуд.

Дар ҷараёни санҷиш ошкор гардид, ки бархе аз масъулин ҳангоми баррасии мурочиатҳо ба мазмун ва муҳтавои он диққати зарурӣ надода, ба мурочиатқунандагон ҷавобҳои руякӣ ва нопурра медиҳанд.

Масалан, шаҳрванд Ш.Г. оид ба ҷойгир намудан дар Маркази минтақавии хизматрасонӣ ба пиронсолони шаҳри Душанбе мурочиат намуда бошад ҳам, ба ӯ оид ба расонидани маводи хӯроқа ҷавоб гардониданд. Шаҳрванд Ш.Д. барои ба Хона интернати пиронсолон ва маъҷубони шаҳри Турсунзода ҷойгир намудани бародараш Ш.Д. мурочиат намуда бошад ҳам, дар ҷавоб ба ӯ навиштаанд, ки гуё мурочиаташ қонест карда шудааст. Ҳарчанд зимни тамоси телефонӣ шаҳрванд Ш.Д. баён намуд, ки бародараш Ш.Д. дар хона, дар ҳолати ногувор қарор дорад.

Инчунин, дар мақомоти мазкур шакли Дафтарҳои баҳисобгирии оморӣ мурочиатҳои хаттӣ ва шифоҳӣ шахсонӣ воқеӣ ва ҳуқуқӣ ба талаботи коргузорӣ мутобиқат намекунад ва мурочиатҳои телефонӣ (мобилӣ) дар дафтари алоҳида ба қайд гирифта намешаванд.

Ҷиҳати бартараф намудани камбудии дар рафти санҷиш ошкоргардида ба мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии ноҳияи Шохмансур тавсияҳои дахлдор дода шуданд.

Санҷиш дар бахшҳои сабти асноди ҳолати шаҳрвандии ноҳияи Рӯдакӣ, шаҳрҳои Турсунзода ва Ваҳдат нишон дод, ки мурочиатҳои шахсонӣ воқеӣ ва ҳуқуқӣ тибқи талаботи моддаи 6 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ» ба қайд гирифта мешаванд. Дар

даромадгоҳи биноҳо эълон насб шудааст, ки «Рӯзи қабули шахрвандон аз рӯзи Душанбе то Панҷшанбе мебошад, рӯзҳои чумъа бо сабаби хуччатгузорӣ аз шахрвандон хоҳиш карда мешавад, ки ба бахшҳои асноди ҳолати шахрвандии мазкур мурочиат наанамоянд». Қабули шахсӣ аз ҷониби мудирони бахшҳои мазкур дар асоси қадвали алоҳида дар рӯз ва соати муайян ба роҳ монда нашудааст.

Инчунин ҳангоми сабти шаходатномаи таваллуд ва дигар хуччатҳо дар мақомоти асноди ҳолати шахрвандӣ ба хатогиҳои имлоию техникӣ роҳ медиҳанд, ки боиси саргардониҳои зиёд, мурочиатҳои такрорӣ ва харчи иловагии шахрвандон мегардад.

Аз натиҷаи санҷишҳо ба Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати баргараф намудани камбудиҳои ҷойдошта тавсияҳои дахлдор дода шуданд.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани вазъи риояи ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот ва ҳуқуқ ба мурочиат чунин тавсияҳо пешниҳод карда мешаванд:

- мутобик намудани сомонаҳо ба талаботи Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи қоидаҳои ягона барои сомонаҳои расмӣ вазорату идораҳо, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шахрак ва деҳот дар шабакаи интернет»;
- таъсис додани Портали миллии иттилооти озод;
- риояи хатмии муҳлатҳои баррасии мурочиати шахсонӣ воқеӣ ва ҳуқуқӣ.

2.5. Баробарии гендерӣ ва риояи ҳукуки занон

Ҷумҳурии Тоҷикистон баробарии мардону занонро дар сатҳи Конститутсия эътироф ва кафолат дода, ба санадҳои асосии байналмилалӣ танзимкунандаи самти мазкур, аз ҷумла Конвенсияи СММ дар бораи барҳам додани тамоми шаклҳои таъбиз нисбати занон ва Протоколи иловагӣ ба он ҳамроҳ шудааст.

Дар ҷумҳурӣ дар самти баробарии воқеии мардону занон пайваста чораҳои муассир андешида мешаванд. Аз ҷумла, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи кафолатҳои давлатии баробарҳукукии мардону занон ва имкониятҳои баробари амалигардонии онҳо», Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таъсис ва ҷудо намудани грантҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дастгирии фаъолияти соҳибкории занон барои солҳои 2016–2020», Стратегияи миллии фаъолгардонии нақши занон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011–2020, Барномаи давлатии тарбия, интиҳоб ва ҷобачогузории кадрҳои роҳбарикунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҳисоби занону духтарони лаёқатманд барои солҳои 2017–2022 ва дигарҳо амалӣ шуда истодаанд.

Амалишавии ҳуҷжатҳои мазкур имкон доданд, ки нақш ва мавқеи занон дар сохторҳои давлатӣ сол аз сол таҳким ёфта, онҳо иштирокчиҳои фаъоли ҳаёти сиёсӣ ва иқтисодӣ ва иҷтимоӣ фарҳангӣ гарданд. Айни ҳол 7 узви Маҷлиси миллий ва 13 вакили Маҷлиси намояндагонро занон ташкил мекунанд.

Дар мансабҳои роҳбарикунандаи сатҳи ҷумҳурӣ, аз ҷумла муовини Раиси Маҷлиси намояндагон, роҳбари Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, раиси Суди Олии иқтисодӣ, Вазири меҳнат, муҳоҷират ва шугли аҳоли, директори Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, раиси Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва раиси Кумитаи забон ва истилоҳоти

назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон занҳо фаъолият мекунанд.

Мувофиқи маълумоти Агентии хизмати давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳолати 1 октябри соли 2018 дар хизмати давлатӣ 4462 нафар ё 23,4% занон мансабҳои давлатии хизмати давлатиро ишғол менамоянд, ки 1071 нафар ё 18,8%-ашон кадрҳои роҳбарикунанда мебошанд.

Теъдоди занон дар мақомоти марказӣ ва сохторҳои тобеи онҳо 2907 нафар (24,4%), дар мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ 980 нафар (26,1%) ва дар мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот 575 нафар (16,9%)-ро ташкил мекунанд.

Аз маълумоти мазкур бармеояд, ки занон ба мисли пештара ба хизмати давлатӣ кам пешниҳод гардидаанд. Аз ҷумла, дар Палатаи ҳисоби Ҷумҳурии Тоҷикистон – 7,5%, Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон – 2,2%, Вазорати нақлиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон – 9,0%, Кумитаи андози назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон – 9,6%, Хадамоти назорати давлатии бехатарии корҳо дар саноат ва соҳаи кӯҳкорӣ назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон – 8,5%, Хадамоти иҷроӣ назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон – 6,6%, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатии ноҳияҳои Фарҳор – 3,7%, Лахш – 6,6%, Рашт – 8,8% ва Данғара – 9,1% фаъолият мекунанд.

Бо мақсади таъмини баробарии гендерӣ дар Барномаи давлатии тарбия, интиҳоб ва ҷобачогузори кадрҳои роҳбарикунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҳисоби занону духтарони лаёқатманд барои солҳои 2017-2022 вазифа гузошта шудааст, ки то соли 2022 шумораи занон дар ҳайати хизматчиёни давлатӣ то 40% ва дар ҳайати роҳбарикунанда то 30% зиёд карда шавад.

Чалби нокифояи занон ба мансабҳои роҳбарикунанда ва корҳои (соҳаҳои) музди баланд дошта боиси нобаробарӣ дар андозаи музди меҳнати онҳо мегардад. Тибқи маълумоти Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар моҳи декабри соли 2017 аз рӯи ҳамаи намудҳои фаъолияти иқтисодӣ музди меҳнати номиналии ҳар моҳи мардон 1446,39 сомонӣ ва занон 866,59 сомонӣ буда, таносуби музди меҳнати занон нисбат ба музди меҳнати мардон 59,9%-ро ташкил медиҳад.

Яке аз сабабҳои таъмин нашудани баробарии гендерӣ, ки ба пешрафти ҳуқуқи озодиҳои асосии занон таъсири манфӣ дошта, имконияти онҳоро маҳдуд мекунад, то ҳол вуҷуд доштани қолабҳои кӯхнашуда оид ба нақши зан дар ҷомеа мебошад. Аз ин лиҳоз, вусъат бахшидани ҷорабиниҳои маърифатӣ-иттилоотӣ оид ба барҳам додани қолабҳои кӯхнашуда нисбати занон мувофиқи мақсад мебошад.

Бо мақсади мусоидат намудан ба баробарии гендерӣ мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар самти қабул ва баррасии муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, санҷиши вазъи риояи ҳуқуқи занон, иҷрои уҳдадорӣҳои байналмилалӣ, баланд бардоштани маърифатнокии занону духтарон, ташвиқи тарғиби Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи кафолатҳои давлатии баробарҳуқуқии мардону занон ва имкониятҳои баробарҳуқуқии амалигардонии онҳо» ва ғайраҳо корҳои муайянро амалӣ намуд.

Соли 2018 дар мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 93 муроҷиатҳои хаттии занон ба қайд гирифта шуданд, ки асосан ба руёнидани маблағи қарзӣ, дахлнопазирии манзил, маскун намудан ба манзил ё баровардан аз он, аъзои оилаи молик эътироф намудан, эътироф намудани манзили баҳсӣ ҳамчун моликияти муштарак, барқарор кардан ба ҷойи кори пештара, норозигӣ аз ҷуброни арзиши моликият, иштироки

намояндаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар муҳофизати судӣ, ҷойгир намудани фарзандон ба мактаб-интернат, сохтмони манзили истиқоматӣ, боздоштани иҷроӣ санади судӣ, норозигӣ аз қарорҳои судӣ, амалҳои қарорҳои ҳифзи ҳуқуқ ва комиссариати ҳарбӣ, мулоқот бо маҳкумшудагон ва дигарҳо дахл доранд.

Соли 2018 қарорҳои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар шаҳри Исфара, ноҳияҳои Дӯстӣ ва Рафт оид ба масъалаҳои пешбурди баробарии гендерӣ, пешгирии ақдҳои никоҳи бармаҳал ва фарҳанги оиладорӣ, инчунин рафти иҷроӣ тавсияҳои Қумитаи СММ оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ мизҳои муваҷҷаб гузарониданд. Дар ҷарамиҳои мазкур намояндаҳои сохторҳои маҳаллии вазорату идораҳо, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳраку деҳот, намояндаи ҷамъияти маъҷубон ва дигарон иштирок карданд.

Ҳамчунин дар самти мазкур тавассути воситаҳои ахбори омма баромадҳо анҷом дода шуданд.

Оид ба тақвими додани санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ вобаста ба баргарафсозии қолабҳои гендерӣ, ҳифзи ҳуқуқҳои занон ва пешгирии зӯрварӣ дар оила дар назди Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон гурӯҳи қорӣ байниидоравӣ амал менамояд, ки Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон аъзои он мебошад.

Яке аз омилҳои, ки ба нобаробарии гендерӣ сабаб мешавад, дар баъзе ҳолатҳо риоя нашудани ҳуқуқи занон дар ҷомеа мебошад. Чунин ҳолатҳо хусусан дар масъалаҳои никоҳҳои ҳешутаборӣ, бармаҳал, маҷбурӣ, ғайрирасмӣ, тақсими ноодилонаи молу мулк, маскунунӣ, рӯёндани алимент ва ғайраҳо зоҳир мешаванд.

Заноне, ки дар никоҳҳои ғайрирасмӣ қарор доранд аз ҷиҳати иқтисодӣ осебпазир буда, ҳангоми қатъ

гардидани муносибатҳои оилавӣ ба молу мулки якҷоя ҳуқуқ пайдо намеkunанд. Онҳо наметавонанд дар давраи ҳомиладорӣ ва нигоҳубини кӯдак барои худ алимент гиранд.

Бо вучуди он ки қонунгузорӣ никоҳҳои маҷбурӣ ва бармаҳалро манъ кардааст, духтарон дар баъзе мавридҳо бархилофи иродашон ба шавҳар дода мешаванд. Тибқи маълумоти ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2018 13 ҳолати ба шавҳар додани духтарони ба синни никоҳӣ нарасида ва 16 ҳолати баستاني ақди никоҳ бо шахсе, ки ба синни никоҳӣ нарасидааст, муайян ва ошкор гардида, нисбати падару модарон ҷораҳои қонунӣ андешида шудаанд.

Тибқи моддаи 13 Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолатҳои истисноӣ суд ҳуқуқ дорад дар асоси хоҳиши шахсони никоҳшаванда синни никоҳии барои марду зан муқарраршударо (18 солагӣ) ба муҳлати на бештар аз як сол кам кунад. Маълумоти омӯрӣ нишон медиҳад, ки аз ҷониби судҳо ҳолатҳои истисноӣ ба инобат гирифта нашуда, аксари аризаҳои воридшуда қонеъ карда шудаанд. Тибқи маълумоти Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2018 судҳо 2493 адад парвандаҳои оилавиرو оид ба кам кардани синни никоҳӣ баррасӣ намуда, аз ин шумора 2469 адад ё 99%-и онҳоро қонеъ намудаанд.

Ҳуқуқи занон дар баъзе мавридҳо ҳангоми тақсими молу мулк, баҳусус манзил ва дар он ба қайд гирифтани онҳо риоя намешавад, ки ин ҳолатҳо боиси баҳсҳои тӯлонии судӣ мегарданд.

Занон ҳангоми рӯёнидани алимент барои фарзандон низ ба мушкilot дучор мешаванд. Дар ягон ҷой қор накардан ё берун аз кишвар қарор доштани алиментсупорандагон ин равандро боз ҳам мушкilot мегардонад.

Илова ба нобаробарии гендерӣ ва мушкилоти дигари ҳуқуқӣ занон дар оила мавриди зӯрварӣ қарор мегиранд.

Санади асосии байналмиллалӣ, ки масъалаи мазкурро танзим мекунад, Конвенсия оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои таъбиз нисбати занон мебошад.

Ҳамчунин дар Платформаи амалҳои Пекин (соли 1995) низ зӯрварӣ дар оила яке аз мушкилоти ҷиддӣ эътироф шудааст.

Дар ҷумҳурӣ оид ба пешгирии зӯрварӣ дар оила чораҳои дахлдор андешида мешаванд. Қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи пешгирии зӯрварӣ дар оила» ва Барномаи давлатӣ оид ба пешгирии зӯрварӣ дар оила дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2014–2023 аз ҷумлаи чунин тадбирҳо мебошанд.

Тибқи маълумоти Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2018 3048 арзу шикоятҳои шаҳрвандон оид ба ҳолатҳои зӯрварӣ дар оила мавриди санҷиш қарор дода шудааст. Аз ин маълумотҳо бармеояд, ки дар 2552 ҳолат занон ва дар 496 ҳолат мардон мавриди зӯрварӣ қарор гирифтаанд. Нисбати 132 нафар парвандаи ҷиноятӣ оғоз гардида, 1429 протоколҳои ҳуқуқвайронкунии маъмури тартиб дода шудааст. Барои риоя накардани талаботи моддаи 21 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи пешгирии зӯрварӣ дар оила» нисбати 953 нафар амрномаи муҳофизатӣ қабул карда шудааст.

Дар соли 2018 мувофиқи маълумоти Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба масъалаҳои зӯрварӣ дар оила нисбати 165 нафар ҳукмҳои айбдоркунанда бароварда шудааст.

Аксари ҷабрдидагони амалҳои зӯрварӣ дар оила ба хотири нигоҳ доштани номи неки оила ба мақомоти хифзи ҳуқуқ мурочиат намеkunанд. Пинҳон мондани кирдори зӯрварӣ дар оила дар баъзан ҳолатҳо сабаби

ба худкушӣ даст задани занон мегардад. Тибқи маълумоти Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2018 246 ҳодисаи худкушии занон ба қайд гирифта шудааст.

Бо мақсади расонидани ёри тиббӣю иҷтимоӣ ба ҷабридагони зӯрварӣ дар оила айна ҳол дар назди муассисаҳои тиббӣю 12 шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ хучраҳои тавонбахшии тиббӣю иҷтимоӣ фаъолият мекунанд, ки нокифоя мебошанд.

Таҳлили қонунгузории амалкунанда нишон медиҳад, ки таркиби зӯрварӣ дар оила ҳамчун намуди алоҳидаи ҷиноят ҳисобида нашудааст. Кирдори мазкур, бештар ҳамчун ҷиноятҳои қасдан расонидани зарари сабук ба саломатӣ (моддаи 112 Кодекси ҷиноятӣ) ё лату қӯб (моддаи 116 Кодекси ҷиноятӣ) банду баст карда мешаванд.

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи пешгирии зӯрварӣ дар оила» якчанд субъектони пешгирикунандаи зӯрварӣ дар оиларо муқаррар карда бошад ҳам, ҳамкориҳо ва ҳамоҳангии фаъолияти субъектҳои пешгирикунандаи зӯрварӣ дар оила дар сатҳи дахлдор ба роҳ монда нашудааст.

Ҳалли мушкилоти зӯрварӣ дар оила дар баробари истифода аз чораҳои маъмурӣ-ҳуқуқӣ тақвият додани иттилоотонӣ тавассути воситаҳои ахбори омма ва баланд бардоштани маърифатнокии аҳолиро дар самти мазкур тақозо менамояд.

Дар соли 2018 ба мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон оид ба ҳолатҳои зӯрварӣ дар оила 3 муроҷиат ворид шудааст. Масалан, шаҳрвандон О.Л. ва Л.Г. дар хусуси мавриди зӯрварӣ қарор гирифтанишон аз ҷониби бародари О.Л., шаҳрвандон С.С. ва Ш.З. дар хусуси мавриди зӯрварӣ қарор гирифтанишон аз ҷониби шавҳарҳоишон муроҷиат карданд. Аз рӯи аризаи шаҳрванд Ш.З. бо мусоидати Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон тарафҳо ба созиш оварда шуданд.

Дар самти мазкур аз ҷониби мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар шаҳри Исфара ва ноҳияҳои Рашту Дӯстӣ 3 мизи мудаввар гузаронида шудааст. Дар ҷорабиниҳои мазкур аз ҷумла оқибатҳои номатлуби зӯроварӣ дар оила мавриди баррасӣ қарор дода шуданд.

Дар ин раванд аз ҷониби мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон соли 2018 фаъолияти 4 нозирони мубориза бар зидди зӯроварӣ дар оила дар Шуъбаи Вазорати корҳои дохилӣ-1 дар ноҳияҳои Шоҳмансури шаҳри Душанбе, Шуъбаи Вазорати корҳои дохилӣ-2 шаҳри Исфара ва Шуъбаҳои Вазорати корҳои дохилӣ дар ноҳияҳои Дӯстию Рашт мавриди санҷиш қарор дода шуданд. Натиҷаи санҷишҳо нишон доданд, ки дар баробари пешравиҳо дар фаъолияти нозирон баъзе камбудҳои низ ба назар мерасанд. Масалан, китобҳои бақайдгирии мурочиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқии нозирони пешгирии зӯроварӣ дар оила ба талабот ҷавобгӯ набуда, дар парвандаҳо рӯйхати маводҳо замима нашудаанд, нақшаи кории нозирон тасдиқ карда нашудаанд, дар байни аҳолии корҳои фаҳмондадихӣ дар сатҳи дахлдор ба роҳ монда нашудааст.

Маврид зикр аст, ки дар низоми Вазорати корҳои дохилӣ 14 нозир, аз ҷумла дар ВМКБ – 1 нафар, вилояти Хатлон – 4 нафар, вилояти Суғд – 3 нафар, шаҳри Душанбе – 5 нафар ва Раёсати Вазорати корҳои дохилӣ дар минтақаи Рашт – 1 нафар фаъолият мекунанд, ки барои ошкор, пешгирии ва бартарафсозии сабаб ва омилҳои ба зӯроварӣ дар оила мусоидаткунанда нокифоя мебошанд.

Аз натиҷаи санҷишҳо ҷиҳати пешгирии қонунвайронкуниҳо ва беҳтар кардани фаъолияти нозирон тавсияҳои дахлдор пешниҳод карда шуданд.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани баробарии гендерӣ ва вазъи риояи ҳуқуқи занон тавсияҳои зерин пешниҳод мегарданд:

- дар қонунгузорӣ пешбинӣ намудани имтиёзҳо барои занону духтарон дар хизмати давлатӣ ва ҷалби бештари онҳо дар ҳайати роҳбарикунанда ва корҳои (соҳаҳои) музди баланддошта;
- андешидани чораҳои иттилоотию маърифатӣ барои аз байн бурдани қолабҳои кӯхнашуда дар масъалаҳои гендерӣ дар тамоми соҳаҳои ҳаёти ҷомеа, пешгирии намудани никоҳҳои маҷбурӣ, ғайрирасмӣ ва бармаҳал;
- зиёд намудани шумораи нозирон оид ба пешгирии зӯрварӣ дар оила ва марказҳои тавонбахшии тиббӣю иҷтимоӣ барои ҷабрдидагони зӯрварӣ;
- дар қонунгузорӣ ҳамчун ҷинойти алоҳида пешбинӣ намудани кирдори зӯрварӣ дар оила;
- таъсис додани механизми байниидоравии ҳамкорӣ ва ҳамоҳангии фаъолияти мақомоти давлатӣ оид ба пешгирии зӯрварӣ дар оила.

2.6. Ҳукуки маъубон

Тибки маълумоти Агентии суғуртаи иҷтимоӣ ва нафақаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳолати 1 январи соли 2019 теъдоди маъубон 145896 нафарро ташкил медиҳад. Аз онҳо 15105 нафар маъубони гурӯҳи яқум, 69880 нафар маъубони гурӯҳи дуум ва 33356 нафар маъубони гурӯҳи сеюм мебошанд.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати дастгирии маъубон тадбирҳои муассир андешида мешаванд. Дар ин самт Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи иҷтимоии маъубон», «Барномаи миллии тавонбахшии маъубон барои солҳои 2017–2020», «Стратегияи рушди ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2020» амалӣ карда мешаванд.

22 марти соли 2018 аз ҷониби Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон Конвенсия оид ба ҳукуки маъубон ба имзо расонида шуд. Ҷиҳати омӯзиши масъалаи ҳамроҳшавии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Конвенсияи мазкур Гурӯҳи кории байниидоравӣ таъсис дода шудааст. Ҷамҷунин Кумитаи роҳбарикунандаи «Мубаддалгардонии ҳукуки одамони имконияташон маҳдуд ба воқеъият», ки дар назди Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон амал мекунад, ҷиҳати мутобиқсозии қонунгузории соҳа ба Конвенсияи мазкур фаъолият менамояд.

Дар 41 шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ ба шаҳрвандоне, ки муваққатан ва ё доимӣ ба хизматрасонии иҷтимоӣ эҳтиёҷ доранд, шахсони яққаву танҳо, пиронсолон, беморон, маъубоне, ки дар ҳолати душвори зиндагӣ қарор дошта ба худхизматрасонӣ қодир нестанд шубҳаҳои хизматрасонии иҷтимоӣ дар хона таъсис дода шудааст.

Дар баробари дастовардҳо дар самти пешбурди ҳукуки маъюбон баъзе мушкилот низ ба назар мерасанд. Муҳайё накардани муҳити дастрас, таъминоти нафақа, ҷойҳои корӣ, хизматрасониҳои иҷтимоӣ ва воситаҳои техникии тавонбахшӣ, гирифтани роҳхат барои таъбат, дастрасӣ ба иттилоот, таъбиз ва тамғазани иҷтимоӣ аз ҷумлаи ҷунин мушкилот мебошанд.

Дар амалия ҳануз ҳам дар баъзе ҳолатҳо меъёрҳои Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи иҷтимоии маъюбон» оид ба дастрасии маъюбон ба объектҳои инфрасохторӣ риоя намешаванд. Натиҷаи санҷиши масъалаҳои дастрасӣ ва муҳайё сохтани муҳити дастрас ба маъюбон (МКШ Ҷумҳурии Тоҷикистон 35-01-2012) дар шаҳри Исфара ва ноҳияҳои Дӯстию Рашт гуфтаҳои болоро тасдиқ менамояд.

Масалан, биноҳои мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, Раёсати Агентии суғуртаи иҷтимоӣ ва нафақа, филиали «Амонатбанк», филиали «Тоҷиксодиротбанк», Қасри фарҳанг, Нозироти андоз, дорухоҷа, марказҳои савдо дар шаҳри Исфара, биноҳои мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, Раёсати Агентии суғуртаи иҷтимоӣ ва нафақа, филиали «Амонатбанк», филиали «Тоҷиксодиротбанк», Кохи ҷавонон, Китобхонаи марказӣ, Қасри фарҳанг, Бахши ҳифзи муҳити зист, Нозироти андоз, Раёсати молия, Ҷамоати деҳоти Чиликул, Бозори марказӣ, дорухоҷа, марказҳои савдо дар ноҳияи Дӯстӣ ва биноҳои мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, суд, Раёсати Вазорати корҳои дохилӣ, Донишқадаи омӯзгорӣ, Раёсати Агентии суғуртаи иҷтимоӣ ва нафақа, филиали «Амонатбанк», филиали «Ориёнбанк», Қасри фарҳанг, Нозироти андоз, ҷамоати деҳоти Фарм, бозори марказӣ, дорухоҷа, марказҳои савдо дар ноҳияи Рашт ба эҳтиёҷоти маъюбон мутобиқ гардонида нашудаанд.

Аз натиҷаи санчишҳои мазкур чихати бартараф намудани камбудию норасоии ошкоршуда аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии шаҳру ноҳияҳои мазкур тавсияҳои дахлдор ирсол карда шуданд.

Тибқи маълумоти воридшуда Хадамоти назорати давлатии меъморӣ ва сохтмон низ соли 2018 дар ин самт санчишҳо гузаронида, 61 камбудӣ ошкор намудааст. Оид ба бартараф кардани камбудии аз тарафи Хадамот 17 амрнома дода шуда, нисбати 4 шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҷарима таъин гардидааст.

Аз мушоҳидаҳо бармеояд, ки хизматрасонии нақлиётӣ ба эҳтиёҷоти маъюбон ҷавобгӯӣ набуда, нақлиёти ҷамъиятӣ бо дастқаппак, асбоби болобардор, зинапоя ва дарҳои мувофиқ мучахҳаз нашудаанд. Истгоҳҳо, гузаргоҳҳои пиёдагард ва зеризаминӣ низ ба меъёрҳои пешбинишуда мутобиқ карда нашудаанд.

Нафақа барои маъюбон, ки дар бисёр ҳолатҳо сарчашмаи ягонаи даромад ба ҳисоб меравад, зиндагии шоиштаи онҳоро таъмин намекунад.

Бо кор таъмин шудан мушкilotи дигари маъюбон мебошад. Талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи иҷтимоии маъюбон» оид ба муқаррар шудани квотаҳо барои маъюбон аз ҷониби корфармоён дар аксари ҳолатҳо риоя карда намешавад. Дар ҷумҳурӣ ҳамагӣ 51605 нафар маъюбон бо кор фаро гирифта шудаанд, ки нокифоя мебошад. Дар хизмати давлатӣ низ шумораи ками онҳо бо кор таъмин шудаанд. Тибқи маълумоти Агентии хизмати давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳолати 31 декабри соли 2018 дар хизмати давлатӣ 22 (6 зан) нафар маъюб кор мекунанд, ки аз онҳо 8 (2 зан) нафар маъюби гурӯҳи II ва 14 (4 зан) нафар маъюби гурӯҳи III мебошанд.

Хизматрасонии иҷтимоӣ барои тавонбахшии маъюбон аҳамияти муҳим дорад. Тибқи маълумоти Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии

Чумхурии Тоҷикистон соли 2018 дар муассисаҳои будубоши доимии соҳаи ҳифзи иҷтимоии аҳоли 1172 нафар бошандагон ба таъминоти давлатӣ фаро гирифта шудаанд, ки аз онҳо маъюбони гурӯҳи якум 263 нафар, гурӯҳи дуюм 544 нафар, гурӯҳи сеюм 11, маъюб аз овони кӯдакӣ 201 нафар, ва маъюби то 18-сола 115 нафарро ташкил медиҳанд.

Ҳарчанд стандартҳои байналмилалӣ зарурати истифода аз шаклҳои будубоши доимии расонидани хизматҳои иҷтимоиро танҳо дар ҳолатҳои истисноӣ, пешбинӣ менамоянд, вале дар ҷумҳурӣ ин механизм ташаққули ҳамачонибаи худро наёфтааст.

Соли 2018 аз ҷониби мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон вазъи риояи ҳуқуқи бошандагони МД «Хона-интернати пиронсолон ва маъюбони шаҳри Турсунзода» ва МД «Хона-интернати пиронсолон ва маъюбони ноҳияи Ёвон» мавриди санҷиш қарор дода шуд. Санҷишҳо нишон доданд, ки бо вучуди сол то сол беҳтар шудани вазъи нигоҳубини бошандагон дар муассисаҳои номбурда баъзе камбудихо низ ҷой доранд. Нигоҳ доштани беморони рӯҳӣ дар ин муассисаҳо, ҷойгир кардани маъюбони беҳаракат дар ошёнаҳои боло, мушқилот дар гирифтани нафақа, таҷҳизонида нашудан бо воситаҳои тавонбахшӣ ва ғайраҳо аз ҷумлаи онҳо мебошанд.

Дар ҷумҳурӣ таъминоти воситаҳои техникаи тавонбахшӣ барои маъюбон нокифоя мебошад. Маъюбон аз сифати аробачаҳои маъюбӣ, таҷҳизоти ортопедӣ ва дастрасӣ ба воситаҳои техникаи тавонбахшӣ норозигӣ мекунанд.

Ҳуқуқи дастрасии маъюбон ба иттилоот низ тавассути алифбои Брайл, субтитрҳо ва сурдотарҷумонҳо дар сатҳи кофӣ таъмин карда нашудаанд.

Дар афкори ҷомеа шахси маъюб ҳамчун инсонӣ нотавон, эҳтиёҷманд ва нокомил қабул карда мешавад. Барои ҳамин зарур аст, ки тавассути чораҳои

иттилоотиву маърифатӣ муносибати ҷомеа нисбат ба маъҷубон тағйир дода шавад.

Бо мақсади ба пуррагӣ таъмин намудани дастрасии шахрвандоне, ки муваққатан ва ё доимӣ ба хизматрасонии иҷтимоӣ эҳтиёҷ доранд, пешниҳод карда мешавад, ки оид ба таъсис додани Шуъбаҳои хизматрасонии иҷтимоӣ дар хона дар шаҳру ноҳияҳое, ки онҳо таъсис дода нашудаанд, чораҳои дахлдор андешида шаванд.

Соли 2018 Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар шаҳри Исфара ва ноҳияҳои Дӯстию Рашт дар масъалаҳои ҳифзи ҳуқуқи маъҷубон, коҳиш додани ҳодисаҳои таъбиз ва тамғазанӣ нисбат ба онҳо ва иҷрои уҳдадорихои байналмилалӣ дар ин самт бо иштироки кормандони мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва намояндагони ҷамъияти маъҷубон мизҳои мудаввар гузаронид.

Дар соли 2018 ба Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон аз ҷониби маъҷубон 8 муроҷиат ворид гардидааст, ки масъалаҳои мусоидат намудан барои бо кор таъмин шудан, ҷойгиркунӣ дар Маркази хизматрасонии тиббӣ, гирифтани хонаи истиқоматӣ, ба таъхир гузоштани пардохти қарзи бонкӣ, ҷудо намудани қитъаи замин барои сохтмони манзили истиқоматӣ ва расонидани кӯмаки моддиро дар бар мегиранд. Ба муроҷиаткунандагон дар ҳалли масъалаҳои гузошташон мусоидат карда шуд.

Инчунин кормандони мақомот оид ба ҷанбаҳои гуногуни ҳуқуқи маъҷубон дар воситаҳои ахбори оммаи ҷумҳуриявӣ баромадҳо намуданд. Маводҳои саҳифаи «Шахсони имконияташон маҳдуд»-и сомонаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон пайваста нав карда шуданд.

Аз ҷониби мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон матни расмӣ Конвенсия оид ба ҳуқуқи маъҷубон ба забони давлатӣ тарҷума ва нашр гардид.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани вазъи таъмин ва риояи ҳуқуқи маъюбон тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- тадричан таҷҳизонидани биноҳои истиқоматӣ, нақлиёти чамбиятӣ, гузаргоҳҳои пиёдагард ва зеризаминӣ вобаста ба эҳтиёҷоти маъюбон;
- таъмини дастрасии маъюбон ба иттилоот (сурдотарҷумон, субтитр, алифбои Брайл ва забони имову ишора);
- таъсиси ҷойҳои корӣ барои маъюбон;
- тақвияти чораҳои иттилоотиву маърифатӣ чихати фароҳам овардани муносибати таҳаммулгаро нисбат ба маъюбон;
- тақвияти корҳо чихати тасдиқи Конвенсия дар бораи ҳуқуқи маъюбон.

2.7. Ҳукуки муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо

Муҳоҷират ба яке аз равандҳои глобалӣ табдил ёфта, аз рӯи маълумотҳои охири СММ зиёда аз 258 миллион аҳолии сайёраи замин (3,4%) муҳоҷир мебошанд ва дар соли 2050 ин теъдод ба 405 миллион нафар мерасад, ки 164 миллион нафарашон муҳоҷирони меҳнатӣ мебошанд.

Тоҷикистон низ иштирокчии ин раванд мебошад. Тибқи маълумоти Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шугли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2018 аз ҷумҳурӣ 484176 (соли 2017 – 487757) нафар ба хориҷи кишвар ба муҳоҷирати меҳнатӣ сафар намудаанд, ки нисбат ба соли 2017 1% кам шудааст. Аз шумораи умумии муҳоҷирон 419664 (соли 2017 – 419 721) нафар мардон ва 64 512 (соли 2017 – 68 036) нафар занон мебошанд. Ҳиссаи занон – муҳоҷирони меҳнатӣ 13%-ро ташкил медиҳад, ки нисбат ба соли 2017 3% кам шудааст.

Тоҷикистон ба санадҳои асосии байналмилалӣ ҳукуки муҳоҷирони меҳнатӣ, аз ҷумла «Конвенсияи байналмилалӣ оид ба ҳифзи ҳуқуқҳои ҳамаи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо» ҳамроҳ шуда, ба Кумитаи дахлдори СММ ду маротиба гузоришҳои миллии худро пешниҳод кардааст.

Асосҳои ҳукукии раванди муҳоҷирати меҳнатиро Конститутсияи Тоҷикистон ва Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муҳоҷират» ба танзим медароранд.

Дар Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 низ муҳоҷирати берунаи меҳнатӣ самти афзалиятнок муайян шудааст.

Соли 2018 лоиҳаи Созишнома байни Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Федератсияи Россия дар бораи тартиби будубоши шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳудуди Федератсияи Россия ва шаҳрвандони Федератсияи Россия дар ҳудуди

Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия шуда, дар баррасӣ қарор дорад. Дар лоиҳаи мазкур масъалаи то 30 рӯз дароз кардани муҳлати будубош бе қайди муҳочиратӣ аз рӯзи воридшавӣ ва 180 рӯз муайян кардани муҳлати умумии будубош пешбинӣ шудааст.

Ҳамчунин соли 2018 байни Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Қазоқистон созишномаи байниҳукумати ба имзо расонида шуд, ки дар он масъалаи то 30 рӯз дароз кардани муҳлати будубоши бе қайди муҳочиратӣ аз рӯзи воридшавӣ ва 90 рӯз муайян кардани муҳлати умумии будубош пешбинӣ шудааст.

Тибқи созишномаи байни Тоҷикистону Узбекистон будубоши бераводиди шахрвандон ба муҳлати то 30 рӯз иҷозат дода шуд.

Созишномаи дар соли 2018 байни Тоҷикистону Қирғизистон басташуда пешбинӣ намудааст, ки шахрвандони тарафҳо бе бақайдгирӣ дар маҳалли зист то 60 рӯз метавонанд будубош намоянд.

Дар қатори пешравиҳо дар ин раванд баъзе мушкилот низ ҷой доранд, ки ба онҳо масъалаҳои хифзи ҳуқуқи муҳочирони меҳнатӣ, муҳочирати ғайрирасмӣ, дастрасии маҳдуди муҳочирон ба бозори меҳнати хориҷӣ, ба хизматрасониҳои иҷтимоӣ, ба ёрии тиббӣ, шароити бади зист ва қор, мутобиқшавӣ ба ҷомеаи кишвари қабул, фаро гирифта нашудан ба низоми суғуртаи нафақавӣ, ихроҷ шудан ё манъи воридшавӣ ва дигарҳо мисол шуда метавонанд.

Тибқи меъёрҳои санадҳои байналмилалӣ ҳуқуқҳои муҳочирони меҳнатӣ бояд аз ҷониби давлатҳо қафолат дода шаванд. Санадҳои миллии дар самти муҳочират қабулшуда механизми хизматрасониҳои мушаххас ва хифзи ҳуқуқи манфиатҳои муҳочирони меҳнатиро пурра танзим накардаанд.

Лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муҳочирати меҳнатӣ» дар таҳрири нав аз соли 2010

инҷониб дар баррасӣ қарор дошта, то ҳол қабул нагардидааст.

Низоми мураккаби бақайдгирии муҳоҷирони меҳнатӣ дар хориҷи кишвар, ба хусус дар Федератсияи Россия, ки 95,6%-и шумораи умумии муҳоҷирони меҳнатӣ қору фаъолият менамоянд, боиси афзоиши муҳоҷирати ғайрирасмӣ гардида, вазъи иқтисодӣ ва иҷтимоии онҳоро мушкилтар мегардонад. Масалан, тибқи қонунгузории Федератсияи Россия барои аз қайди муҳоҷиратӣ гузаштан ва гирифтани патент муҳоҷирони меҳнатиро лозим меояд, ки теъдоди зиёди хуччатҳоро бо сарфи маблағҳои зиёд омода намуда, муҳлатҳои дароз дар навбат истанд ва дигар монеаҳои зиёдро паси сар намоянд.

Дастрасии муҳоҷирони меҳнатӣ ба намудҳои алоҳидаи қор дар бозори меҳнати Федератсияи Россия сол аз сол маҳдуд шуда истодааст. Аз ҷумла, қор дар соҳаҳои парвариши сабзавот, фуруши маҳсулоти тамоқу, нӯшоқиҳои спиртӣ, хизматрасонии нақлиёти мусофиркашонӣ, боркаш ва ғайраҳо манъ ё маҳдуд қарда шудааст. Инчунин ҳолатҳои пардохт нашудани музди меҳнат ва таъбири муҳоҷирони меҳнатӣ ба назар мерасад.

Муҳоҷирони меҳнатӣ дар кишварҳои қабул ҳангоми ҷойгир намудани фарзандон ба кӯдакистону мактабҳо ба мушкилиҳо дучор мешаванд, ки дар аксар вақт ба мақоми расмии будубоши онҳо вобастагӣ дорад.

Ҳамчунин муҳоҷирони меҳнатӣ аз ёрии таъҷилии тиббии ройгон бархурдор нестанд. Дар ҷунин мавридҳо қормандони тиб аз муҳоҷирони меҳнатӣ полиси суғуртаи тиббӣ ва пардохти хизматрасониҳои тиббиро талаб менамоянд, ки хилофи Тартиби расонидани ёрии тиббӣ ба шаҳрвандони хориҷӣ дар ҳудуди Федератсияи Россия, ки бо қарори Ҳукумати Федератсияи Россия аз 6 март соли 2013, №186 тасдиқ шудааст, мебошад.

Вазъи мураккаби баъзе муҳочирони меҳнатиро надонистани қонунгузорӣ, забон, таърих, урфу одатҳои кишвари қабул боз ҳам мушкил мегардонад. Чунин ҳолат аз он далолат мекунад, ки дар дохили кишвар омодагии пеш аз сафари муҳочирони меҳнатӣ дар сатҳи дахлдор ба роҳ монда нашудааст.

Ҳолатҳои фавти шаҳрвандон, аз ҷумла муҳочирони меҳнатӣ дар хориҷи кишвар ҳануз ҳам нигаронкунанда мебошад. Тибқи маълумоти ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2018 966 (с.2017 – 873) ҳасади шаҳрвандони ҷумҳурӣ ба Тоҷикистон оварда шуданд, ки сабаби фавти 28 (с.2017 – 55) нафари онҳо куштор мебошад.

Аксари муҳочирони меҳнатӣ, ки шаҳрвандӣ ва иҷозатномаи зисти доимии кишвари қабулро надоранд ҳам дар дохили кишвар ва ҳам дар хориҷ ба низоми суғуртаи нафақавӣ ҳуқуқи дастрасӣ надоранд.

Муҳлатҳои тӯлонӣ қарор гирифтани муҳочирони меҳнатӣ дар муҳочират ва барпо намудани оилаҳои нав дар хориҷи кишвар сабаби вайроншавии оилаҳо дар кишвар гардида, ситонидани алиментро душвор гардондааст.

Яке аз роҳҳои баланд бардоштани рақобатпазирии муҳочирони меҳнатӣ дар бозори кишвари хориҷӣ ин тариқи муташаккилона фиристодани онҳо мебошад. Соли 2018 аз ҷониби субъектони хоҷагидор, ки ба интиқоли қувваи корӣ ба хориҷи кишвар машғул ҳастанд, ҳамагӣ 1953 нафар муҳочирони меҳнатӣ бо кор таъмин гардидаанд. Ин нишондиҳанда нисбат ба соли 2017 зиёд шуда бошад ҳам, ҳиссаи он дар шумораи умумии муҳочирони меҳнатӣ ҳамагӣ 0,4%-ро ташкил медиҳад.

Ҳарчанд солҳои охир баргашти муҳочирони меҳнатӣ ба кишвар зиёд гардида бошад ҳам, ба касбомӯзӣ фаро гирифтани, ба кор таъмин намудани ва умуман реинтеграцияи онҳо ба иқтисодиёти кишвар ҳануз қонеъкунанда намебошад. Соли 2018 бо

мусоидати Вазорати меҳнат, муҳочират ва шугли аҳоли аз ҳисоби шаҳрвандоне, ки воридшавиашон ба Федератсияи Россия ва дигар кишварҳо манъ шудааст, 1462 нафар соҳиби касб гардида, 812 нафар бо ҷойи кори доимӣ таъмин гаштаанд. Ҳамчунин ширкатҳое, ки барои ҷалби қувваи кории хориҷӣ ба ҷумҳурӣ иҷозатнома доранд, дар баробари ҷалби шаҳрвандони хориҷӣ тибқи таносуб 12816 нафар шаҳрвандони ҷумҳуриро, ки воридшавиашон ба ҳудуди Федератсияи Россия манъ шудааст, ба кор ҷалб намуданд. Нишондиҳандаҳои мазкур дар муқоиса бо шумораи умумии шаҳрвандоне, ки воридшавиашон манъ карда шудааст, нокифоя мебошад.

Соли 2018 ба мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 6 адад муроҷиатҳои муҳочирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо ворид гардидааст. Мазмуни муроҷиатҳо масъалаҳои берун карда шудан аз ҳудуди Федератсияи Россия ва пардохт нашудани музди меҳнат, мусоидат барои баргардонидани фарзанд, дастрас намудани шаҳодатномаи таваллуд, мавриди зӯрварӣ қарор гирифтани ва дигарҳоро дар бар мегирад. Ба муроҷиаткунандагон дар ҳалли масъалаҳои гузашташон мусоидат карда шуд.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар шудани вазъи риояи ҳуқуқи муҳочирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- тезонидани раванди қабули лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муҳочирати меҳнатӣ»;
- дар ҷои истиқомат ташкил намудани курсҳои омодагии пеш аз муҳочирати муҳочирони меҳнатӣ, омӯзиши қонунгузорӣ, забон, таърих, фарҳанг, урфу одатҳои кишвари қабул;
- ба имзо расонидани созишномаҳои дучониба оид ба муайян намудани нафақаи муҳочирони меҳнатӣ;

- тақвият додани корҳо дар самти муташаккилона фиристодани муҳочирони меҳнатӣ барои кор ба хориҷи кишвар;
- андешидани тадбирҳо оид ба реинтеграцияи муҳочирони меҳнати баргашта ба иқтисодиёти кишвар.

ХОТИМА

Маъруъаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон барои соли 2018 аз ду қисми асосӣ иборат мебошад.

Дар қисми аввали Маъруъа дар баробари иҷрои корҳои анҷомшуда оид ба таққими иқтисодии мақомоти мазкур, инчунин нишондиҳандаҳои фаъолият дар самтҳои қабул ва баррасии муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, таққими қонунгузорӣ, санҷишу мониторингҳо, баланд бардоштани маърифати шаҳрвандон оид ба ҳуқуқи озодагии инсон мавриди таҳлил қарор дода шудааст.

Дар Маъруъа омадааст, ки соли 2018 дар мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 3522 адад (с.2017 – 3864) муроҷиат ба қайд гирифта шудааст. Аз онҳо 857 адад хаттӣ ва 2665 адад шифоҳӣ мебошанд. Аз ҷумла, 599 адад (с.2017 – 571 адад) дар Дастгоҳи марказӣ ва 2923 адади боқимонда (с.2017 – 3293 адад) дар намояндагиҳо ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба қайд гирифта шуданд.

Аз 571 адад муроҷиатҳои, ки дар Дастгоҳи марказӣ ба қайд гирифта шуданд, 225 адади онҳо (с.2017 – 252) хаттӣ ва 374 адад (с.2017 – 319) шифоҳӣ мебошанд.

Дар соли 2018 дар муқоиса ба соли 2017 теъдоди муроҷиатҳо нисбат ба ҳуқуқ ба озодагии аз зӯроварӣ дар оила (6), ҳуқуқ ба саломатӣ (3), ҳуқуқ ба таҳсил (13) ва ба дигар масъалаҳо (17) зиёд шуда, муроҷиатҳо оид ба ҳуқуқ ба муҳоқимаи одилонаи судӣ (9), ҳуқуқи шахсони аз озодагии маҳрумшуда (5), ҳуқуқ ба шаҳрвандӣ (4), ҳуқуқ ба манзил (19), ҳуқуқ ба моликият (5), ҳуқуқ ба меҳнат (6) ва ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ (16) кам гардидаанд.

Натиҷаи баррасии муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ нишон медиҳад, ки дар соли 2018 дар муқоиса ба соли 2017 шикоятҳо нисбат ба мақомоти корҳои дохилӣ, шахсони воқеӣ ва шахсони мансабдор бештар

гардида, нисбат ба мақомоти судӣ, адлия ва мақомоти дигар давлатҳо кам шудаанд.

Соли 2018 дар Дастгоҳи марказии мақомот 55 адад ё 9,1% (с.2017 – 60) мурочиатҳо (аз ҷумла, 36 (с.2017 – 41) муроҷиати хатгӣ ва 19 (с.2017 – 19) муроҷиати шифоҳӣ) мусбат ҳал гардиданд.

Аз ҷониби мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар соли 2018 ба 60 лоиҳаи (с.2017 – 58) санадҳои меъриии ҳуқуқӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо, аз ҷумла нисбати 24 лоиҳаи қонун, 5 лоиҳаи Фармони Президенти ҚТ, 6 лоиҳаи Қарори Ҳукумати ҚТ, 13 лоиҳаи қарори пленуми Суди олий, 1 лоиҳаи Концепсия ва 11 лоиҳаи дигар санадҳо ҳулосаҳо пешниҳод шуданд.

Инчунин дар ин давра кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар фаъолияти 39 (с.2017 – 29) гурӯҳҳои кори оид ба таҳияи лоиҳаҳои қонунҳо ва дигар санадҳо вобаста ба ҳуқуқу озодиҳои алоҳидаи инсон иштирок намуданд.

Фаъолияти гурӯҳҳои кори байниидоравӣ оид ба мониторинги муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида, Кумитаи роҳбарикунандаи лоиҳаи шарикӣ СММ барои пешбурди ҳуқуқҳои шахсони дорои маъҷубӣ, Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак, оид ба татбиқи Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013-2020 ва ғайраҳо самаранок буданд.

Дар асоси муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар 11 (с.2017 – 18) муроғиҳои судӣ иштирок намуданд.

Тибқи Барномаи амали мақомот, нақшаи кори Гурӯҳи мониторингӣ, дар асоси муроҷиатҳои шахсони воқеию ҳуқуқӣ ва бо супориши Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо мақсади муайян намудани вазъи риояи ҳуқуқу озодиҳои инсон соли 2018 57 санҷишу мониторинг ва боздид (22 санҷиш, 32 мониторинг ва 3 боздид) гузаронида шуданд.

Аз натиҷаи санҷишу мониторингҳо чихати бартараф намудани камбудҳои ҷойдошта ба роҳбарони мақомату идораҳои дахлдор гузоришу тавсияҳо пешниҳод карда шуданд.

Ҳамкориҳои мақомот бо воситаҳои ахбори омма тақвият ёфтанд. Дар маҷмуъ, роҳбарият ва кормандони мақомот тавассути телевизион, радио, матбуоти ҷопӣ ва электронӣ 327 (с. 2017 – 273) баромад намуданд.

Дар соли сипаришуда бо ибтиқори мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 63 (с.2017 – 39) ҷорабиниҳои маърифатӣ ва иттилоотӣ (3 – конференсия, 41 – мизи мудаввар, 8 – семинар ва 6 – тренинг) гузаронида шуда, иштироки кормандони Дастгоҳи марказии мақомот дар 123 (с.2017 – 77) ҷорабиниҳо оид ба ҷанбаҳои гуногуни ҳуқуқ ва озодиҳои инсон, ки аз ҷониби мақомот ва муассисаҳои давлатӣ, созмонҳои байналмилалӣ ва сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ гузаронида шуданд, таъмин карда шуд.

Соли 2018 дар ҷумҳурӣ 70-солагии қабули Эъломияи умумии ҳуқуқи инсон (10 декабри соли 1948) сазовор ҷашн гирифта шуд.

Айни замон дар шаҳру навоҳии ҷумҳурӣ 3 Намояндагӣ ва 6 Қабулгоҳи ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон фаъолият намуда, ба ҳамаи табақаҳои аҳоли, аз ҷумла ба гурӯҳҳои осебпазири ҷомеа ёрии ҳуқуқии ройгон мерасонанд.

Фаъолияти намояндагӣҳо аз ҳисоби бучети давлатӣ ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон аз ҳисоби шарикони рушд маблағгузорӣ карда мешавад.

Дар соли 2018 аз ҷониби намояндагӣҳо ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 2923 адад (с.2017 – 3293) мурочиатҳо ба қайд гирифта шудааст, ки аз онҳо мурочиатҳои хаттӣ 632 адад (с.2017 – 487) ва мурочиатҳои шифоҳӣ 2291 адад (с.2017 – 2806)-ро ташкил медиҳанд.

Тахлили мурочиатҳои ба намояндагиро ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон воридгардида нишон медиҳад, ки нисбат ба соли 2017 мурочиатҳо доир ба ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ (22), ҳуқуқ ба мерос (13), ҳуқуқ ба манзил (26), ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ (18), ҳуқуқ ба замин (34) ва ҳуқуқ ба алимент (15) бештар гардидаанд.

Намояндагиро ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар соли 2018 дар маҷмӯъ 247 машваратҳои сайёри ҳуқуқӣ гузаронида, дар кори 155 чорабиниҳои иттилоотӣ иштирок намуданд.

Соли 2018 дар сомонаҳои мақомот зиёда аз 300 мавод ҷойгир карда шуда, зиёда аз 2700 нафар муштарӣ аз сомонаҳо истифода бурданд.

Дар ин давра аз тарафи роҳбарияти мақомот ва кормандони Дастгоҳи он бо намояндагони корпусҳои дипломатии муқими Тоҷикистон, намояндагони созмонҳои байналмилалӣ ва коршиносони байналмилалӣ 16 вохӯриву мулоқотҳои судманд сурат гирифтанд, ки ба таҳкими мақомот мусоидат намуданд.

Дар ин сол аз буҷети давлатӣ барои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 1 601 135 сомонӣ ҷудо шуда буд, ки назар ба соли 2017 264 722 сомонӣ зиёд аст. Аз ҷумла, барои Дастгоҳи марказии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба маблағи 1 514 795 сомонӣ ва аз ҳисоби буҷети маҳаллӣ барои намояндагирои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ВМКБ ва вилоятҳои Суғду Хатлон ба маблағи умумии 86 540 сомонӣ ҷудо гардида, мақсаднок истифода бурда шуданд.

Дар маҷмӯъ соли 2018 барои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба маблағи 376 507 сомонӣ маблағҳои грантӣ ҷалб гардидааст, ки 24% хароҷоти умумии мақомотро ташкил медиҳад.

Қисми дуюми Маърӯза, ки вазъи риояи ҳуқуку озодихои алоҳидаи инсон дар ҷумҳуриро дар бар мегирад, бо дарназардошти рафти иҷрои самтҳои афзалиятноки фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон, ки аз Стратегияи фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон барои солҳои 2016–2020 бармеоянд, маълумотҳое, ки аз вазорату идораҳои дахлдор пешниҳод шудаанд ва инчунин маводҳои васоити ахбори омма таҳия шудааст. Дар ин қисм дастоварду мушкилоти ҷойдошта оид ба риояи ҳуқуку озодихои инсон бо далелу мисолҳои мушаххас инъикос гардидааст.

Дар Маърӯза бо мақсади бартарафсозии мушкилоти мавҷуда ва беҳтар намудани вазъ дар самти таъмини риоя ва ҳифзи ҳуқуку озодихои алоҳидаи инсон тавсияҳои мушаххас пешниҳод шудаанд. Аз ҷумла, оид ба озодӣ аз шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф – 3, ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида – 2, ҳуқуқи хизматчиёни ҳарбӣ ва ҳуқуқҳои шахс ҳангоми даъват ба хизмати ҳарбӣ – 4, ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот ва ҳуқуқ ба мурочиат – 3, баробарии гендерӣ ва риояи ҳуқуқи занон – 5, ҳуқуқи маъҷубон – 5, ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо – 5, дар маҷмӯъ 27 тавсия пешниҳод гардидааст.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон итминон дорад, ки Маърӯзаи мазкур барои ҳамкориҳои судманди минбаъда бо мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, созмонҳои байналмилалӣ ҷиҳати татбиқи тавсияҳои зикршуда ва ҳалли масъалаҳои дигари ҳуқуку озодихои инсон мусоидат менамояд.

**УПОЛНОМОЧЕННЫЙ ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА
В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН**

**ДОКЛАД
УПОЛНОМОЧЕННОГО ПО ПРАВАМ
ЧЕЛОВЕКА В РЕСПУБЛИКЕ
ТАДЖИКИСТАН ЗА 2018 ГОД**

ДУШАНБЕ – 2019

Данный Доклад опубликован при поддержке Офиса Программ ОБСЕ в Душанбе.

Доклад Уполномоченного по правам человека в Республике Таджикистан за 2018 год подготовлен в целях информирования государственных структур о деятельности УПЧ и ситуации соблюдения прав и свобод человека и гражданина в Республике Таджикистан.

Доклад также предназначен для гражданского общества, международных организаций, средств массовой информации, общественности и публикуется на таджикском, русском и английском языках.

Электронный текст Доклада размещен на сайте www.ombudsman.tj.

Уполномоченный по правам человека в Республике Таджикистан.

Уважаемый читатель!

В 2018 году Республика Таджикистан как неотъемлемая часть мирового сообщества наряду с социально-экономическими и культурно-политическими достижениями добилась также ощутимых успехов в совершенствовании и продвижении прав человека.

В этом году исполнилось десять лет со дня принятия Закона Республики Таджикистан «Об Уполномоченном по правам человека в Республике Таджикистан». Данный Закон заложил важные правовые и организационные основы в становлении и развитии института Уполномоченного по правам человека.

За десять лет деятельности в целях укрепления компетенции и роли института по уважению, соблюдению, продвижению и защите прав человека пять раз были внесены изменения и дополнения в данный Закон.

В 2018 году институт Уполномоченного по правам человека как один из национальных механизмов защиты прав человека в сотрудничестве с государственными органами и учреждениями, международными организациями и структурами гражданского общества в целях защиты прав и свобод человека, выполнения международных обязательств Таджикистана и особенно цели 16 Целей устойчивого развития ООН, повышения осведомлённости населения в области прав человека и осуществления стратегических целей Таджикистана завершил определенные работы, результаты которых представляются в очередном Докладе.

Уверен, что данный Доклад будет рассмотрен государственными органами, структурами

гражданского общества, международными организациями, каждым членом общества и будет способствовать дальнейшему развитию прав человека в Республике Таджикистан.

Институт Уполномоченного по правам человека в Республике Таджикистан выражает готовность и дальше укрепить сотрудничества в данной области.

*С уважением,
Уполномоченный
по правам человека
Зариф Ализода*

СОДЕРЖАНИЕ

ПРЕДИСЛОВИЕ	82
--------------------------	----

I. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ИНСТИТУТА УПОЛНОМОЧЕННОГО ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА В 2018 ГОДУ

1.1. Приём и рассмотрение обращений физических и юридических лиц.....	84
1.2. Совершенствование законодательства и проверка состояния соблюдения прав и свобод человека	92
1.3. Повышение осведомлённости граждан в области прав человека	96
Реализация Программы образования в области прав человека за 2013–2020	100
1.4. Деятельность представительств и общественных приёмных Уполномоченного по правам человека	102
1.5. Укрепление потенциала института Уполномоченного по правам человека	106

II. СОСТОЯНИЕ СОБЛЮДЕНИЯ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН

2.1. Право на свободу от пыток и других жестоких бесчеловечных и унижающих честь и достоинство видов обращения и наказания.....	110
2.2. Права человека в закрытых и полузакрытых учреждениях	114
2.3. Права военнослужащих и права человека при призыве на военную службу	119
2.4. Право доступа к информации и право на обращение.....	123
2.5. Гендерное равенство и права женщин	129
2.6. Права инвалидов	138
2.7. Права трудовых мигрантов и членов их семей	144

ЗАКЛЮЧЕНИЕ	150
-------------------------	------------

ПРЕДИСЛОВИЕ

Доклад Уполномоченного по правам человека за 2018 год подготовлен на основе анализа реального состояния прав и свобод человека, продвижений и успехов, также проблем и недостатков в отдельных направлениях прав человека и подведения итогов деятельности института в 2018 году.

Доклад состоит из предисловия, двух частей и заключения. В первой части Доклада анализированы вопросы укрепления потенциала, приёма и рассмотрения обращений физических и юридических лиц, совершенствования законодательства и проверки состояния соблюдения прав и свобод человека, повышения правовой осведомлённости населения, реализации Программы образования в области прав человека, деятельности представительств и общественных приёмных и представлена подробная информация о вышеупомянутых направлениях деятельности института.

Вторая часть Доклада охватывает вопросы права на свободу от пыток и других жестоких, бесчеловечных и унижающих честь и достоинство видов обращения и наказания, прав человека в закрытых и полузакрытых учреждениях, прав военнослужащих и прав человека во время призыва на военную службу, права доступа к информации и права на обращение, гендерного равенства и прав женщин, прав инвалидов и прав трудовых мигрантов и членов их семей. В целях дальнейшего улучшения ситуации прав человека по каждому рассмотренному направлению предложены соответствующие рекомендации.

Уполномоченный по правам человека уверен, что соответствующие государственные органы в сотрудничестве со структурами гражданского общества предпримут необходимые меры для реализации

рекомендаций, представленных в годовых докладах УПЧ и тем самым внесут свою лепту в продвижении прав и свобод человека в Республике Таджикистан.

С этой целью, в соответствии со статьёй 24 Закона Республики Таджикистан «Об Уполномоченном по правам человека в Республике Таджикистан» очередной Доклад представляется Президенту Республики Таджикистан, Маджлиси милли Маджлиси Оли Республики Таджикистан, Маджлиси намояндагон Маджлиси Оли Республики Таджикистан, Конституционному суду Республики Таджикистан, Верховному Суду Республики Таджикистан, Высшему экономическому суду Республики Таджикистан и Генеральному прокурору Республики Таджикистан.

Настоящий Доклад также предназначен для других государственных органов, негосударственных и международных организаций, работающих в области прав и свобод человека, общественности и публикуется в печатных и электронных средствах массовой информации.

I. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ИНСТИТУТА УПОЛНОМОЧЕННОГО ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН В 2018 ГОДУ

1.1. Приём и рассмотрение обращений физических и юридических лиц

Приём и рассмотрение обращений физических и юридических лиц в институте Уполномоченного по правам человека ведутся в соответствии с требованиями законодательства Республики Таджикистан. В частности, на основании постановления Правительства Республики Таджикистан №276 от 1 июня 2017 года «О порядке делопроизводства и статистическом учёте по обращениям физических и юридических лиц» были заново разработаны и применены журналы статистического учета обращений физических и юридических лиц, журналы учёта входящих, исходящих и внутренних документов и контрольные карточки.

Прием граждан осуществляется еженедельно с понедельника по субботу в соответствии с графиком, утвержденным руководством института Уполномоченного по правам человека.

В 2018 году в институте УПЧ РТ зарегистрировано 3522 (в 2017 г. – 3864) обращений физических и юридических лиц, в том числе 857 письменных и 2665 устных обращений. Из этого количества 599 (в 2017 г. – 571) обращений зарегистрировано в Центральном аппарате и 2923 (в 2017 г. – 3293) обращения – в представительствах и общественных приёмных УПЧ РТ.

Из 599 обращений физических и юридических лиц, зарегистрированных в Центральном аппарате, 225 обращений (в 2017 г. – 252) составляют письменные и 374 (в 2017 г. – 319) устные обращения.

Письменные обращения согласно классификатору относятся к следующим правам и свободам человека и гражданина:

а) гражданские и политические права:

- право на справедливое судебное разбирательство – 30 или 13,3% (в 2017 г. – 39);
- право на свободу от пыток – 13 или 5,7% (в 2017 г. – 8);
- права человека и правоохранительные органы – 12 или 5,3% (в 2017 г. – 15);
- права человека при призыве на военную службу – 5 или 2,2% (в 2017 г. – 4);
- право на обращение – 5 или 2,2% (в 2017 г. – 2);
- права лиц лишённых свободы – 4 или 1,7% (в 2017 г. – 10);
- право на гражданство – 2 или 0,8% (в 2017 г. – 6);
- право на свободу и личную неприкосновенность – 3 или 1,3% (в 2017 г. – 5);
- права беженцев – 1 или 0,4%;

б) экономические, социальные и культурные права:

- право на жильё – 22 или 9,8% (в 2017 г. – 41);
- право на образование – 15 или 6,7% (в 2017 г. – 2);
- право на земельный участок – 11 или 5% (в 2017 г. – 10);
- право на социальное обеспечение – 10 или 4,4% (в 2017 г. – 26);
- право на здоровье – 9 или 4% (в 2017 г. – 6);
- право на свободу от насилия в семье – 8 или 3,1%; (в 2017 г. – 2);
- право на семейные отношения – 8 или 3,58%;
- право на собственность – 7 или 3,1% (в 2017 г. – 12);
- право на труд – 6 или 2,6% (в 2017 г. – 12);
- права трудовых мигрантов – 4 или 1,7%; (в 2017 г. – 6);
- право на индивидуальность – 2 или 0,8% (в 2017 г. – 2);

в) другие права – 48 или 21,3% (в 2017 г. – 33).

В 2018 году по сравнению с 2017 годом увеличилось количество обращений по вопросам права на свободу от насилия в семье на 6, права на здоровье на 3, права на образование на 13 и по другим вопросам на 17. Обращения по вопросам права на справедливое судебное разбирательство уменьшились на 9, прав лиц, лишённых свободы на 5, права на гражданство на 4, права на жилье на 19, права на имущество на 5, права на труд на 6 и права на социальное обеспечение на 9 обращений.

В 225 (в 2016 г. – 252) письменных обращениях граждан, рассмотренных в Центральном аппарате УПЧ, содержится жалоба на решения или действия (бездействия) следующих субъектов:

- судебных органов – 50 или 22,2% (в 2017 г. – 69);
- Прокуратуры – 7 или 3,1% (в 2017 г. – 8);
- Министерства внутренних дел – 24 или 10,7% (в 2017 г. – 23);
- Министерства юстиции – 9 или 4% (в 2017 г. – 21);
- Министерства образования и науки – 4 или 1,6% (в 2016 г. – 3);
- других центральных органов государственной власти – 8 или 0,4% (в 2017 г. – 17);
- местных органов государственной власти – 4 или 1,7% (в 2017 г. – 3);
- государственных органов других стран – 3 или 1,3% (в 2017 г. – 8);
- физических лиц – 9 или 4% (в 2017 г. – 5);
- юридических лиц – 7 или 3,1% (в 2017 г. – 14);
- должностных лиц – 5 или 2,2% (в 2017 г. – 2);
- другие вопросы (содействие) – 99 или 44% (в 2017 г. – 80).

Результаты рассмотрения обращений физических и юридических лиц показывают, что в 2018 году по сравнению с 2017 годом жалобы на органы внутренних дел, физических и должностных лиц увеличились, а в отношении судебных органов, юстиции и органов других стран уменьшились.

В 2018 году по сравнению с 2017 годом количество обращений от жителей Хатлонской области (3), ГБАО (3), органов других стран (6) и через организаций (9) увеличилось, а от жителей города Душанбе (18), Согдийской области (25) и городов и районов республиканского подчинения (3) уменьшилось (смотрите на диаграмму).

Также в 2018 году в Центральном аппарате УПЧ РТ зарегистрировано 374 (в 2017 г. – 319) устных обращений, что составляет 62,4% обращений.

Согласно классификатору зарегистрированные устные обращения относятся к следующим правам и свободам человека и гражданина:

а) гражданские и политические права:

- право на справедливое судебное разбирательство – 59 или 15,7% (в 2017 г. – 33);
  - права человека и правоохранительные органы – 28 или 7,4% (в 2017 г. – 20);
  - право на обращение – 23 или 8% (в 2017 г. – 31);
  - права лиц, лишённых свободы – 9 или 2,4% (в 2017 г. – 8);
  - право на личную неприкосновенность – 8 или 2,1%;
  - право на гражданство – 3 или 0,8% (в 2017 г. – 6);
  - права человека при призыве на военную службу – 2 или 0,5% (в 2017 г. – 2);
  - право на защиту – 2 или 0,5%;
- б) экономические, социальные и культурные права:
- право на социальное обеспечение – 45 или 12% (в 2017 г. – 33);
  - право на жилище – 31 или 8,2% (в 2017 г. – 28);
  - право на собственность – 22 или 5,8% (в 2017 г. – 7);
  - право на земельный участок – 17 или 4,5% (в 2017 г. – 4);
  - право на свободу от насилия – 12 или 3,2%;
  - право на образование – 10 или 2,6% (с.2017 – 2);
  - право на индивидуальность – 7 или 1,8% (в 2017 г. – 1);
  - право на труд – 5 или 1,3% (в 2017 г. – 9);
  - право на здоровье – 3 или 0,8% (в 2017 г. – 4);
  - права трудовых мигрантов – 2 или 0,5% (в 2017 г. – 3);
  - право на наследство – 1 или 0,25%;
- в) другие права:
- другие права – 85 или 22,7% (в 2017 г. – 40).

Анализ показывает, что устные обращения физических и юридических лиц в 2018 году по сравнению с 2017 годом увеличились по вопросам права на справедливое судебное разбирательство (26), права человека и правоохранительные органы (8),

права на социальное обеспечение (12), права на жилище (3), права на собственность (15), права на образование (8) и других прав (45), а обращения относительно права на обращение (8) и права на труд (4) уменьшились.

В устных обращениях, поступивших в институт УПЧ РТ содержатся жалобы на решение или действие (бездействие) следующих субъектов:

- судебных органов – 61 или 16,3% (в 2017 г. – 42);
- Министерства внутренних дел – 27 или 7,2% (в 2017 г. – 34);
- органов прокуратуры – 10 или 2,6% (в 2017 г. – 2);
- Министерства образования и науки – 14 или 3,7% (в 2017 г. – 8);
- Министерства юстиции – 7 или 1,8% (в 2017 г. – 9);
- других центральных органов государственной власти – 13 или (в 2017 г. – 8);
- местных исполнительных органов государственной власти – 4 или 1% (в 2017 г. – 8);
- должностных лиц – 7 или 1,8% (в 2017 г. – 1);
- физических лиц – 43 или 11,4% (в 2017 г. – 33);
- юридических лиц – 30 или 8,2% (в 2017 г. – 9);
- содействие в решении других вопросов – 158 или 42,2% (в 2017 г. – 162).

В своих устных обращениях физические и юридические лица больше жаловались на судебные органы, прокуратуры, образования и науки и на физические и юридические лица.

Также в 2018 году в Центральном аппарате УПЧ РТ зарегистрировано 5 повторных письменных обращений.

В 2018 году в Центральном аппарате института 55 или 9,1% (в 2017 г. – 60) обращений физических и юридических лиц (в том числе 36 (в 2017 г. – 41) письменных и 19 (в 2017 г. – 19) устных) были решены положительно.

Например, при содействии института УПЧ осуждённый Г.А. получил исполнительный лист для

взыскания ущерба, гражданин И.М. получил паспорт, гражданин Н.В. получил справку о подтверждении трудовой деятельности и заработной платы, гражданка Ю.Ш. получила копию обвинительного приговора бывшего мужа для оформления документов её ребёнка; военнослужащие Ю.А. и Б.Н. размещены в Центральном военном госпитале Министерства обороны для обследования и лечения; определено место жительства гражданина Д.Л.; удовлетворено обращение граждан М.А. и Ф.Ш. о выделении участка земли для строительства нового мусоросборника подальше от населённого пункта; гражданин С.М. получил жильё в соответствии с его вложенной долей; инвалид II группы О.А. обеспечен работой по месту жительства; гражданин А.С. и несовершеннолетние М.З., и С.А. размещены в социальных учреждениях; несовершеннолетние дети возвращены матери Ш.Х.; ребенок-инвалид гражданина Г.Н. охвачен обучением на дому; несовершеннолетний Х.М. доставлен в медицинское учреждение Республики Таджикистан из медицинского учреждения города Санкт-Петербург Российской Федерации; граждане К.С. и Ю.Х. обеспечены адвокатом.

В 2017 году представительствами и общественными приёмными УПЧ приняты 2923 (в 2017 г. – 3293) обращений физических и юридических лиц, из них 632 (в 2017 г. – 487) письменных и 2291 (в 2017 г. – 2806) устных обращения.

Согласно классификатору письменные обращения, рассмотренные представительствами и общественными приёмными УПЧ, относятся к следующим правам и свободам человека и гражданина:

- а) гражданские и политические права:
  - право на справедливое судебное разбирательство – 97 или 15,5% (в 2017 г. – 75);
  - право на гражданство – 25 или 4% (в 2017 г. – 23);

- право на личную жизнь – 39 или 4,8% (в 2017 г. – 31);
- б) экономические, социальные и культурные права:
  - права трудовых мигрантов – 96 или 21,5% (2017 г. – 100);
  - право на социальное обеспечение – 86 или 13,8% (2017 г. – 68);
  - право на жильё – 69 или 9% (2017 г. – 43);
  - право на алименты – 61 или 6,4% (2017 г. – 46);
  - право на земельный участок – 58 или 5,7% (2017 г. – 24);
  - право на наследство – 42 или 6,6% (2017 г. – 29);
  - право на труд – 32 или 6,2% (2017 г. – 28);
  - право на пенсию – 27 или 3,5% (2017 г. – 20).

Анализ обращений, поступивших в представительства и общественные приёмные УПЧ, показывает, что по сравнению с 2017 годом увеличились обращения по вопросам права на справедливое судебное разбирательство (22), права на наследство (13), права на жильё (26), права на социальное обеспечение (18), права на земельный участок (34) и права на алименты (15).

Все заявления и обращения физических и юридических лиц в институте УПЧ рассмотрены с соблюдением сроков, установленных Законом РТ «Об обращениях физических и юридических лиц» и в соответствии с требованиями Порядка делопроизводства и статистического учёта обращений физических и юридических лиц.

1.2. Совершенствование законодательства и проверки ситуации соблюдения прав и свобод человека

С целью содействия в совершенствовании законодательства Республики Таджикистан в области прав человека институтом УПЧ РТ в 2018 году были представлены заключения по 60 (в 2017 г. – 58) проектам нормативно-правовых актов и других документов (смотрите на диаграмму).

Проекты поступили из следующих органов:

- Верховного Суда РТ – 15 (2 проекта законов РТ и 13 постановлений пленума);
- Министерства юстиции РТ – 14 (13 проектов законов РТ, 1 проект другого акта);
- Министерства внутренних дел РТ – 14 (9 проектов законов РТ, 1 проект указа Президента РТ и 4 проекта постановлений Правительства РТ);
- Министерства иностранных дел РТ – 5 (1 проект указа Президента РТ, 1 проект Концепции, 3 проекта других актов);
- Министерства экономического развития и торговли РТ – 3 (1 проект постановления Правительства РТ, 2 проекта других актов);

- Министерства образования и науки РТ – 1 (проект другого акта);
- Министерства труда, миграции и занятости населения РТ – 1 (проект другого акта);
- Генеральной прокуратуры РТ – 1 (проект другого акта);
- Агентства государственной службы при Президенте РТ – 4 (3 проекта указов Президента РТ, 1 проект постановления Правительства РТ);
- Государственного комитета национальной безопасности РТ – 2 (проекты другого акта).

В том числе, были представлены заключения по проектам законов РТ «О внесении изменений и дополнений в Кодекс РТ об административных правонарушениях», «О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс РТ», «О внесении изменений и дополнений в Процессуальный Кодекс об административных правонарушениях РТ», «О внесении изменений и дополнений в Уголовно-процессуальный кодекс РТ», «О внесении дополнения в Закон РТ «О государственной регистрации актов гражданского состояния», «О внесении изменений в Закон РТ «О государственной службе», «О государственных услугах», «О внесении изменений и дополнений в Закон РТ «О защите персональных данных», «О внесении изменений в Закон РТ «О правовом статусе иностранных граждан и лиц без гражданства в РТ», «О внесении изменений и дополнений в Закон РТ «О противодействии торговле людьми и оказании помощи жертвам торговли людьми» и другим проектам.

В 2018 году было представлено 191 (в 2017 г. – 119) справок, сообщений и информации о деятельности УПЧ и о различных аспектах прав человека нижеследующим органам и ведомствам:

- Исполнительному Аппарату Президента РТ – 129;
- Генеральной прокуратуре – 6;

- Министерству юстиции – 7;
- Министерству внутренних дел – 2;
- Министерству иностранных дел – 11;
- Министерству образования и науки – 1;
- Министерству финансов – 1;
- Министерству здравоохранения и социальной защиты населения – 3;
- Министерству труда, миграции и занятости населения – 2;
- Министерству экономического развития и торговли – 3;
- Комитету по делам женщин и семьи при Правительстве РТ – 2;
- Агентству по государственному финансовому контролю и борьбе с коррупцией – 3;
- Агентству государственной службы при Президенте РТ – 18;
- Национальному центру законодательства при Президенте РТ – 2;
- Комиссии при Правительстве РТ по обеспечению выполнения международных обязательств в области прав человека – 1.

Также за этот период сотрудники института УПЧ РТ приняли участие в работе 39 (в 2017 г. – 29) рабочих групп по подготовке проектов законов и других актов по отдельным направлениям прав и свобод человека.

Деятельность межведомственных рабочих групп по мониторингу закрытых и полужакрытых учреждений, Руководящего комитета проекта партнёрства ООН для продвижения прав инвалидов, Комиссии по правам ребёнка при Правительстве РТ, реализации Программы образования в области прав человека на 2013–2020 гг. и др. была плодотворной.

По просьбе физических и юридических лиц сотрудники института УПЧ РТ приняли участие на 11 (в 2017 г. – 18) судебных процессах.

В соответствии с Программой действий института, рабочим планом Мониторинговой группы при УПЧ, на основании обращений физических и юридических лиц и поручений УПЧ в 2018 году в целях выяснения ситуации соблюдения прав и свобод человека в учреждениях исполнения уголовного наказания, следственных изоляторах, изоляторах временного содержания, военных частях, домах инвалидов и престарелых, школах-интернатах, общеобразовательных учреждениях и др. было проведено 57 проверок, мониторингов и посещений (22 проверки, 32 мониторинга и 3 посещения). По результатам проверок и мониторингов в целях устранения выявленных недостатков были представлены рекомендации руководителям соответствующих органов и ведомств.

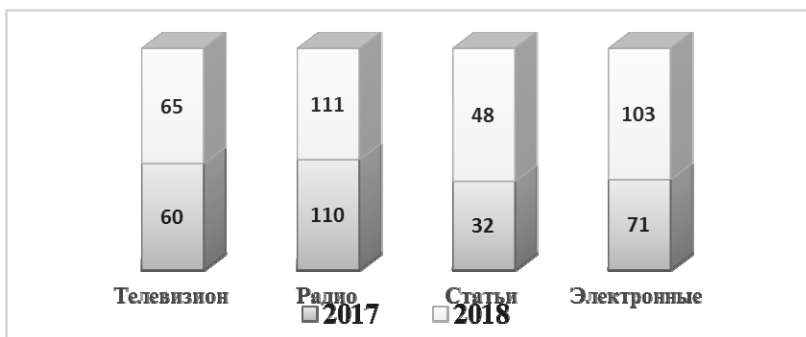

1.3. Повышение осведомлённости граждан по вопросам прав человека

В 2018 году институтом УПЧ РТ была налажена плодотворная информационная деятельность посредством проведения встреч с населением, круглых столов, образовательных семинаров и тренингов, выездных правовых консультаций, выступлений по телевидению и радио, публикации статей, изданием и распространением «Вестника УПЧ РТ», книг и брошюр, сайтов www.ombudsman.tj, www.vhk.tj и других мер.

Укрепилось сотрудничество института со средствами массовой информации. В соответствии с отдельными планами института УПЧ РТ с радио «Таджикистан», радио «Ховар», радио «Садои Душанбе» и ТВ «Джахоннамо» было обеспечено 43 выступления. Были организованы и проведены 2 пресс-конференции (22 января 2018 г. и 19 июля 2018 г.) для представителей средств массовой информации по результатам деятельности института УПЧ РТ в 2017 году и в первой половине 2018 года.

Также руководство и сотрудники института выступили 327 (в 2017 г. – 273) раза по телевидению, радио, печатных и электронных СМИ (смотрите на диаграмму).

В выступлениях и статьях анализированы и представлены нормы действующего законодательства, выполнение международных обязательств, деятельность института УПЧ РТ по вопросам содействия защите прав человека, достижения Таджикистана в области прав человека и другие аспекты жизни общества.

За истекший год по инициативе института УПЧ были проведены 63 (в 2017 г. – 39) просветительских и информационных мероприятий (3 конференции, 41 круглого стола, 8 семинаров и 6 тренингов) и обеспечено участие сотрудников Центрального аппарата института в 123 (в 2017 г. – 77) мероприятиях по различным аспектам прав и свобод человека, которые были организованы государственными органами и учреждениями, международными организациями и структурами гражданского общества.

В 2018 году в республике достойно отпраздновали 70-летие принятия Всеобщей декларации о правах человека (10 декабря 1948 г.). В рамках празднования Недели прав человека с 4 по 11 декабря институтом УПЧ в сотрудничестве с государственными органами и учреждениями и структурами гражданского общества был организован и проведён ряд мероприятий, в том числе:

– 4 декабря в институте УПЧ проведён круглый стол, посвящённый итогам мониторингов, осуществленных Уполномоченным по правам ребёнка;

– 6 декабря в местном исполнительном органе государственной власти района Фирдавси города Душанбе состоялся образовательный семинар на тему «Реализация Программы правового обучения и воспитания граждан Республики Таджикистан на 2009-2019 гг.», в котором приняли участие 200 представителей местных исполнительных органов, правоохранительных органов, сотрудников сфер

образования, культуры и здравоохранения и общественности района.

– 7 декабря в Академии МВД РТ состоялась первая Международная научно-теоретическая конференция на тему «Права человека и глобализация» с участием более 300 слушателей и преподавателей Академии.

– 8 декабря на юридическом факультете Национального университета Таджикистана состоялась Научно-практическая конференция на тему «Всеобщая декларация прав человека и современные тенденции развития прав человека», в котором приняли участие более 60 представители государственных органов и преподаватели Национального университета Таджикистана.

– 10 декабря в сотрудничестве с Высшей школой Государственного комитета национальной безопасности в честь Дня прав человека состоялся образовательный семинар с участием более 200 слушателей и преподавателей Высшей школы ГКНБ.

Итоги праздничных мероприятий в честь 70-летия принятия Всеобщей декларации о правах человека были подведены 10 декабря на праздничном собрании с участием представителей государственных органов, международных организаций, дипломатических корпусов, структур гражданского общества и средств массовой информации.

На основании пункта 18 Национального плана действий по выполнению рекомендаций стран-участников Совета ООН по правам человека согласно процедур Универсального периодического обзора (второй этап) на 2017–2020 гг., утвержденного распоряжением Президента Республики Таджикистан №АП-901 от 7 июня 2017 года, были проведены информационно-просветительские мероприятия в городах Хорог и Канибадам, районах Файзабад, Ляхш, Ашт, Балджуван, Ховалинг и Дарваз с участием

Уполномоченного по правам человека, представителей Генеральной прокуратуры и Национального университета Таджикистана.

На вышеупомянутых мероприятиях приняли участие сотрудники судебных органов, прокуратуры, структур министерств обороны, внутренних дел, образования и науки, здравоохранения и социальной защиты населения, труда, миграции и занятости населения, Государственного комитета национальной безопасности, комитетов по делам женщин и семьи, по делам молодёжи и спорта, по религии, упорядочению традиций, торжеств и обрядов, Агентства по государственному финансовому контролю и борьбе с коррупцией, Агентства социального страхования и пенсий и местных исполнительных органов государственной власти.

За этот период институтом Уполномоченного по правам человека были разработаны и опубликованы следующие информационные материалы:

- Доклад УПЧ РТ за 2017 год (на таджикском, русском и английском языках) – 300 экземпляров;
- Доклад УПР РТ за 2017 год (на таджикском, русском и английском языках) – 300 экземпляров;
- Сборник нормативных правовых актов об Уполномоченном по правам человека – 200 экземпляров;
- Сборник основных международных и национальных актов по правам человека (второй выпуск) – 1000 экземпляров;
- Руководство по учебному предмету «Права человека» для неюридических специальностей – 1000 экземпляров;
- Руководство для изучения прав человека – 250 экземпляров;
- Вестник УПЧ РТ №1 (26) 2018г. – 360 экземпляров;

- Вестник УПЧ РТ №2 (27) 2018г. – 360 экземпляров;
- Вестник УПЧ РТ №3 (28) 2018г. – 360 экземпляров;
- Сборник основных международных и национальных актов по правосудию в отношении несовершеннолетних – 300 экземпляров;
- Защити свои права (буклет) – 2000 экземпляров;
- Право ребёнка на защиту здоровья (плакат) – 500 экземпляров.

Вышеупомянутые материалы были бесплатно распространены в ходе проведения информационных мероприятий и встреч с населением.

Реализация Программы образования в области прав человека на 2013–2020 гг.

В 2018 году в рамках реализации второй фазы (2015–2018 гг.) Программы образования в области прав человека на 2013–2020 гг. в целях подготовки тренеров в области прав человека было проведено 2 заключительных тренинга 2–6 апреля 2018 года в санатории «Ёс» города Вахдат и 7–11 октября в санатории «Сароб» Варзобского района для 15 представителей соответствующих министерств и ведомств.

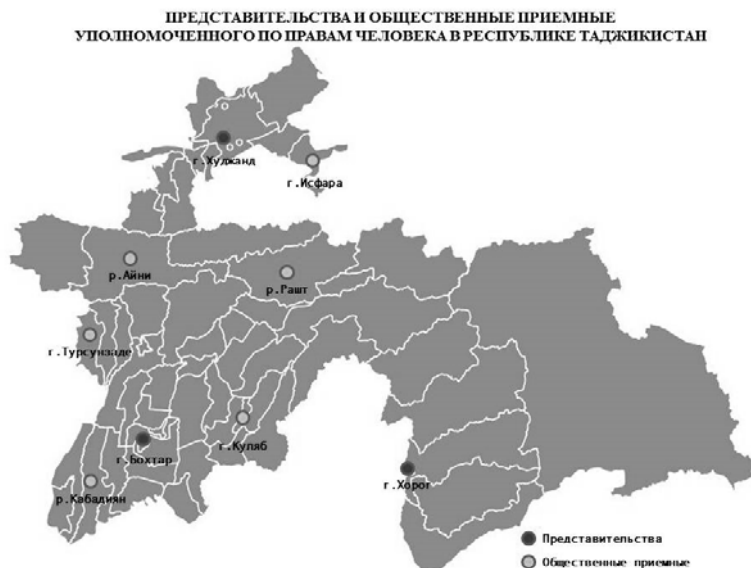
Затем вышеупомянутыми тренерами были проведены образовательные семинары для целевых групп в Образовательном центре судей Верховного Суда РТ, Институте государственного управления при Президенте РТ, Республиканском институте повышения квалификации и переподготовки сотрудников сферы образования Министерства образования и науки РТ и его филиалах в городах Бохтар, Куляб и Худжанд.

В 2018 году в соответствии с Планом второго этапа Программы образования было опубликовано «Руководство для изучения прав человека» как

вспомогательный материал для учителей общеобразовательных учреждений в количестве 250 экземпляров, Руководство по учебному предмету «Права человека» для неюридических специальностей и Сборник основных международных и национальных актов по правам человека в количестве 2000 экземпляров.

1.4. Деятельность представительств и общественных приёмных

На сегодня в городах и районах республики действуют 3 представительства и 6 общественных приёмных УПЧ РТ и предоставляют бесплатную правовую помощь всем слоям населения, в том числе уязвимым слоям общества.

Деятельность представительств финансируются за счёт государственного бюджета, а общественных приёмных УПЧ – за счёт средств партнёров по развитию. Финансирование общественных приёмных в городе Куляб, Айнинском и Кабадиянском районах осуществляется в рамках проекта «Укрепление верховенства закона и прав человека в целях расширения возможностей людей в Таджикистане», общественных приёмных в городе Турсунзаде и Раштском районе – за счёт международной общественной организации Хельветас в рамках проекта

«Доступ к правосудию», общественной приёмной в городе Исфара и одной договорной рабочей единицы в Представительстве УПЧ в Согдийской области – за счёт Миротворческого фонда ООН через Программы Развития ООН в рамках проекта «Приграничное сотрудничество для устойчивого мира и развития».

Проект «Приграничное сотрудничество для устойчивого мира и развития» реализуется в целях снижения напряжённости конфликтных ситуаций в спорных приграничных регионах между Таджикистаном и Кыргызстаном. Институт УПЧ РТ наряду с другими государственными органами является исполнителем данного проекта. В 2018 году в рамках реализации вышеупомянутого проекта было проведено 2 круглых стола на тему «Механизм приёма и рассмотрения обращений физических и юридических лиц», 2 образовательных тренинга на тему «Национальные механизмы защиты прав человека» и 71 выездных правовых консультаций для представителей местных исполнительных органов государственной власти, правоохранительных органов, Пограничных войск, поселковых и сельских органов самоуправления, самодеятельных общественных органов и населения города Исфары и Б.Гафуровского района.

Также в рамках реализации проекта «Доступ к правосудию» были проведены 8 круглых столов и 50 выездных правовых консультаций в городах Турсунзаде и Гиссар, Раштском, Нурабадском, Таджикабадском, Ляхшском и Шахринавском районах для представителей местных исполнительных органов государственной власти, правоохранительных органов, поселковых и сельских органов самоуправления, структур гражданского общества, религиозных служителей и средств массовой информации.

В 2018 году представительства и общественные приёмные УПЧ в общей сложности провели 247 выездных правовых консультаций и участвовали в 155 информационных мероприятиях.

В данных мероприятиях были рассмотрены различные аспекты прав и свобод человека и роль института в продвижении, соблюдении и защите прав человека (смотрите на статические данные).

Статистические данные о деятельности представительств и общественных приёмных УПЧ в 2018 году

№	Представительства и общественные приёмные	Рассмотрение обращений:		Обращения со стороны:		Выступления в СМИ:			Выездные правовые консультации	Участие в мероприятиях	Участие в судах
		письменных	устных	женщин	мужчин	ТВ	радио	статьи			
1	Представительство в ГБАО	17	129	94	52	17	18	2	29	39	8
2	Представительство в Халдонской области	89	222	93	211	1	1	1	13	19	12
3	Представительство в Согдийской области	95	131	125	101	3	4	8	45	23	4
4	Общественное приёмное в г. Гурезнаде	147	298	338	107	-	8	6	24	8	11
5	Общественное приёмное в г. Куляб	211	307	304	214	-	-	-	22	18	-
6	Общественное приёмное в г. Исфара	8	172	69	103	3	4	2	42	12	-
7	Общественное приёмное в Раштском р-не	26	406	296	136	2	3	-	26	13	18
8	Общественное приёмное в Кабадийском р-не	26	414	220	220	-	-	2	12	4	10
9	Общественное приёмное в Айинском р-не	5	133	73	65	-	-	-	5	7	2
10	Советник в Б.Г.афуровском р-не	8	79	32	55	-	3	1	29	12	-
Итого:		632	2291	1644	1264	26	41	22	247	155	65
Общес:		2923	2908	89							

1.5. Укрепление потенциала института УПЧ РТ

В 2018 году при содействии Правительства Республики Таджикистан институт Уполномоченного по правам человека переехал в другое здание, расположенное по адресу город Душанбе проспект Рудаки – 78 с обеспечением необходимых условий для деятельности.

В целях расстановки кадров, их обучения, переподготовки и воспитании внутриведомственными комиссиями предприняты действенные меры.

В частности, 14 марта 2018 года с участием представителей Исполнительного аппарата Президента Республики Таджикистан а Агентства государственной службы при Президенте Республики Таджикистан проведена аттестация 14 административных государственных служащих института, 2 из которых включены в резерв кадров.

Также, 24 мая и 15 августа 2018 года в институте УПЧ РТ с участием представителей Исполнительного аппарата Президента Республики Таджикистан и Агентства государственной службы при Президенте Республики Таджикистан были проведены конкурсы по замещению свободных административных должностей государственной службы. По результатам конкурсов четверо были приняты на работу, 2 из которых женщины.

С учётом принятия Кодекса этики государственных служащих в новой редакции было заново разработано и утверждено Положение Комиссии по этике государственных служащих института УПЧ РТ.

В 2018 году по приглашению Агентства государственной службы при Президенте Республики Таджикистан и Института государственного управления при Президенте Республики Таджикистан 4 государственных служащих института прошли курсы повышения квалификации.

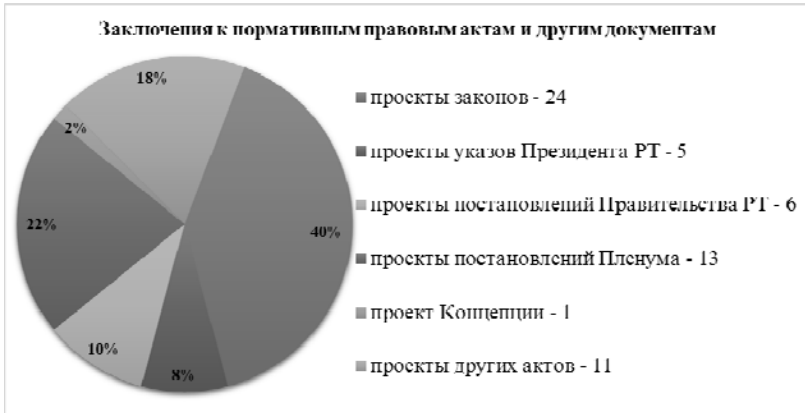
На основании примерного плана занятий по переподготовке, представленного Агентством государственной службы при Президенте Республики Таджикистан, был разработан и утверждён план занятий по переподготовке, согласно которому для государственных служащих института были проведены 34 занятия.

В целях повышения рабочих навыков сотрудников Центрального аппарата и региональных структур института УПЧ РТ были проведены обучающие семинары 26–30 июня, 5–9 сентября и 18 декабря 2018 года на тему «Мониторинг ситуации соблюдения прав человека».

В институте действуют два официальных сайта – www.ombudsman.tj и www.vhk.tj, которые предоставляют информацию о деятельности Уполномоченного по правам человека и Уполномоченного по правам ребенка на таджикском и русском языках. Содержание данных сайтов постоянно обновляется. В 2018 году на сайтах института были размещены более 300 материалов и ими пользовались более 2700 клиентов.

За этот период состоялись 16 полезных встреч руководства института и сотрудников его аппарата с представителями дипломатических корпусов, аккредитованных в Таджикистане, международных организаций и международных экспертов, которые оказали содействие укреплению института.

В 2018 году в институте УПЧ зарегистрировано 1103 входящей почты, которые были рассмотрены в предусмотренные сроки. Также за этот период Уполномоченным по правам человека было принято 171 акта, регулирующих различные аспекты деятельности института.

В государственном бюджете на 2018 год для института Уполномоченного по правам человека было выделено 1 601 135 сомони, что по сравнению с 2017 годом больше на 264 722 сомони. На этот год для Центрального аппарата УПЧ было выделено 1 514 795 сомони, а для представительств УПЧ в ГБАО, Согдийской и Хатлонской областей за счет местных бюджетов было выделено средств на общую сумму 86 540 сомони, целевое использование которых было обеспечено.

Также за счет грантовых средств для обеспечения деятельности общественных приемных УПЧ в городе Турсунзаде и Раштском районе за счет Хельветас Свисс Интеркооперейшн было затрачено 98 649 сомони, для обеспечения деятельности общественных приемных УПЧ в городах Куляб, Рогун и Кабадиянском районе за счет Программы развития ООН было затрачено 121 820 сомони, для обеспечения деятельности общественной приемной УПЧ в городе Исфара и одной дополнительной рабочей единицы в Представительстве УПЧ в Согдийской области за счет проекта «Приграничное сотрудничество для устойчивого мира и развития» было затрачено 111 264 сомони и для

мониторинга учреждений постоянного пребывания в республике за счет Детского Фонда ООН в Республике Таджикистан было затрачено 44 774 сомони.

Итого в 2018 году для института УПЧ РТ были привлечены грантовые средства на сумму 376 507 сомони, что составляют 24% от всех затрат института.

II. СОСТОЯНИЕ СОБЛЮДЕНИЯ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН

2.1. Право на свободу от пыток и других жестоких, бесчеловечных, или унижающих достоинство видов обращения и наказания

Республикой Таджикистан ратифицированы основные международные правовые акты по правам человека, в том числе Международный пакт о гражданских и политических правах и Конвенция против пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания, за исключением Факультативного протокола к данной Конвенции. О ходе выполнения данных актов Таджикистаном представлены соответствующим структурам ООН два и три национальных доклада соответственно.

В частности, в мае 2018 года был представлен третий доклад о ходе выполнения Конвенции против пыток, по итогам рассмотрения которого Таджикистану представлены 42 рекомендации.

По данным Генеральной прокуратуры Республики Таджикистан в 2018 году было зарегистрировано 48 (в 2017 г. – 21) обращений о предполагаемом применении пыток, из которых только 4 случая применения пыток нашли своё подтверждение. В связи с данными случаями в соответствии со статьёй 143¹ УК Республики Таджикистан в отношении 8 сотрудников правоохранительных органов (7 сотрудников МВД и 1 сотрудника ГКНБ) были заведены 4 уголовных дела. Из них одно уголовное дело с обвинительным заключением было направлено в суд, а остальные три дела находятся на стадии предварительного следствия.

Вместе с тем, за этот период Общественной организацией «Коалиция против пыток и безнаказанности в Таджикистане» было зарегистрировано 44 (в том числе 7 обращений женщин) обращения о предполагаемом применении пыток.

В 2018 году соответствующими государственными органами и структурами гражданского общества предприняты определённые меры в целях предотвращения пыток.

Генеральной прокуратурой Республики Таджикистан совместно с ОО «Коалицией против пыток и безнаказанности в Таджикистане» в целях повышения уровня знаний и профессиональных навыков сотрудников были проведены три обучающих семинара с привлечением 75 человек по вопросам расследования случаев пыток и стандартов Стамбульского протокола.

Уполномоченный по правам человека также провел 6 информационных мероприятий на темы «Права осуждённых» и «Права задержанных и предотвращение пыток» для сотрудников Главного управления исполнения уголовного наказания Министерства юстиции и ОМВД в районах Спитамен, Пяндж, Муминабад, Ховалинг и Дарваз в целях повышения профессиональных знаний сотрудников вышеназванных органов.

С июля по сентябрь 2018 года Уполномоченным по правам человека совместно с представителями Генеральной прокуратуры и Таджикского национального университета были проведены 8 информационных мероприятий в городах Хорог и Канибадам, районах Файзабад, Ляхш, Ховалинг, Балджуван, Ашт и Дарваз на темы «Национальный план действий по выполнению рекомендаций государств-членов Совета ООН по правам человека согласно процедурам Универсального периодического

обзора (второй период) на 2017–2020 гг.», «Предотвращение пыток» и «Развитие защиты прав человека в республике».

В 2018 году в целях проверки состояния соблюдения прав лиц, лишенных свободы и психических больных Мониторинговой группой при Уполномоченном по правам человека были проведены мониторинги в 16 закрытых и полузакрытых учреждениях, в ходе которых также были изучены вопросы свободы от пыток и других жестоких, бесчеловечных, или унижающих достоинство видов обращения и наказания.

В частности, в целях выполнения рекомендации Комитета против пыток Мониторинговой группой при Уполномоченном по правам человека была проведена проверка в Изоляторе временного содержания Агентства по контролю за наркотическими веществами при Президенте Республики Таджикистан.

В 2018 году в институт УПЧ РТ поступило 13 (в 2017г. – 8) обращений о предполагаемом применении пыток, 5 из которых от женщин. Обращения поступили из города Душанбе – 7, Хатлонской области – 2, Согдийской области – 1, городов и районов республиканского подчинения – 1 и Следственного изолятора ЯТ 9/1 Главного управления исполнения уголовного наказания Министерства юстиции Республики Таджикистан – 2.

Анализы показывают, что заявители в основном жалуются на действия (бездействия) сотрудников следствия. Например, подсудимые Я.М., А.С. и К.И. жаловались на нарушения их процессуальных прав со стороны сотрудников Управления Министерства внутренних дел в Раштском районе при расследовании уголовного дела. Их обращения были направлены Верховному Суду Республики Таджикистан на рассмотрение.

Гражданка Б.С. жаловалась на незаконные действия сотрудников ОМВД-2 в районе Сино города Душанбе, приведших к смерти её мужа Н.Р.. Данная жалоба по подведомственности направлена в Генеральную прокуратуру Республики Таджикистан и находится на рассмотрении. Остальные обращения по подведомственности были направлены в Генеральную прокуратуру Республики Таджикистан и не нашли своё подтверждение.

В целях улучшения ситуации с соблюдением права на свободу от пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания представляются следующие рекомендации:

- обеспечение быстрого, всестороннего и беспристрастного рассмотрения всех обращений о предполагаемом применении пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания;
- проведение информационных мероприятий для сотрудников правоохранительных органов в целях предотвращения пыток;
- ратификация Факультативного протокола к Конвенции против пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания и создание национального превентивного механизма.

2.2. Права человека в закрытых и полузакрытых учреждениях

Международные акты устанавливают, что все лица, лишённые свободы, имеют право на человеческое отношение и уважение достоинства, присущего человеческой личности. Законодательство Республики Таджикистан по исполнению уголовного наказания также гарантирует уважительного отношения сотрудников учреждения или органа исполнения наказания к осужденным.

В республике год за годом улучшаются условия содержания и отношение сотрудников к лицам, содержащимся в этих учреждениях

По данным Главного управления исполнения уголовного наказания Министерства юстиции Республики Таджикистан в 2018 году в целях улучшения условий содержания лиц, лишенных свободы, было построено и сдано в эксплуатацию 10 комнат, 2 общие столовые и 2 производственных цеха в исправительном учреждении №6 (Яванского района), 25 комнат, 2 столовые и 8 строений общего пользования в исправительном учреждении №2 (города Вахдат), новое жилое здание в исправительном учреждении №4 (города Душанбе), производственный цех макаронных изделий в исправительном учреждении №8 (города Нурек), цех по переработке камня в исправительном учреждении ЯС 3/10 и т.п..

В 2018 году в учреждениях системы исполнения уголовного наказания были привлечены к оплачиваемому труду 2770 осужденных. Из этого числа 306 человек составляют осужденные, которые не смогли компенсировать причиненный ущерб. Также производственные предприятия системы исполнения уголовного наказания в 2018 году выполнили производство изделий на 113%, что составляет больше запланированного на сумму 507 911 сомони.

В целях поощрения осужденных в 2018 году 688 осужденных были освобождены от исполнения наказания досрочно, 1437 человека переведены на исправительные учреждения вольного поселения и 361 человека переведены под контроль Инспекции по исправительным работам.

Главным управлением исполнения уголовного наказания Министерства юстиции Республики Таджикистан в целях повышения правовых знаний сотрудников учреждений исполнения уголовного наказания по соблюдению прав и свобод лиц, лишенных свободы, постоянно проводятся образовательные мероприятия. В 2018 году проведены 3 образовательных курса с привлечением 65 сотрудников учреждений исполнения уголовного наказания.

Смерть осужденных и то, что они подвержены заразным болезням, являются одной из проблем системы исполнения уголовного наказания. В 2018 году 5426 осужденные, обвиняемые, солдаты и сотрудники прошли флюорографическую диагностику с использованием рентгеновских аппаратов, установленных в учреждениях системы исполнения уголовного наказания и передвижного рентгеновского транспорта, по результатам которой у 173 человека обнаружен туберкулез. Также тестовый анализ 4600 осужденных на синдром приобретенного иммунодефицита (СПИД) определил 30 зараженных этой болезнью. На сегодня в исправительных учреждениях 307 осужденные, зараженные СПИД-ом исполняют наказание. Из этого числа 262 человека охвачены противоретровирусным лечением.

В целях соблюдения и восстановления прав человека в закрытых и полужакрытых учреждениях УПЧ РТ в сотрудничестве с государственными органами и структурами гражданского общества пользуется различными средствами, как проведение проверок и

мониторингов, информирование, прием и рассмотрение обращений.

Для реализации этих задач в 2018 году Мониторинговой группой при УПЧ в соответствии с утвержденным планом было проведено 16 мониторингов по соблюдению прав задержанных, осужденных и психических больных в закрытых и полузакрытых учреждениях. Мониторингами были охвачены изоляторы временного содержания отделов Министерства внутренних дел в районах Спитамен, Пяндж, Муминабад, Ховалинг, Дарваз, Рушан и в городе Хорог, Изолятор временного содержания Агентства по контролю за наркотическими веществами при Президенте Республики Таджикистан в городе Душанбе, Центр психических болезней Зафарабадского района, Областная клиническая больница психических болезней в городе Исфара, Государственное учреждение «Дом-интернат психических больных в Дж.Расуловском районе», Государственное учреждение «Наркологический центр Согдийской области», Государственное учреждение «Дом-интернат психических больных в Восейском районе», Исправительное учреждение ЯС 3/9 Главного управления исполнения уголовного наказания Министерства юстиции Республики Таджикистан в районе Дусти, Специальный профессионально-технический лицей города Душанбе и Специальная республиканская школа в городе Душанбе.

В частности, мониторинг Изолятора временного содержания Агентства по контролю за наркотическими веществами при Президенте Республики Таджикистан показывает, что нормы содержания задержанных соблюдены, санитарно-гигиеническое состояние и медицинское обслуживание в данном учреждении обеспечены.

Наряду с этим, были выявлены такие недостатки, как отсутствие наблюдательных камер в комнатах допроса и ящика для жалоб.

Мониторинг Психиатрического центра Зафарабадского района показывает, что обеспечение лекарственными материалами и пищей, спальней принадлежностью, санитарно-гигиеническое состояние мест общего пользования не соответствуют требованиям.

В связи с имеющимися недостатками были представлены соответствующие рекомендации ответственным лицам закрытых и полузакрытых учреждений.

Уполномоченный по правам человека в целях повышения правовых знаний сотрудников отделов Министерства внутренних дел, закрытых и полузакрытых учреждений провёл 9 круглых столов на темы «Соблюдение международных и национальных актов о защите прав человека» и «Права задержанных», в которых приняли участие 500 человек.

В 2018 году в Аппарат Уполномоченного по правам человека поступило 14 (в 2017 г. – 18) обращений от лиц, содержащихся в закрытых и полузакрытых учреждениях и их близких родственников. В обращениях граждане просят Уполномоченного по правам человека о содействии встрече с родственниками, получении исполнительных листов, лечению осужденных и другим вопросам.

В целях улучшения состояния соблюдения прав человека в закрытых и полузакрытых учреждениях представляются следующие рекомендации:

- проведение информационных мероприятий для сотрудников учреждений исполнения уголовного наказания о международных и национальных нормах отношения с осуждёнными и предотвращении пыток;

– продолжение проведения мониторингов в закрытых и полузакрытых учреждениях.

2.3. Права военнослужащих и права граждан при призыве на военную службу

Статья 43 Конституции Республики Таджикистан устанавливает, что защита Родины, охрана интересов государства, укрепление его независимости, безопасности и оборонной мощи являются священным долгом гражданина.

Призыв на военную службу и несение военной службы регулируются законами Республики Таджикистан «О всеобщей воинской обязанности и военной службе» и «О статусе военнослужащих».

Анализы показывают, что год за годом улучшается социально-материальные условия и культурно-бытовое положение военнослужащих. В Послании Основателя мира и национального единства – Лидера нации, Президента Республики Таджикистан уважаемого Эмомали Рахмона Маджлиси Оли Республики Таджикистан от 26 декабря 2018 года отмечено, что за пять последних лет только для воинских подразделений Пограничных войск было построено 170 новых объектов и Таджикистан как щит обеспечивает не только свою безопасность, но и безопасность региона, постсоветских и европейских стран от распространения наркотических веществ, оружия, терроризма и экстремизма, нелегальной миграции.

В данном направлении Уполномоченный по правам человека также в рамках своих полномочий наладил взаимовыгодное сотрудничество с соответствующими органами и ведомствами. В целях проверки состояния соблюдения прав военнослужащих при УПЧ с декабря 2013 года действует Мониторинговая группа, которая на сегодня провела 20 мониторингов в военных частях Министерства обороны.

В частности, в 2018 году были проведены мониторинги в 5 военных частях в городах Бохтар, Куляб, Истаравшан и районах Ляхш и Б.Гафуров.

В ходе мониторингов были проверены морально-материальные условия и социальное положение военнослужащих. Выяснилось, что униформа военнослужащих одинаковая и качественная. Спальные места военнослужащих, комнаты быта и отдыха, умывальные и стиральные места обеспечены необходимыми принадлежностями и соответствуют санитарно-гигиеническим нормам. Военные части оборудованы современными спортивными площадками, магазинами и медицинскими пунктами.

Наряду с этим, выяснилось, что при возникновении неуставных отношений военнослужащие не имеют возможности самостоятельно обращаться в органы военной прокуратуры или другие необходимые места, потому что в военных частях отсутствуют отдельные телефонные пункты. Также места прогулки военнослужащих не оборудованы наблюдательными камерами.

В ходе мониторингов были проведены отдельные беседы с офицерами и солдатами о вероятности применения насилия и унижения со стороны военнослужащих и офицеров, самовольного ухода из территории военной части, привлечения военнослужащих к работе, несвязанной с военной службой.

Опрошенные военнослужащие отрицали существования случаев безжалостного отношения, унижения и насилия в военных частях.

По данным Министерства обороны Республики Таджикистан в 2018 году в связи с нарушением уставных отношений в военных частях зарегистрированы 17 преступлений. В отношении обвиняемых следственными органами заведены уголовные дела и направлены в суд на рассмотрение.

Наряду с этим, анализ средств массовой информации показывает, что в 2018 году в некоторых

военных частях имели место отдельные случаи неуставных отношений. Например, военнослужащие М.М. и Ё.А., которые служили в Пограничных войсках Государственного комитета национальной безопасности в городе Бохтар и районе Вандж, были подвержены избиениям со стороны сослуживцев и погибли в результате получения тяжелых ранений.

В связи с данным случаем виновные лица были привлечены к уголовной ответственности на основании соответствующих статей Уголовного кодекса Республики Таджикистан.

В целях предотвращения неуставных отношений в 2018 году институтом Уполномоченного по правам человека были проведены 10 информационных мероприятий. В частности, были проведены круглые столы в военных частях районов Рашт (2 военные части), Ляхш, Восе, Б. Гафуров, городов Истаравшан, Бохтар, Куляб, в Военном институте и Военном колледже Министерства обороны Республики Таджикистан на темы «Права военнослужащих», «Неуставные отношения в военных частях» и «Предотвращение терроризма и экстремизма среди молодёжи», в которых приняли участие более 1500 офицеров и солдат.

Также институт Уполномоченного по правам человека при содействии партнеров по развитию опубликовал в 70 экземплярах и бесплатно предоставил Инструкцию «О политико-воспитательных работ, предотвращении неуставных отношений и призыве на военную службу».

За этот период в институт Уполномоченного по правам человека поступило 8 обращений со стороны военнослужащих и их родственников. Граждане в основном обращаются по вопросам неважного состояния здоровья, нарушения их прав при призыве на военную службу, несогласия с заключением

медицинской и призывной комиссий и с облавами при призыве на военную службу.

При содействии УПЧ нашли своё положительное решение обращения военнослужащего А.У. о продолжении его службы в военной части 13483 Министерства обороны Республики Таджикистан в Восейском районе и гражданина А.Б. о лечении его сына – военнослужащего Ю.А., который служит в военной части Министерства обороны Республики Таджикистан.

Остальные жалобы граждан А.М. и Х.З. о плохом состоянии здоровья военнослужащих А.М. и Б.Н., жалоба Н.К. о повышенном давлении и постоянной головной боли его сына Ш.Ш., заявление гражданина Ю.М. о несогласии с увольнением его внука В.К. с работы в Военном комиссариате и заявление гражданина А.Н. о несоответствии здоровья его сына к военной службе были направлены в соответствующие министерства и ведомства по подведомственности. По результатам проверок данные, изложенные в вышеуказанных обращениях, не нашли свое подтверждение.

В целях улучшения состояния соблюдения прав военнослужащих и прав граждан при призыве на военную службу представляются следующие рекомендации:

- **принятие дополнительных информационно-просветительских мер в целях недопущения неуставных взаимоотношений;**
- **обеспечение норм национального законодательства при призыве на военную службу и несении военной службы;**
- **оборудование военных частей наблюдательными камерами и телефонными пунктами;**
- **продолжение мониторинга военных частей.**

2.4. Право доступа к информации и право на обращение

Конституция Республики Таджикистан, законы Республики Таджикистан «О праве на доступ к информации», «Об информатизации», «О периодической печати и других средствах массовой информации», «О защите информации», «О государственной тайне» и другие акты гарантируют права доступа к информации.

По данным Министерства культуры Республики Таджикистан по состоянию на 1 января 2019 года в республике зарегистрировано 376 газет, в том числе 112 государственных и 264 негосударственных, 245 журналов, в том числе 114 государственных и 131 негосударственных, 317 типографий, в том числе 37 государственных и 280 негосударственных, 45 пунктов продажи книг, в том числе 3 государственных и 42 негосударственных, 71 издательство, в том числе 10 государственных и 61 негосударственных, 10 информационных агентств, в том числе 1 государственное и 9 негосударственных. В 2018 году по финансовым проблемам остановили свою деятельность ООО «Мухаммад СУ», журналы «Оптовик», «Ранда» и новостное агентство «Озодагон».

По данным Службы связи при Правительстве Республики Таджикистан общее количество пользователей интернета увеличивается и в 2018 году достигло 2 миллиона 769 тысяч 429 (в 2017 г. – 2 238 724) пользователей.

Постановлением Правительства Республики Таджикистан от 29 декабря 2018 года, №617 утвержден порядок ведения информационно-правового Интернет-портала Республики Таджикистан (<http://www.portali-huquqi.tj>), согласно которому нормативные правовые акты и другие документы используются бесплатно.

В данном направлении институт Уполномоченного по правам человека также постоянно предпринимает

меры. В частности, в целях выполнения пункта 10 Плана мероприятий по обеспечению выполнения рекомендаций Организации по экономическому сотрудничеству и развитию (ОЭСР) для Таджикистана в рамках Плана действий Стамбульской Сети борьбы с коррупцией для стран Восточной Европы и Центральной Азии на 2018–2019 гг. был утвержден План мероприятий института Уполномоченного по правам человека и при Уполномоченном по правам человека была создана Межвежомственная рабочая группа. Вышеназванный План охватывает вопросов пересмотра национального законодательства в направлении доступа к информации, подготовки единой инструкции по информационным заявкам в каждом государственном органе и её мониторинга, создания свободного национального информационного Портала и др. В соответствии с данным Планом в 2018 году были проведены три заседания Межвежомственной рабочей группы.

В данном направлении в 2018 году институтом Уполномоченного по правам человека был проведен мониторинг деятельности официальных сайтов исполнительного органа государственной власти района Шохмансур, Комитета по религии, упорядочению национальных традиций, торжеств и обрядов при Правительстве Республики Таджикистан и Агентства социального страхования и пенсий при Правительстве Республики Таджикистан по их соответствию требованиям постановления Правительства Республики Таджикистан «О единых правилах для официальных сайтов министерств и ведомств, местных исполнительных органов государственной власти и органов самоуправления поселков и дехотов в сети Интернет».

Мониторинг сайта исполнительного органа государственной власти района Шохмансур

(www.shohmansur.tj) показывает, что данный сайт неактивен соответствующим образом. На сайте отсутствуют модули «поиск и получение информации», «опросы» и «взаимодействия граждан и организаций с министерствами и ведомствами, местными исполнительными органами государственной власти и органами самоуправления посёлков и дехотов».

Сайт Комитета по религии, упорядочению национальных традиций, торжеств и обрядов при Правительстве Республики Таджикистан (www.din.tj) разработан только на таджикском языке и страницы на русском и английском языках неактивны.

Сайт Агентства социального страхования и пенсий при Правительстве Республики Таджикистан (www.nafaka.tj) разработан на трех языках, однако русская и английская страницы сайта активны наполовину. В подразделах «Для сотрудников» и «Для пенсионеров» не размещена необходимая информация. Модули «Опросы» и «Отправьте свои вопросы» неактивны.

По результатам мониторингов были представлены рекомендации вышеупомянутым органам для устранения выявленных недостатков.

В институте Уполномоченного по правам человека созданы 2 официальных сайта: официальный сайт Уполномоченного по правам человека (www.ombudsman.tj) и официальный сайт Уполномоченного по правам ребенка (www.vhk.tj), которые активны постоянно и предоставляют информацию на таджикском и русском языках.

На вышеназванных сайтах размещена информация о деятельности института, достижений Таджикистана в области прав человека и прав ребенка, новостях законодательства, основных международных актах по правам человека, ратифицированных Таджикистаном и их выполнения.

В целях изучения состояния системы приема и рассмотрения физических и юридических лиц в 2018 году была проверена деятельность местного исполнительного органа государственной власти района Шохмансур города Душанбе и секторов записи актов гражданского состояния района Рудаки, городов Турсунзаде и Вахдат.

Проверки показали, что в исполнительном органе государственной власти района Шохмансур в некоторых случаях не соблюдаются сроки, установленные законодательством. Например, на коллективное обращение жителей махаллы Ховарон был дан ответ только через 18 дней, а на коллективное обращение жителей улицы Назаршоева 7/2 – через 23 дня, в то время как согласно требованиям законодательства должны были ответить авторам в течении трех дней после рассмотрения.

В ходе проверки было выявлено, что некоторые из ответственных лиц при рассмотрении обращений не обращают внимание на их содержание и заявителям предоставляют поверхностные и неполные ответы.

Например, обращение гражданина Ш.Г. было о его размещении в Региональном центре услуг для пожилых города Душанбе, а ему ответили о предоставлении пищи. Гражданин Ш.Д. обратился с просьбой о размещении его брата Ш.Д. в Дом-интернат для пожилых и инвалидов города Турсунзаде, а в ответ ему написали, что как будто его обращение удовлетворено. На самом деле, гражданин Ш.Д. в телефонном разговоре выразил, что его брат Ш.Д. находится дома в неприятном положении.

Также в вышеупомянутом органе форма журналов статистического учета письменных и устных обращений физических и юридических лиц не соответствует требованиям делопроизводства, телефонные (мобильные) обращения не регистрируются в одельном журнале.

Для устранения недостатков, выявленных в ходе проверки, были представлены соответствующие рекомендации местному исполнительному органу государственной власти района Шохмансур.

Проверки деятельности секторов записи актов гражданского состояния района Рудаки, городов Турсунзаде и Вахдат показали, что обращения физических и юридических лиц регистрируются в соответствии с требованиями статьи 6 Закона Республики Таджикистан «О государственной регистрации актов гражданского состояния». У входа здания развешено объявление о том, что дни приема граждан с понедельника по четверг, в пятницу в связи с делопроизводством просят граждан не обращаться в данный сектор ЗАГС. Личный прием со стороны заведующих вышеназванных секторов налажен на основании отдельного графика в определенные дни и часы.

Также при записи свидетельства о рождении и других документов в органах актов гражданского состояния допускаются грамматические и технические ошибки, что становятся причиной многих мытарств, повторных обращений и дополнительной траты денег граждан.

По результатам проверок были представлены соответствующие рекомендации Министерству юстиции Республики Таджикистан для устранения имеющихся недостатков.

В целях улучшения состояния соблюдения права доступа к информации и права на обращение представляются следующие рекомендации:

- **приведение сайтов в соответствие с требованиями постановления Правительства Республики Таджикистан «О единых правилах для официальных сайтов министерств и ведомств, местных исполнительных органов**

- государственной власти и органов самоуправления поселков и сел в сети Интернет»;**
- создание Национального портала свободной информации;**
  - обязательное соблюдение сроков рассмотрения обращений физических и юридических лиц.**

2.5. Гендерное равенство и соблюдение прав женщин

Республика Таджикистан на уровне Конституции признает и гарантирует равенство мужчин и женщин и присоединилась к основным международным актам, регулирующим данное направление, в частности к Конвенции о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин и её Факультативному протоколу.

В республике принимаются действенные меры в направлении реального равенства мужчин и женщин. В частности, продолжается реализация Закона РТ «О государственных гарантиях равноправия мужчин и женщин и равных возможностей их реализации», постановления Правительства РТ «Об учреждении и выделении грантов Президента Республики Таджикистан для поддержки предпринимательской деятельности женщин на 2016–2020 гг.», Национальной стратегии активизации роли женщин в Республике Таджикистан на 2011–2020 гг., Государственной программы воспитания, подбора и расстановки руководящих кадров Республики Таджикистан из числа одарённых женщин и девушек на 2017–2022 годы и др.

Реализация вышеназванных документов дала возможность год за годом укреплять роль и место женщин в государственных структурах и превратить их в активных участников политико-экономической и социально-культурной жизни. На сегодня 7 членов Маджлиси Милли и 13 депутатов Маджлиси намояндагон составляют женщины.

Женщины осуществляют свою деятельность в руководящих должностях республиканского уровня. В частности, заместителя Председателя Маджлиси намояндагон, Руководителя Исполнительного аппарата Президента Республики Таджикистан, Председателя Высшего экономического суда, Министра труда, миграции и занятости населения, Директора Агентства по статистике при Президенте Республики

Таджикистан, Председателя Комитета по делам женщин и семьи при Правительстве Республики Таджикистан и Председателя Комитета по языку и терминологии при Правительстве Республики Таджикистан представляют женщины.

По данным Агентства государственной службы при Президенте РТ по состоянию на 1 октября 2018 года 4462 или 23,4% женщин замещают государственные должности государственной службы, из которых 1071 или 18,8% являются руководящими кадрами.

Количество женщин в центральных органах и их подведомственных структурах составляет 2907 (24,4%), в местных исполнительных органах государственной власти – 980 (26,1%) и в поселковых и сельских органах самоуправления – 575 (16,9%).

Вышеприведённые данные показывают, что как и раньше женщины мало представлены на государственную службу. В частности, в Счётной палате Республики Таджикистан – 7,5%, в Агентстве по государственному финансовому контролю и борьбе с коррупцией Республики Таджикистан – 2,2%, в Министерстве транспорта Республики Таджикистан – 9,0%, в Налоговом комитете при Правительстве Республики Таджикистан – 9,6%, на Службе государственного надзора за безопасностью работ в промышленности и горнодобывающей отрасли при Правительстве Республики Таджикистан – 8,5%, на Службе исполнения при Правительстве Республики Таджикистан – 6,6%, в местных исполнительных органах государственной власти Фархарского района – 3,7%, Ляхшского района – 6,6%, Раштского района – 8,8% и Дангаринского района – 9,1% женщин осуществляют свою деятельность.

В целях обеспечения гендерного равенства в Государственной программе воспитания, подбора и расстановки руководящих кадров Республики

Таджикистан из числа одарённых женщин и девушек на 2017-2022 гг. поставлена задача увеличить количество женщин на государственной службе до 40%, а среди руководящих кадров – до 30%.

Недостаточное привлечение женщин к руководящим должностям и к работам с высокой заработной платой приводят к неравенству в размере их оплаты труда. По данным Агентства по статистике при Президенте Республики Таджикистан в декабре 2017 года по всем видам экономической деятельности ежемесячная номинальная заработная плата мужчин составляет 1446,39 сомони, а женщин – 866,59 сомони и соотношение заработной платы женщин по сравнению с мужчинами составляет 59,9%.

Одна из причин необеспечения гендерного равенства, которая имеет отрицательное воздействие на продвижение прав и свобод женщин и ограничивает их возможности, это имеющиеся до сих пор старые стереотипы о роли женщины в обществе. В этом плане, считается целесообразным усиление информационно-просветительских мероприятий по искоренению старых стереотипов в отношении женщин.

В целях содействия гендерному равенству институтом Уполномоченного по правам человека реализованы определённые меры по приёму и рассмотрению обращений физических и юридических лиц, проверке состояния соблюдения прав женщин, выполнению международных обязательств, повышению знаний женщин и девушек, пропаганды Закона РТ «О государственных гарантиях равноправия мужчин и женщин и равных возможностей их реализации» и т. п.

В 2018 году в институте Уполномоченного по правам человека зарегистрировано 93 обращения женщин, в которых содержатся вопросы, относящиеся к взысканию кредитных средств, неприкосновенности жилья, вселению в жильё или выселению из него,

признанию членом семьи владельца, признанию спорного жилья совместным имуществом, восстановлению на прежнем рабочем месте, несогласию размером компенсации за имущество, участием представителя Уполномоченного по правам человека в судебном разбирательстве, действиям сотрудников правоохранительных органов и военных комиссариатов, встрече с осуждёнными и др.

В 2018 году сотрудниками института Уполномоченного по правам человека были проведены круглые столы в городе Исфара, районах Дусти и Рашт по вопросам продвижения гендерного равенства, предотвращения ранних браков и семейной культуры, а также выполнения рекомендаций Комитета ООН по экономическим, социальным и культурным правам. В данных мероприятиях приняли участие представители местных структур министерств и ведомств, местных исполнительных органов государственной власти, поселковых и сельских органов самоуправления, обществ инвалидов и др.

Также в данном направлении осуществлены выступления в средствах массовой информации.

В целях усовершенствования нормативных правовых актов, связанных с искоренением гендерных стереотипов, защиты прав женщин и предупреждения насилия в семье создана межведомственная рабочая группа при Исполнительном аппарате Президента Республики Таджикистан, членом которой является Уполномоченный по правам человека.

Одним из факторов гендерного неравенства является несоблюдение прав женщин в обществе в некоторых случаях. Такие случаи замечаются особенно в вопросах родственных, ранних, насильственных, неофициальных браков, несправедливого деления имущества, вселения, взыскания алиментов и т.п.

Женщины, находящиеся в неофициальном браке, экономически уязвимы и при прекращении семейных отношений не имеют право на совместное имущество. Они не могут в период беременности и ухода за ребёнком получать алименты.

Не смотря на то, что законодательство запрещает насильственные и ранние браки, в отдельных случаях девушек выдают замуж без учёта их воли. По данным МВД РТ в 2018 году выявлено 13 случаев выдачи замуж девушек, не достигших брачного возраста и 16 случаев заключения брака с лицами, не достигшими брачного возраста и в отношении родителей приняты законные меры.

Согласно статьи 13 Семейного кодекса РТ в исключительных случаях суд имеет право на основании желания брачующихся уменьшить брачный возраст, установленного мужчинам и женщинам (18-летие) на срок не более одного года. Статистические данные показывают, что судами не приняты во внимание исключительные случаи и большинство заявлений удовлетворены. По данным Верховного Суда Республики Таджикистан в 2018 году судами рассмотрены 2493 семейные дела об уменьшении брачного возраста и 2469 или 99% из них удовлетворены.

Не соблюдаются права женщин в некоторых случаях при разделе имущества, особенно жилья и их регистрации в нем, что приводит к длительным судебным тяжбам.

У женщин возникают проблемы также при взыскании алиментов для детей. Неработающие нигде или находящиеся за пределами страны алиментоплательщиков больше усугубляют этот процесс.

В добавок к гендерному неравенству и другим правовым проблемам женщины подвергаются насилию в семье.

Основным международным актом, регулирующим данный вопрос, является Конвенция о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин.

Также в Пекинской Платформе действий (1995 г.) насилие в семье признано одним из серьёзных проблем.

В республике принимаются соответствующие меры по предотвращению насилия в семье. Примером тому является принятие Закона РТ «О предупреждении насилия в семье» и Государственной программы по предотвращению насилия в семье в Республике Таджикистан на 2014–2023 гг.

По данным МВД РТ в 2018 году было проверено 3048 заявлений и жалоб граждан о случаях насилия в семье. Эти данные показывают, что в 2552 случаях женщины и в 496 случаях мужчины были подвержены насилию. В отношении 132 граждан были возбуждены уголовные дела и в 1429 случаях составлены протоколы административного правонарушения. За несоблюдение требований статьи 21 Закона РТ «О предупреждении насилия в семье» в отношении 953 граждан приняты защитные предписания.

В 2018 году по данным Верховного Суда РТ по вопросам насилия в семье вынесены обвинительные приговоры в отношении 165 граждан.

Большинство потерпевших от насильственных действий в семье не обращаются в правоохранительные органы по соображениям сохранения доброго имени семьи. Сокрытие насилия в семье в некоторых случаях приводит к самоубийству женщин. По данным МВД РТ в 2018 году зарегистрировано 246 случаев самоубийства женщин.

В целях оказания медицинской и социальной помощи потерпевшим от насилия в семье на сегодня при медицинских учреждениях 12 городов и районов республики действуют комнаты медико-социальной реабилитации, что является недостаточным.

Анализ действующего законодательства показывает, что состав насилия в семье не считается как отдельный вид преступления.

Данное деяние в большинстве случаев оформляется как умышленное причинение лёгкого вреда здоровью (статья 112 Уголовного кодекса) или побои (статья 116 Уголовного кодекса).

Закон РТ «О предупреждении насилия в семье» устанавливает несколько субъектов предупреждения насилия в семье, однако сотрудничество и координация деятельности субъектов предупреждения насилия в семье не налажены на должном уровне.

Решение проблем насилия в семье наряду с использованием административно-правовых мер требует усиления информирования через средств массовой информации и повышения знаний населения в данном направлении.

В 2018 году в институт Уполномоченного по правам человека поступило 3 обращения о случаях насилия в семье. Например, граждане О.Л. и Л.Г. обратились о насилии в их отношении со стороны брата О.Л., граждане С.С. и Ш.З. обратились о насилии в их отношении со стороны их мужей. По заявлению гражданки Ш.З. при содействии Уполномоченного по правам человека стороны пришли к согласию.

В данном направлении институтом Уполномоченного по правам человека проведены 3 круглых стола в городе Исфара и районах Рашт и Дусти. На этих мероприятиях в том числе были рассмотрены нежелательные последствия насилия в семье.

В этом процессе институтом Уполномоченного по правам человека в 2018 году проверена деятельность 4 инспекторов по борьбе с насилием в семье в ОМВД-1 района Шохмансур города Душанбе, ОМВД-2 города Исфара и отделов министерства внутренних дел а

районах Дусти и Рашт. Результаты проверок показывают, что наряду с достижениями в деятельности инспекторов замечаются некоторые недостатки. Например, книги регистрации обращений физических и юридических лиц инспектора по предупреждению насилия в семье не соответствуют требованиям и в делах не приложены список материалов, планы работы инспекторов не утверждены, на соответствующем уровне не налажены разъяснительные работы среди населения.

Стоит отметить, что в системе Министерства внутренних дел свою деятельность осуществляют 14 инспекторов, в том числе в ГБАО – 1, в Хатлонской области – 4, в Согдийской области – 3, в городе Душанбе – 5 и в Управлении Министерства внутренних дел в Раштском регионе – 1 инспектор, которые недостаточны для выявления, предупреждения и устранения причин и факторов, содействующих насилию в семье.

По результатам проверок были представлены соответствующие рекомендации для предупреждения правонарушений и улучшения деятельности инспекторов.

В целях улучшения гендерного равенства и ситуации с соблюдением прав женщин представляются следующие рекомендации:

- внесение льгот в законодательстве для женщин и девушек на государственную службу и большее их привлечение в руководящий состав и работ (сфер) с высокой заработной платой;**
- принятие информационно-просветительских мер в целях искоренения устаревших стереотипов в гендерных вопросах во всех сферах жизни общества, предупреждение насильственных, неофициальных и ранних браков;**

- **увеличение количества инспекторов по предупреждению насилия в семье и центров медико-социальной реабилитации для потерпевших от насилия;**
- **внесение в законодательство насилия в семье как отдельное преступление;**
- **создание межведомственного механизма по сотрудничеству и координации деятельности государственных органов по предупреждению насилия в семье.**

2.6. Права инвалидов

По данным Агентства социального страхования и пенсий при Правительстве РТ по состоянию на 1 января 2019 года количество инвалидов составляет 145 896 человека. Из них 15 105 являются инвалидами первой группы, 69 880 – инвалидами второй группы и 33 356 – инвалидами третьей группы.

В Республике Таджикистан в целях поддержки инвалидов принимаются действенные меры. В данном направлении реализуются Закон РТ «О социальной защите инвалидов», Национальная программа реабилитации инвалидов на 2017–2020 гг., Стратегия развития социальной защиты населения Республики Таджикистан на период до 2020 года.

22 марта 2018 года со стороны Основателя мира и национального единства – Лидера нации, Президента Республики Таджикистан уважаемого Эмомали Рахмона была подписана Конвенция о правах инвалидов.

В целях изучения вопроса присоединения Республики Таджикистан к данной Конвенции создана Межведомственная рабочая группа. Также Руководящий комитет «Превращения прав лиц с ограниченными возможностями в реальность», который действует при Исполнительном аппарате Президента Республики Таджикистан, действует в целях адаптации национального законодательства к данной Конвенции

В 41 городе и районе республики учреждены отделы социальных услуг на дому для граждан, которые временно или постоянно нуждаются в социальных услугах, одиноких граждан, престарелых, больных, инвалидов, которые находятся в сложных условиях жизни и не могут сами себя обслуживать.

Наряду с достижениями в сфере продвижения прав инвалидов замечаются также некоторые недостатки. В

частности, отсутствие доступной среды, пенсионное обеспечение, рабочие места, социальные услуги и технические средства реабилитации получение направления на лечение, доступ к информации, дискриминация и социальная стигма являются из этого ряда проблем.

В реальности все ещё в некоторых случаях не соблюдаются нормы Закона РТ «О социальной защите инвалидов» о доступе инвалидов к инфраструктурным объектам. Результаты проверки доступа и создания доступной среды инвалидам (НПГ Республики Таджикистан 35-01-2012) в городе Исфара и районах Дусти и Рашт подтверждают вышесказанное.

Например, здания местного исполнительного органа государственной власти, Управления Агентства социального страхования и пенсий, Дворца культуры, Налоговой инспекции, аптек, торговых центров в городе Исфара, здания местного исполнительного органа государственной власти, Управления Агентства социального страхования и пенсий, филиала «Амонатбанк», филиала «Таджиксодиротбанк», Дворца молодёжи, Центральной библиотеки, Дворца культуры, Сектора экологии, Налоговой инспекции, Управления финансов, Сельского джамоата Джиликуль, Центрального рынка, аптек, торговых центров в районе Дусти и здания местного исполнительного органа государственной власти, Управления Министерства внутренних дел, Педагогического института, Управления Агентства социального страхования и пенсий, филиала «Амонатбанк», филиала «Ориёнбанк», Дворца культуры, Налоговой инспекции, Сельского джамоата Гарм, Центрального рынка, аптек, торговых центров в Раштском районе не приспособлены к нуждам инвалидов.

Уполномоченным по правам человека по результатам вышеупомянутых проверок направлены соответствующие рекомендации местным

исполнительным органам государственной власти данных города и районов для устранения выявленных недостатков.

Согласно поступившим данным Служба государственного надзора архитектуры и строительства в данном направлении в 2018 году провела проверки и выявила 61 недостатка. Для устранения недостатков данной Службой выдано 17 предписаний и назначены штрафы в отношении 4 физических и юридических лиц.

Наблюдения показывают, что транспортные услуги не соответствуют нуждам инвалидов, общественный транспорт необорудован поручнями, подъёмниками, удобными лестницами и дверьми. Остановки, пешеходные и подземные переходы также не соответствуют предусмотренным нормам.

Пенсия для инвалидов, являющаяся во многих случаях единственным источником дохода, не обеспечивает их достойной жизнью.

Другой проблемой инвалидов является обеспечение работой. Требования Закона РТ «О социальном обеспечении инвалидов» об установлении квот для инвалидов в большинстве случаев не соблюдаются со стороны работодателей. В республике всего 51605 инвалидов охвачены работой, что недостаточно. На государственной службе также малое их количество обеспечено работой. По данным Агентства государственной службы при Президенте Республики Таджикистан по состоянию на 31 декабря 2018 года на государственной службе работают 26 (6 женщин) инвалидов, из которых 8 (2 женщины) являются инвалидами II группы и 14 (4 женщины) – инвалидами III группы.

Социальные услуги в целях реабилитации инвалидов имеют важное значение. По данным Министерства здравоохранения и социальной защиты населения Республики Таджикистан в 2018 году в

учреждениях постоянного пребывания сферы социальной защиты населения охвачены государственным обеспечением 1172 пациента, из которых 263 человека – инвалиды первой группы, 544 человека – инвалиды второй группы, 11 человек – инвалиды третьей группы, 201 человек – инвалиды с детства и инвалиды до 18 лет – 115 человека.

Международные стандарты предусматривают необходимость применения диспансерных видов учреждений для оказания социальных услуг только в исключительных случаях, однако в республике этот механизм не нашел своего всестороннего развития.

В 2018 году институтом Уполномоченного по правам человека было проверено состояние соблюдения прав постояльцев ГУ «Дом-интернат престарелых и инвалидов города Турсунзаде» и ГУ «Дом-интернат престарелых и инвалидов Яванского района». Проверки показывают, что ситуация с уходом за постояльцами вышеназванных учреждений улучшается, но в то же время имеются некоторые недостатки. Содержание психических больных в этих учреждениях, помещение немобильных больных на верхних этажах, проблемы с получением пенсий, отсутствие реабилитационных средств и т. п. являются из числа таких недостатков.

Обеспечение техническими средствами реабилитации инвалидов в республике является недостаточным. Инвалиды выражают свое недовольствие качеством инвалидных колясок, ортопедических приборов и недоступностью технических средств реабилитации.

Также право доступа инвалидов к информации через алфавита Брайла, субтитров и сурдопереводчиков не обеспечена на достаточном уровне.

В умах общества человек-инвалид воспринимается как немощный, нуждающийся и неполноценный.

Поэтому необходимо изменить отношение общества к инвалидам посредством проведения информационно-просветительских мер.

В целях полного обеспечения доступа лиц, временно или постоянно нуждающихся в социальные услуги, предлагается принять соответствующие меры по созданию отделов социальных услуг на дому в городах и районах, где они не созданы.

В 2018 году Уполномоченный по правам человека провел круглые столы в городе Исфара и района Дусти и Рашт с участием сотрудников местных исполнительных органов государственной власти, правоохранительных органов и обществ инвалидов по вопросам защиты прав инвалидов, уменьшения случаев дискриминации и стигмы в их отношении и выполнения международных обязательств в данном направлении.

В 2018 году в Аппарат Уполномоченного по правам человека от инвалидов поступило 8 обращений, которые охватывают вопросы содействия в обеспечении работой, размещении в Центре медицинских услуг, получении жилья, отсрочки в оплате банковского кредита, выделении участка земли для строительства жилья и оказании материальной помощи. Заявителям было оказано содействие в решении поставленных ими вопросов.

Также сотрудники института выступили в республиканских средствах массовой информации по различным аспектам прав инвалидов. Материалы страницы «Лица с ограниченными возможностями» сайта Уполномоченного по правам человека обновлялись регулярно.

Институтом Уполномоченного по правам человека переведён на государственный язык и опубликован официальный текст Конвенции о правах инвалидов.

В целях улучшения ситуации с обеспечением и соблюдением прав инвалидов представляются следующие рекомендации:

- постепенное оборудование жилых зданий, общественного транспорта, подземных и пешеходных переходов согласно нужд инвалидов;**
- обеспечение доступа инвалидов к информации (сурдопереводчики, субтитры, алфавит Брайля и язык жестов);**
- создание рабочих мест для инвалидов;**
- усиление информационно-просветительских мер в целях создания толерантного отношения к инвалидам;**
- усиление работ по ратификации Конвенции о правах инвалидов.**

2.7. Права трудовых мигрантов и членов их семей

Миграция превратилась в одного из глобальных процессов. По последним данным ООН более 258 миллионов населения планеты Земля (3,4%) являются мигрантами и к 2050 году этот показатель дойдёт до 405 миллионов, из которых 164 миллиона будут составлять трудовые мигранты.

Таджикистан тоже является участником данного процесса. По данным Министерства труда, миграции и занятости населения Республики Таджикистан в 2018 году 484 176 (в 2017 г. – 487 757) человека из республики выехали за границу на трудовую миграцию. Из общего числа мигрантов 419 664 (в 2017 г. – 419721) человека составляют мужчины и 64 512 (в 2017 г. – 68 036) – женщины. Доля женщин-трудовых мигрантов составляет 13%, что по сравнению с 2017 годом меньше на 3%.

Таджикистан присоединился к основным международным актам по правам трудовых мигрантов, в частности к Международной Конвенции о защите прав всех трудовых мигрантов и членов их семей и два раза предоставил свои национальные доклады соответствующему Комитету ООН.

Правовые основы процесса трудовой миграции регулируются Конституцией Таджикистана и Законом Республики Таджикистан «О миграции».

Также в Национальной стратегии развития Республики Таджикистан на период до 2030 года внешняя трудовая миграция определена как приоритетное направление.

В 2018 году было разработано и находится на рассмотрении проект Соглашения между Правительством Республики Таджикистан и Правительством Российской Федерации о порядке пребывания граждан Республики Таджикистан на территории Российской Федерации и граждан

Российской Федерации на территории Республики Таджикистан. В данном проекте предусмотрен вопрос продления срока пребывания без миграционной регистрации до 30 дней со дня прибытия и определения 180 дней общего срока пребывания.

Также в 2018 году было подписано межправительственное соглашение между Республикой Таджикистан и Республикой Казахстан, где предусмотрен вопрос продления срока пребывания без миграционной регистрации до 30 дней со дня прибытия и определения 90 дней общего срока пребывания.

В соответствии с соглашением между Таджикистаном и Узбекистаном разрешено безвизовое пребывание граждан на срок до 30 дней.

Соглашение, подписанное между Таджикистаном и Кыргызстаном, предусматривает, что граждане сторон могут пребывать без регистрации по месту жительства до 60 дней.

Наряду с достижениями в данном процессе имеются также некоторые проблемы, к которым можно отнести вопросы защиты прав трудовых мигрантов, неофициальной миграции, ограниченного доступа мигрантов к внешнему рынку труда, к социальным услугам, к медицинской помощи, плохих условий жизни и работы, адаптации к обществу принимающей страны, неохвата в систему пенсионного страхования, выдворения или запрета на въезд и др.

В соответствии с нормами международных актов права трудовых мигрантов должны гарантироваться со стороны государств. Национальные акты, принятые в сфере миграции, неполностью регулируют механизм конкретных услуг и защиту прав и интересов трудовых мигрантов.

Проект Закона Республики Таджикистан «О трудовой миграции» в новой редакции с 2010 года находится на рассмотрении и до сих пор не принят.

Сложная система регистрации трудовых мигрантов за пределами республики, особенно в Российской Федерации, где работают 95,6% от общего числа трудовых мигрантов, становится причиной увеличения нелегальной миграции и усугубляет их социальное и экономическое положение.

Например, в соответствии с законодательством Российской Федерации для прохождения миграционной регистрации и получения патента трудовому мигранту необходимо подготовить большое количество документов с расходом больших денежных средств, долгое время простоять в очередях и преодолеть многие другие препятствия.

Год за годом ограничивается доступ трудовых мигрантов к отдельным видам деятельности на рынке труда Российской Федерации. В частности, деятельность в сферах выращивания овощей, продажа табачных изделий, спиртных напитков, транспортных услуг по перевозке пассажиров и грузов и др. запрещена или ограничена. Также замечаются случаи невыплаты заработной платы и дискриминации трудовых мигрантов.

Трудовые мигранты в принимающих странах встречаются с проблемами при размещении детей в детских садах и школах, что во многих случаях связано с их легальным статусом пребывания.

Также трудовые мигранты не могут пользоваться бесплатной неотложной медицинской помощью. В таких случаях медицинские работники от трудовых мигрантов требуют полис медицинского страхования и оплаты медицинских услуг, что противоречит Порядку предоставления медицинской помощи иностранным гражданам на территории Российской Федерации, утвержденному постановлением Правительства Российской Федерации от 6 марта 2013 года, №186.

Незнание законодательства, языка, истории, традиций и обычаев принимающей страны больше усугубляет сложное положение некоторых трудовых мигрантов. Такое состояние свидетельствует о том, что не налажена на соответствующем уровне домиграционная подготовка трудовых мигрантов внутри страны.

Остаются тревожными случаи смерти граждан, в том числе трудовых мигрантов за пределами республики. По данным МВД Республики Таджикистан в 2018 году 966 (в 2017 г. – 873) тел граждан республики доставлены в Таджикистан, причиной 28 (в 2017 г. – 55) из которых является убийство.

Большинство трудовых мигрантов, которые не имеют гражданство и разрешение на постоянное проживание в принимающей стране, не имеют доступа к пенсионному страхованию и внутри республики и за её пределами.

Длительное нахождение трудовых мигрантов в миграции и создание новых семей за пределами республики становятся причиной распада семей в республике и усложнения взыскания алиментов.

Одним из способов повышения конкурентоспособности трудовых мигрантов на рынке труда иностранного государства является организованная их отправка. В 2018 году хозяйствующими субъектами, занимающимися отправкой рабочей силы за пределами страны, были обеспечены работой всего 1953 трудовых мигранта. Данный показатель больше чем в 2017 году, однако его доля в общем числе трудовых мигрантов составляет всего 0,4%.

Несмотря на то, что в последние годы увеличивается возвращение трудовых мигрантов в республику, их профессиональное обучение, обеспечение работой и вообще их реинтеграция в

экономику страны всё ещё остаётся неудовлетворительной. В 2018 году при содействии Министерства труда, миграции и занятости населения из числа граждан, въезд которым в Российскую Федерацию и в другие страны запрещен, 1462 человека получили профессию, 812 были обеспечены постоянной работой.

Также компании, которые имеют лицензию на привлечение иностранной рабочей силы в республику, наряду с привлечением иностранной рабочей силы, привлекли к работе соответственно 12816 граждан республики, въезд которым в Российскую Федерацию запрещен. Эти данные являются недостаточными по сравнению с общим количеством граждан, въезд которым в Российскую Федерацию запрещен.

В 2018 гоу в институт Уполномоченного по правам человека поступило 6 обращений трудовых мигрантов и их семей, которые содержат жалобы по вопросам выдворения из территории Российской Федерации и невыплаты заработной платы, оказания насилия в отношении трудовых мигрантов, содействия возвращению ребёнка, получению свидетельства о рождении и др. Обратившимся гражданам оказано содействие в решении поставленных вопросов.

В целях улучшения состояния соблюдения прав трудовых мигрантов и членов их семей представляются следующие рекомендации:

- ускорение процесса принятия проекта Закона РТ «О трудовой миграции»;
- организация домиграционной подготовки трудовых мигрантов, их обучение законодательству, языку, истории, культуре, традициям и обычаям принимающих стран по месту жительства;
- подписание двусторонних соглашений об определении пенсий трудовых мигрантов;

- усиление мер по организованной отправке трудовых мигрантов на работу за пределами страны;
- принятие мер по реинтеграции возвратившихся трудовых мигрантов в экономику страны.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Доклад Уполномоченного по правам человека в Республике Таджикистан за 2018 год состоит из 2 частей.

В первой части Доклада наряду с реализованными работами по укреплению потенциала данного института, также анализированы показатели деятельности в направлениях приёма и рассмотрения обращений физических и юридических лиц, совершенствования законодательства, проверок и мониторингов, повышения знаний граждан по правам и свободам человека.

В Докладе приводится, что в 2018 году в институте Уполномоченного по правам человека зарегистрировано 3522 (в 2017 г. – 3864) обращения. Из них 857 обращений – письменные и 2665 обращений – устные. В частности, 599 (в 2017 г. – 571) обращений зарегистрированы в Центральном аппарате и остальные 2923 (в 2017 г. – 3293) обращения – в представительствах и общественных приёмных Уполномоченного по правам человека.

Из 571 обращения, зарегистрированных в Центральном аппарате, 225 (в 2017 г. – 252) обращений являются письменными и 374 (в 2017 г. – 319) – устными.

По сравнению с 2017 годом в 2018 году увеличилось количество обращений по вопросам права на свободу от насилия в семье (6), права на здоровье (3), права на образование (13) и другим вопросам (17), а по вопросам права на справедливое судебное разбирательство (9), права лиц, лишённых свободы (5), права на гражданства (4), права на жилище (19), права на имущество (5), права на труд (6) и права на социальное обеспечение уменьшились.

Результаты рассмотрения обращений физических и юридических лиц показывают, что в 2018 году по сравнению с 2017 годом увеличились жалобы в отношении органов внутренних дел, физических и должностных лиц, а в отношении судебных органов, юстиции и органов других стран уменьшились.

В 2018 году в Центральном аппарате института были положительно решены 55 или 9,1% (в 2017 г. – 60) обращений (в том числе 36 (в 2017 г. – 41) письменных и 19 (в 2017 г. – 19) устных).

Институтом Уполномоченного по правам человека в 2018 году представлены заключения по 60 проектам (в 2017 г. – 58) нормативных правовых актов, в том числе по 24 проектам закона, 5 проектам Указа Президента Республики Таджикистан, 6 проектам постановления Правительства Республики Таджикистан, 13 проектам решения пленума Верховного Суда, 1 проекту Концепции и 11 проектам других актов.

Также за этот период сотрудники Уполномоченного по правам человека приняли участие в работе 39 (в 2017 г. – 29) рабочих групп по разработке проектов законов и других актов, связанных с отдельными правами и свободами человека.

Была плодотворной деятельность межведомственных рабочих групп по мониторингу закрытых и полузакрытых учреждений, Руководящего комитета проекта партнёрства ООН для продвижения прав лиц с инвалидностью, Комиссии при Правительстве Республики Таджикистан по правам ребёнка, по реализации Программы образования в области прав человека на 2013–2020 годы и др.

Сотрудники института Уполномоченного по правам человека приняли участие в 11 (в 2017 г. – 18) судебных процессах на основании обращений граждан.

В соответствии с Программой действий института, рабочего плана Мониторинговой группы, на основании обращений граждан и по поручению Уполномоченного по правам человека в целях определения состояния соблюдения прав и свобод человека в 2018 году проведены 57 проверок, мониторингов и визитов (22 проверки, 32 мониторинга и 3 визита).

По результатам проверок и мониторингов были представлены рапорты и рекомендации руководителям соответствующих органов и ведомств для устранения имеющихся недостатков.

Укрепляется сотрудничество института со средствами массовой информации. По совокупности, руководство и сотрудники института совершили 327 (в 2017 г. – 273) выступлений по телевидению, радио, печатным и электронным изданиям.

За истекший год по инициативе института Уполномоченного по правам человека было проведено 63 (в 2017 г. – 39) информационных и просветительских (3 конференции, 41 круглого стола, 8 семинаров и 6 тренингов) мероприятий. Также было обеспечено участие сотрудников Центрального аппарата института в 123 (в 2017 г. – 77) мероприятиях по различным аспектам прав и свобод человека, организованных государственными органами и учреждениями, международными организациями и структурами гражданского общества.

В 2018 году в республике достойно было отмечено 70-летие принятия Всеобщей Декларации о правах человека (10 декабря 1948 года).

На сегодня в городах и районах республики действуют 3 представительства и 6 общественных приёмных Уполномоченного по правам человека и оказывают бесплатные правовые услуги всем слоям населения, в том числе уязвимым группам общества.

Деятельность представительств финансируется за счёт государственного бюджета, а деятельность общественных приёмных Уполномоченного по правам человека – за счёт партнёров по развитию.

В 2018 году представительствами и общественными приёмными Уполномоченного по правам человека зарегистрировано 2923 (в 2017 г. – 3293) обращения, из них 632 (в 2017 г. – 487) обращения – письменные и 2291 (в 2017 г. – 2806) обращений – устные.

Анализ обращений, поступивших в представительства и общественные приёмные Уполномоченного по правам человека, показывает, что по сравнению с 2017 годом увеличилось количество обращений по вопросам права на справедливое судебное разбирательство (22), права на наследство (13), права на жильё (26) права на алименты (15).

Представительства и общественные приёмные Уполномоченного по правам человека в 2018 году провели по совокупности 247 выездных юридических консультаций и участвовали в 155 информационных мероприятиях.

В 2018 году на сайтах института было размещено более 300 материалов, 2700 клиентов пользовались этими сайтами.

За этот период руководством института и сотрудниками его Аппарата было проведено 16 полезных встреч с представителями дипломатических корпусов, аккредитованных в Таджикистане, представителями международных организаций и международными экспертами, что содействовало укреплению института.

На истекший год в государственном бюджете было выделено 1 601 135 сомони, что по сравнению с 2017 годом больше на 264 722 сомони. В частности, для Центрального аппарата Уполномоченного по правам человека были выделены средства на сумму 1 514 795 сомони, а для представительств Уполномоченного по правам человека в ГБАО, Согдийской и Хатлонской областей из местного бюджета были выделены средства на общую сумму 86 540 сомони и целевое использование этих средств было обеспечено.

По совокупности в 2018 для института Уполномоченного по правам человека в Республике Таджикистан были привлечены грантовые средства на

сумму 376 507 сомони, что составляют 24% от общего расхода института.

Вторая часть Доклада охватывает состояния соблюдения прав и свобод человека и представлена с учётом хода выполнения приоритетных направлений деятельности института Уполномоченного по правам человека, определённых в Стратегии деятельности Уполномоченного по правам человека на 2016-2020 годы, информации, представленной соответствующими министерствами и ведомствами, а также средствами массовой информации. В данной части отражены имеющиеся достижения и проблемы по соблюдению прав и свобод человека с указанием конкретных фактов и примеров.

В Докладе в целях устранения существующих проблем и улучшения ситуации по обеспечению соблюдения и защиты прав и свобод человека представлены конкретные рекомендации. В частности, по вопросам свободы от пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания – 3, прав человека в закрытых и полузакрытых учреждениях – 2, прав военнослужащих и прав граждан при призыве на военную службу – 4, права доступа к информации и права на обращение – 3, гендерного равенства и соблюдения прав женщин – 5, прав инвалидов – 5, прав трудовых мигрантов и членов их семей – 5 и итого 27 рекомендаций.

Уполномоченный по правам человека уверен, что настоящий Доклад содействует дальнейшему взаимовыгодному сотрудничеству с государственными органами, структурами гражданского общества и международными организациями в осуществлении вышеназванных рекомендаций и решении других вопросов прав и свобод человека.

**OFFICE OF THE HUMAN RIGHTS COMMISSIONER
IN THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN**

**2018 ANNUAL REPORT
OF THE HUMAN RIGHTS COMMISSIONER
IN THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN**

DUSHANBE – 2019

This Report has been published with the support of the OSCE Programme Office in Dushanbe.

The 2018 Annual Report of the Human Rights Commissioner of the Republic of Tajikistan has been produced for the purpose of informing the public on the Human Rights Commissioner activities and the situation with human and citizens rights and freedoms observance in the Republic of Tajikistan.

The report is also intended for civil society organizations, international organizations, mass media and the public and is published in Tajik, Russian, and English.

The electronic version of the Report has been posted on www.ombudsman.tj.

Human Rights Commissioner in the Republic of Tajikistan

Dear Reader,

In 2018, as an integral part of the world community Tajikistan along with economic, social and cultural progress has gained significant achievements in the enhancement and promotion of human rights.

This year, ten years have passed since the adoption of the Law of the Republic of Tajikistan «On the Human Rights Commissioner in the Republic of Tajikistan». The Law created an important legal and organizational framework for the establishment and development of the Office of the Human Rights Commissioner.

Over ten years of activities, the Law has been amended five times for the purpose of strengthening the authority and the role of the institution in respect of respect, observance, protection and promotion of human rights.

In 2018, the Office of the Human Rights Commissioner as one of the national human rights protection mechanisms has accomplished certain tasks in collaboration with state bodies, international organizations and civil society organizations in the field of protection of human rights and freedoms, the implementation of international commitments of Tajikistan, and specifically of 16 UN Sustainable Development Goals, public human rights awareness raising and implementation of the strategic goals of Tajikistan that are presented in the Annual Report.

I am convinced, this report will be reviewed by government agencies, civil society organizations, international organizations, as well as every member of the society and will contribute to the further promotion of human rights in the Republic of Tajikistan.

The Office of the Human Rights Commissioner in the Republic of Tajikistan is committed to strengthening cooperation in this direction.

*Respectfully,
Human Rights Commissioner
Zarif Alizoda*

TABLE OF CONTENTS

FOREWORD	159
I. THE HUMAN RIGHTS COMMISSIONER OFFICE ACTIVITIES IN 2018	
1.1. Receiving and handling appeals of physical persons and legal entities.....	161
1.2. Improvement of legislation and monitoring the situation with human rights and freedoms	169
1.3. Public awareness raising on human rights and freedoms.....	173
Implementation of the Human Rights Education Program for 2013–2020.....	177
1.4. Operation of the Human Rights Commissioner Representative Offices and Public Receptions	178
1.5. Office of the Human Rights Commissioner capacity building.....	181
II. HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS SITUATION IN THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN	
2.1. The right to freedom from torture and other cruel, inhuman or degrading treatment and punishment	185
2.2. Human rights in closed and semi-closed institutions	189
2.3. Rights of military servicemen and citizens upon conscription to military service	193
2.4. The right of access to information and the right to appeal	197
2.5. Gender equality and women’s rights	202
2.6. The rights of persons with disabilities.....	210
2.7. The rights of labour migrants and members of their families	215
CONCLUSION	220

FOREWORD

The 2018 Human Rights Commissioner report of the Republic of Tajikistan has been developed on the basis of the analysis of the real situation of human rights and freedom, progress, achievements, weaknesses and challenges in certain aspects of human rights and the Office activity results in 2018.

The report consists of the foreword, two parts and the conclusion. The first part of the Report analyzes and reviews the issues of capacity building, receiving and handling physical persons and legal entities appeals, improving legislation and monitoring the situation in the field of human rights and freedoms, public legal awareness raising, implementation of the Human Rights Education Programme, the Representatiive Offices and Public Receptions operation and provides for detailed information on the HRC Office activities in this area.

The second part of the Report covers the issues of the right to freedom from torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, the rights of persons in closed and semi-closed institutions, the rights of military servicemen and the rights of persons upon conscription to military service, the right of access to information and the right to appeal, gender equality and the rights of women, the rights of persons with disabilities and the rights of labour migrants and members of their families, as well as provides recommendations towards the improvement of the human rights situation in these areas of the Office activitie.

The Human Rights Commissioner is convinced that relevant state agencies in close cooperation with the civil society organizations will take appropriate steps to implement the recommendations proposed in the HRC Annual Reports and contribute to the promotion of human rights and freedoms in the Republic of Tajikistan.

For this purpose, in accordance with Article 24 of the Law of the Republic of Tajikistan «On the Human Rights Commissioner in the Republic of Tajikistan» this Report will be submitted to the President of the Republic of Tajikistan, the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon of the Majlisi Oli of the Republic of Tajikistan, the Constitutional Court, the Supreme Court, the Supreme Economic Court and the Prosecutor General of the Republic of Tajikistan.

The Report is also intended for other government agencies, non-governmental organizations and international organizations operating in the field of human rights and the broad public, and will be published in the print and electronic media.

I. THE HUMAN RIGHTS COMMISSIONER OFFICE ACTIVITIES IN 2018

1.1. Receiving and handling appeals of physical persons and legal entities

Receiving and handling petitions of physical persons and legal entities in the Commissioner institution is organized in compliance with the requirements of the legislation of the Republic of Tajikistan. In particular, according to the GoT Decree №276 of June 1, 2017, «On the Procedure of Record Management and Statistical Accounting of Appeals of Natural Persons and Legal Entities», the statistical logbooks of appeals of the physical persons and legal entities, of incoming, outgoing and internal documentation, as well as control forms have been updated and are in use.

The reception of citizens has been established at the weekends in accordance with the timetable approved by the Human Rights Commissioner Office management.

In 2018, 3522 appeals (3864 – in 2017) of natural persons and legal entities have been registered in the Office of the Human Rights Commissioner, of which 857 were written appeals and 2665 – verbal. From this number, 599 appeals (571 in 2017) were registered in the Central Apparatus and remaining 2923 (3293 in 2017) in the Human Rights Commissioner Representatiive Offices and Public Receptions.

From 571 appeals of natural persons and legal entities registered in the Central Apparatus, 225 were written appeals (257 in 2017) and 374 – verbal appeals (319 in 2017).

Written appeals have been disaggregated by the following human rights and freedoms:

- a) civil and political rights:

- right to fair court trial – 30 appeals (39 in 2017) or 13.3 percent;
  - right to freedom from torture – 13 (8 in 2017) or 5,7 percent;
  - human rights and law enforcement agencies – 12 appeals (15 in 2017) or 5,3 percent;
  - rights upon conscription to military service – 5 (4 in 2017) or 2,2 percent;
  - right to appeal – 5 appeals (2 in 2017) or 2,2 percent;
  - rights of persons deprived of liberty – 4 appeals (10 in 2017) or 1.7 percent;
  - right to freedom and personal inviolability – 3 appeals (5 in 2017) or 1,3 percent;
  - right to citizenship – 2 appeals (6 in 2017) or 0.8 percent;
- б) economic, social and cultural rights:
- right to housing – 22 (41 in 2017) or 9,8 percent;
  - right to education – 15 appeals (2 in 2017) or 6,7 percent;
  - right to land – 11 appeals (10 in 2017) or 5 percent;
  - right to social security – 10 appeals (26 in 2017) or 4,4 percent;
  - right to health – 9 appeals (6 in 2017) or 4 percent;
  - right to freedom from domestic violence – 8 appeals (2 in 2017) or 3,1 percent;
  - right to family relations – 8 appeals or 3.58 percent;
  - right to ownership – 7 appeals (12 in 2017) or 3.1 percent;
  - right to work – 6 appeals (12 in 2017) or 2,6 percent;
  - rights of labour migrants – 4 appeals (6 in 2017) or 1.7 percent;
  - right to private life – 2 appeals (2 in 2017) or 0.8 percent.
- с) other rights:
- other rights – 48 appeals (33 in 2017) or 21,3 percent.

In 2018, compared to 2017, the number of appeals related to right to freedom from domestic violence in the family increased by 6 appeals, right to health – by 3, right to education – by 13, and other rights – by 17, and the number of appeals related to right to fair court trial decreased by 9, rights of persons deprived of liberty – by 5, right to citizenship – by 4, right to housing – by 19, right to property – by 5, right to work – by 6 and right to social security – by 16 appeals.

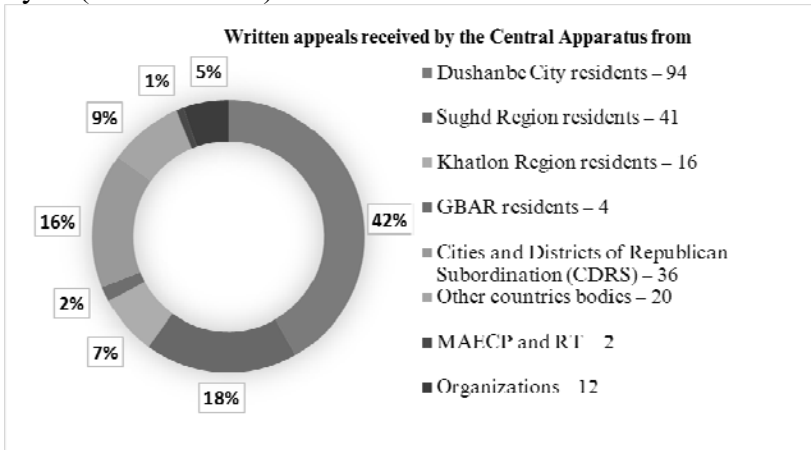
Of 225 citizens written complaints (252 in 2017) handled in the Central Apparatus, the decision or action (inaction) of the following entities have been complained against:

- judicial bodies – 50 appeals (69 in 2017) or 22,2 percent;
- Prosecutor Office – 7 appeals (8 in 2017) or 3.1 percent;
- Ministry of Internal Affairs – 24 appeals (23 in 2017) or 10.7 percent;
- Ministry of Justice – 9 appeals (21 in 2017) or 4 percent;
- other central government bodies – 8 appeals (17 in 2017) or 0,4 percent;
- local government bodies – 4 appeals (3 in 2017) or 1.7 percent;
- other countries government bodies – 3 appeals (8 in 2017) or 1.3 percent;
- natural persons – 9 appeals (5 in 2017) or 4 percent;
- legal entities – 7 appeals (14 in 2017) or 3.1 percent;
- officials – 5 appeals (2 in 2017) or 2,2 percent;
- other issues (assistance) – 99 appeals (80 in 2017) or 44 percent.

The analysis of the reviewed appeals of natural persons and legal entities reveals that in 2018, the number of complaints filed against the bodies of internal affair, natural persons and officials increased compared to those in

2017, and decreased against judicial bodies and other countries authorities.

In 2018 in comparison with 2017, appeals from the Khatlon Region residents increased by 3 appeals, GBAR residents – by 3, other countries government bodies – by 6, those filed through organizations – by 9, and from the city of Dushanbe decreased by 18 appeals, the Sughd Region – by 25, and cities and regions of republican subordination – by 3. (See the chart)

Equally, in 2018, the Human Rights Commissioner Central Apparatus has registered 374 verbal appeals (319 in 2017), which constitute 62.4 percent of the appeals.

According to the classification, the verbal appeals have been disaggregated by the following human and citizens rights and freedoms:

a) civil and political rights:

- right to fair court trial – 59 appeals (33 in 2017) or 15.7 percent;
- human rights and law enforcement agencies – 28 appeals (20 in 2017) or 7.4 percent;
- right to appeal – 23 appeals (31 in 2017) or 8 percent;
- rights of persons deprived of liberty – 9 appeals (8 in 2017) or 2,4 percent;

- right to privacy – 8 appeals or 2.1 percent;
- right to citizenship – 3 appeals (6 in 2017) or 0.8 percent;
- rights of citizens upon conscription to military service – 2 appeals (2 in 2017) or 0.5 percent;
- the right to defense – 2 appeals or 0.5 percent;
- b) economic, social and cultural rights:
  - right to social security – 45 appeals (33 in 2017) or 12 percent;
  - right to housing – 31 appeals (28 in 2017) or 8.2 percent;
  - right to ownership – 22 appeals (7 in 2017) or 5,8 percent;
  - right to land – 17 appeals (4 in 2017) or 4.5 percent;
  - right to freedom from violence – 12 appeals or 3,2 percent;
  - right to education – 10 appeals (2 in 2017) or 2,6 percent;
  - right to private life – 7 appeals (1 in 2017) or 1.8 percent;
  - right to work – 5 appeals (9 in 2017) or 1,3 percent;
  - right to health – 3 appeals (4 in 2017) or 0,8 percent;
  - rights of labour migrants – 2 appeals (3 in 2017) or 0,5 percent;
  - right to inheritance – 1 appeal or 0.25 percent;
- c) other rights:
  - other rights – 85 appeals (40 in 2017) or 22.7 percent.

Analyzes show that in 2018 compared to 2017 the number of verbal appeals of natural persons and legal entities related to the right to fair court trial increased by 26, human rights and law enforcement agencies – by 8, the right to social security – by 12, the right to housing – by 3, the right to ownership – by 15, the right to education – by 8 and other rights – by 45, and those related to the right to appeal decreased by 8, and the right to labour – by 4.

In their verbal appeals the citizens complained against the decision or action (inaction) of the following entities:

- judicial authorities – 61 appeals (42 in 2017) or 16.3 percent;
- Ministry of Internal Affairs – 27 appeals (34 in 2017) or 7.2 percent;
- Prosecutor's Office – 10 appeals (2 in 2017) or 2,6 percent;
- Ministry of Education and Science – 14 appeals (8 in 2017) or 3,7 percent;
- Ministry of Justice – 7 appeals (9 in 2017) or 1.8 percent;
- other central government bodies – 13 appeals (8 in 2017);
- local executive government bodies – 4 appeals (8 in 2017) or 1 percent;
- Officials – 7 appeals (1 in 2017) or 1.8 percent;
- individuals – 43 appeals (33 in 2017) or 11.4 percent;
- legal entities – 30 appeals (9 in 2017) or 8,2 percent;
- requests for assistance in resolving other issues – 158 appeals (162 in 2019) or 42.2 percent.

In their verbal appeals the natural persons and legal entities have complained on the bodies of judiciary, prosecution, education, science and natural persons.

Likewise, in 2018 five repeated appeals have been registered in the Central Apparatus of the Human Rights Commissioner Office.

In 2018, the HRC Office Central Apparatus received 55 appeals (60 in 2017) or 9.1 percent (including, 36 written appeals (41 in 2017) and 19 verbal appeals (19 in 2017) .

In particular, with the assistance of the Human Rights Commissioner Office convict G.A. has been provided enforcement order to collect compensation for damage caused, citizen I.C. has been issued a passport, citizen N.V. a copy of the document certifying his labour activity and salary, citizen A. has been provided a copy of her former

husband's conviction judgement for the official registration of their child's status; soldiers Yu.A. and B.N. have been hospitalized for diagnosing and treatment to the Ministry of Defense Central Military Hospital; citizen D.L. place of residence has been determined; the request of citizens M.A. and F.Sh. for the allocation of a land plot for a new waste dump far from the residential area has been met; citizen S.M. has acquired a residential space on the basis of the contribution he made; Group II disabled O.A. has been provided job at the place of his residence; citizen S.M. and minors M.Z. and S.A. have been placed in social institutions; underage children have been returned to their mother Sh.H.; the disabled child of citizen Gh.N. has been covered by education at home; minor Kh.M. has been displaced from the Russian Federation Saint Petersburg City medical facility to the medical institution of the Republic of Tajikistan; citizens Q.S. and Y. have been provided a lawyer.

In 2018, the Human Rights Commissioner Representatiive Offices and Public Receptions have registered a total of 2923 appeals (3293 in 2017), from which 632 were written appeals (487 in 2017) and 2291 – verbal appeals (2806 in 2017).

According to the classification, the written appeals handled by the Human Rights Commissioner Representatiive Offices and Public Receptions are disaggregated by the following human and citizens rights and freedoms:

- a) civil and political rights:
  - right to fair court trial – 97 appeals (75 in 2017) or 15,5 percent;
  - right to private and family life – 39 appeals (31 in 2017) or 4.8 percent.
  - right to citizenship – 25 appeals (23 in 2017) or 4 percent;
- b) economic, social and cultural rights:

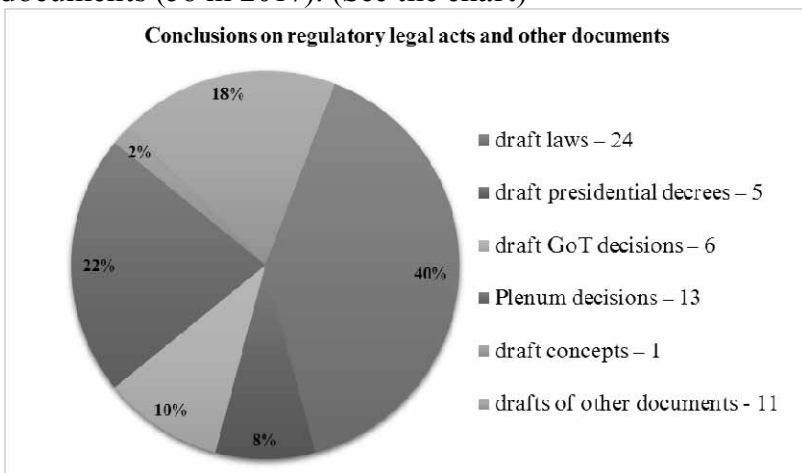
- rights of labour migrants – 96 appeals (100 in 2017) or 21,5 percent;
- right to social security – 86 appeals (68 in 2017) or 13,8 percent;
- right to housing – 69 appeals (43 in 2017) or 9 percent;
- right to alimony – 61 appeals (46 in 2017) or 6.4 percent;
- right to land – 58 appeals (24 in 2017) or 5,7 percent;
- right to inheritance – 42 appeals (29 in 2017) or 6.6 percent;
- right to work – 32 appeals (28 in 2017) or 6.2 percent;
- right to pension – 27 appeals (20 in 2017) or 3.5 percent.

The analysis of appeals received by the Human Rights Commissioner Representative Offices and Public Receptions revealed that compared to 2017 the number of appeals related to the right to fair court trial increased by 22, the right to inheritance – by 13, the right to housing – by 26, the right to social security – by 18, the right to land – by 34 and the right to alimony – by 15.

All appeals and complaints of natural persons and legal entities to the Human Rights Commissioner Office have been handled in accordance with the provisions of the Law of the Republic of Tajikistan «On Petitions of Natural Persons and Legal Entities», as well as the requirements of the Procedure of Record Management and Statistical Accounting of Appeals of Natural Persons and Legal Entities.

1.2. Improvement of legislation and monitoring the situation with human rights and freedoms

To facilitate the improvement of the human rights-related legislation of the Republic of Tajikistan, in 2018 the Human Rights Commissioner Office has provided conclusions on 60 draft regulatory legal acts and other documents (58 in 2017). (See the chart)

Draft documents have been received from the following agencies:

- Supreme Court of the Republic of Tajikistan – 15 (2 draft laws of the Republic of Tajikistan, 13 draft plenum resolutions);
- Ministry of Justice of the Republic of Tajikistan – 14 (13 draft laws of the Republic of Tajikistan, 1 draft of the other document);
- Ministry of Internal Affairs of the Republic of Tajikistan – 14 (9 draft laws of the Republic of Tajikistan, 1 draft Presidential Decree, 4 draft GoT Decrees);
- Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Tajikistan – 5 (1 draft Presidential Decree, 1 draft concept, 3 other draft documents);

- Ministry of Economic Development and Trade of the Republic of Tajikistan – 3 (1 draft GoT decision, 2 other draft documents);
- Ministry of Education and Science of the Republic of Tajikistan – 1 (another draft document);
- Ministry of Labour, Migration and Employment of the Republic of Tajikistan – 1 (another draft document);
- General Prosecutor's Office of the Republic of Tajikistan – 1 (another draft document);
- Agency of State Service under the President of the Republic of Tajikistan – 4 (3 draft Presidential Decrees, 1 draft GoT Decision);
- State Committee for National Security of the Republic of Tajikistan – 2 (other draft documents).

In particular, conclusions have been provided on the Draft Law of the Republic of Tajikistan «On Amendments to the Code of Administrative Infringements of the Republic of Tajikistan», «On Amendments to the Criminal Code of the Republic of Tajikistan», «On Amendments to the Procedure Code of Administrative Infringements of the Republic of Tajikistan», «On Amendments to the Criminal Procedure Code of the Republic of Tajikistan», «On Amendments to the Law of the Republic of Tajikistan «On State Registration of Civil Status», «On the Amendments to the Law of the Republic of Tajikistan «On Public Service», «On Amendments to the Law of the Republic of Tajikistan «On the Protection of Personal Information», Amendments to the Law of the Republic of Tajikistan «On Legal Status of Foreign Nationals and Persons Without Citizenship in the Republic of Tajikistan», «On Amendments to the Law of the Republic of Tajikistan «On Combating Trafficking in Human Beings and Providing Assistance to Victims of Trafficking in Human Beings» and other draft laws.

In 2018, 191 reports, updates, information and data (119 in 2017) on the Human Rights Commissioner Office

activities and various aspects of human rights have been submitted to the following bodies and agencies:

- Executive Office of the President of the Republic of Tajikistan – 129;
- General Prosecutor Office – 6;
- Ministry of Justice – 7;
- Ministry of Internal Affairs – 2;
- Ministry of Foreign Affairs – 11;
- Ministry of Education and Science – 1;
- Ministry of Finance – 1;
- Ministry of Health and Social Protection of Population – 3;
- Ministry of Labour, Migrations and Employment – 2;
- Ministry of Economic Development and Trade – 3;
- Committee on Women and Family Affairs under the Government of the Republic of Tajikistan – 2;
- Agency for State Financial Control and Combating Corruption – 3;
- Public Service Agency under the President of the Republic of Tajikistan – 18;
- National Centre for Legislation under the President of the Republic of Tajikistan – 2;

Equally, during this period, the HRC Office staff participated in the activity of 39 (29 in 2017) working groups for drafting laws and other individual human rights and freedoms-related documents.

The activities of the interagency working groups for monitoring closed and semi-closed institutions, of the Steering Committee of the UN Persons with Disabilities Rights Promotion Partnership Project, of the Child Rights Commission under the Government of the Republic of Tajikistan, On the Implementation of the Human Rights Education Programme for 2013-2020 and others were effective.

In response to the appeals of natural persons and legal entities the HRC Office staff participated in 11 court trials (18 in 2017).

In 2018, in accordance with the HRC Office Action Plan, the Monitoring Group Activity Plan, pursuant to the appeals of natural persons and legal entities, and to the instructions of the Human Rights Commissioner, 57 inspections, monitorings and visits (22 inspections, 32 monitorings and 3 visits) have been conducted for the purpose of determining the status of human rights and freedoms in the penitentiary institutions, pre-trial investigation centres, temporary detention centres, military units, boarding houses for people with disabilities and elderly, boarding schools, orphanages, general secondary education schools and other institutions.

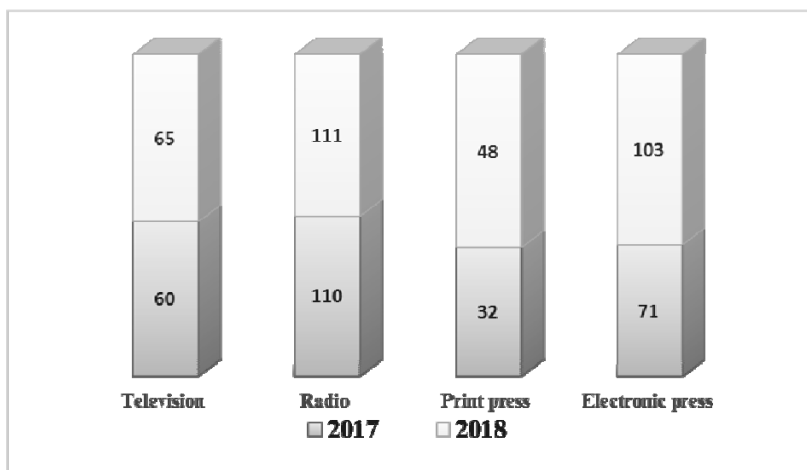
As a result of inspections and monitoring visits reports and recommendations to bridge the existing gaps have been provided to the heads of respective bodies and agencies.

1.3. Public awareness raising on human rights and freedoms

In 2018, the Human Rights Commissioner Office conducted effective public outreach activities by hosting meetings with the population, round tables, training seminars and workshops, mobile legal consultations, through TV and radio appearances, publications, publication and dissemination of «The HRC Newsletter», books and brochures, websites www.ombudsman.tj, www.vhk.tj and other activities.

Cooperation with the media has been enhanced. On the basis of separate plans of the Human Rights Commissioner Office, 43 appearances have been organized on Radio «Tajikistan», Radio «Khovar», Radio «Sadoi Dushanbe», and TV Jahonnamo. On January 22, 2018 and July 19, 2018, press conferences were organized and conducted for media representatives on the results of the Human Rights Commissioner Office activities in 2017 and the first semester of 2018.

Likewise, the HRC Office management and staff made 327 (273 in 2017) appearances on television, radio, print and electronic press. (See the chart)

In the course of appearances and in articles, the current legislation, the implementation of international commitments, the activities of the Human Rights Commissioner Office in the field of promotion of human rights, the achievements of Tajikistan in the field of human rights and other aspects of the social life have been analyzed and evaluated.

Over the reporting period, with the Human Rights Commissioner Office initiative 63 (39 in 2017) educational and informational activities (3-conferences, 41-round tables, 8 seminars and 6 trainings) have been hosted and the participation of the HRC Office Central Apparatus staff in 123 (77 in 2017) events involving various aspects of human rights and freedoms hosted by government bodies and institutions, international organizations, and civil society organizations has been provided.

In 2018, the 70th Anniversary of the adoption of the Universal Declaration of Human Rights (December 10, 1948) has been honored. Within the human rights week from December 4 through 11, the Human Rights Commissioner in collaboration with the government agencies and civil society organizations held a number of activities, including:

- December 4, a round table in the Office of the Human Rights Commissioner to discuss the findings of the monitorings conducted by the Child Rights Commissioner;
- December 6, a training seminar in the Dushanbe city Firdavsi District Executive Body of State Government on the «Implementation of the Program of Legal Education and Training of Citizens of the Republic of Tajikistan for 2009-2019», where more than 200 representatives of local executive bodies, law enforcement agencies, education, culture, and health sector and district community representatives have taken part;

- December 7, in the Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Tajikistan, International Scientific Conference on «Human Rights and Globalization» attended by more than 300 Academy lecturers and listeners;
- December 8, in the Faculty of Law of the National University of Tajikistan International Scientific and Practical Conference «General Declaration on Human Rights and Modern Human Development Processes: Problems and Prospects» with the involvement of more than 60 representatives of government bodies and lecturers of the Tajik National University;
- December 10, in cooperation with the Higher School of the State Committee for National Security, a training seminar dedicated to the Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights attended by more than 200 lecturers and listeners of the State Committee for National Security Higher School.

December 10, a series of events dedicated to the 70th Anniversary of the Adoption of the Universal Declaration of Human Rights was wrapped up in a final ceremony attended by representatives of government agencies, international organizations, the diplomatic corps, civil society organizations and the media.

Pursuant to paragraph 18 of the National Action Plan on the Implementation of the Recommendations of United Nations Human Rights Council Member-States in accordance with the Procedure of the Universal Periodic Review (second cycle) for 2017-2020 approved by the President of the Republic of Tajikistan Decree № AP-901 of June 7, 2017, awareness-raising and educational activities have been conducted with the involvement of the Human Rights Commissioner, representatives of the Prosecutor General's Office and the Tajik National University in the cities of Khorugh and Konibodom, and

districts of Faizobod, Laksh, Asht, Baljuvon, Khovaling and Darvoz.

These activities have been attended by the employees of judicial, prosecution, defense agencies, ministries of Internal Affairs, Education and Science, Health and Social Protection, Labour, Migration and Employment, the State Committee for National Security, the Committee on Women and Family Affairs, Youth and Sports, Religious Affairs, Regulation of Traditions and Ceremonies, the State Financial Control and Anti-Corruption Agency, the Agency for Pensions and Social Insurance, and the local executive bodies of state government.

During this period, the following information materials have been developed and published by the Human Rights Commissioner Office:

- 2017 Annual Report of the Human Rights Commissioner (in Tajik, Russian, and English) – 300 copies;
- 2017 Annual Report of the Child Rights Commissioner (in Tajik, Russian, and English) – 300 copies;
- A Compilation of regulatory legal acts about the Human Rights Commissioner – 200 copies;
- A Compilation of International and National Human Rights Instruments (Volume II) – 1000 copies;
- Guidelines on Human Rights for Non-Legal Specialties – 1000 copies;
- Human Rights Education Manual – 250 copies;
- The Human Rights Commissioner Newsletter # 1 (26) 2018 – 360 copies;
- The Human Rights Commissioner Newsletter # 2 (27) 2018 – 360 copies;
- The Human Rights Commissioner Newsletter # 3 (28) 2018 – 360 copies;

- A Compilation of Main International and National Instruments on Juvenile Justice – 300 copies;
- Protect Your Rights (booklet) – 2000 copies;
- Child Rights to Health Protection (poster) – 500 copies.

This material has been provided free of charge during the public outreach campaigns.

Implementation of the Human Rights Education Programme for 2013–2020

In 2018, within the framework of implementation of the second phase (2015–2018) of the Human Rights Education Programme for 2013–2020 two final training sessions for human rights instructors have been held on April 2-6, 2018 in the Recreational Centre «Yos» of Vahdat town and on October 7-11, 2018 in Recreational Centre «Sarob» of the Varzob district for 15 representatives of respective ministries and agencies.

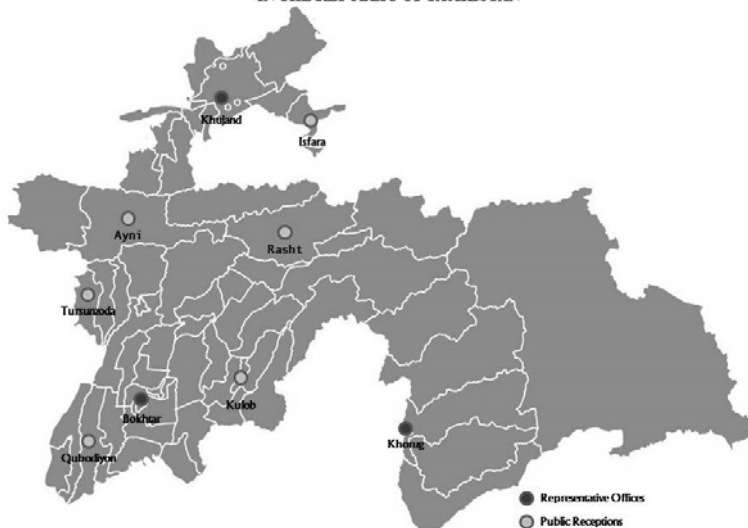
Furthermore, these trainers have held training workshops at the Training Centre of Judges of the Supreme Court of the Republic of Tajikistan, Public Administration Institute under the President of the Republic of Tajikistan, Republican Teachers Training and Professional Development Institute of the Ministry of Education and Science of the Republic of Tajikistan and its branches in Bokhtar, Khujand and Kulob cities for target groups.

In 2018, under the second phase of the Education Programme, «Human Rights Education Manual» has been published as a methodological resource for school teachers in 250 copies, «Human Rights Education Manual for Non-Legal Specialties» and «A Compilation of International and National Human Rights Instruments (Volume II) have been published in 2000 copies.

1.4. Operation of the Human Rights Commissioner Representatiive Offices and Public Receptions

Currently, 3 Human Rights Commissioner Representative Offices and 6 Public Receptions operate in the cities and districts of the country and provide free legal assistance to all segments of the population, including vulnerable population groups.

HUMAN RIGHTS COMMISSIONER REPRESENTATIVE OFFICES AND PUBLIC RECEPTIONS
IN THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN

The Human Rights Commissioner Representative Offices operation is funded from the national budget and Public Receptions are funded by development partners. Public Receptions of Kulob city and Kubodiyon and Ayni districts are funded by the UN Development Programme within the framework of the Strengthening the Rule of Law and Human Rights to Empower People in Tajikistan Project, Tursunzoda city and Rasht district Public Receptions are funded by the International NGO «Helvetas» within the framework of the Access to Justice Project, Isfara city public reception, as well as a conventional full-time post in the Human Rights Commissioner Sughd Region Representative Office is funded

through the United Nations Peacekeeping Fund through UNDP in the framework of the Cross-Border Cooperation for Sustainable Peace and Development Project.

The Cross-Border Cooperation for Sustainable Peace and Development Project is being implemented to reduce the risk of conflicts in border crossing points between Tajikistan and Kyrgyzstan. Along with other respective government agencies, the HRC Office is also responsible for the implementation of this project. In 2018, within the framework of the project implementation, two roundtables «Mechanism of Receiving and Handling Appeals of Natural Persons and Legal Entities», two training sessions on «National Human Rights Protection Mechanisms» and 71 mobile legal consultations were held for representatives of local government bodies, law enforcement agencies, border guards, settlement and village self-governing bodies, public activists and the population of Isfara city and B.Ghafurov district.

Within the framework of the Access to Justice Project implementation 8 round tables and 50 mobile legal consultations have been held for representatives of local executive bodies, law enforcement agencies, settlement and village self-government bodies, civil society structures, religion, mass media and population in the cities of Tursunzoda and the districts of Hissor, Rasht, Nurobod, Tajikobod, Laksh and Shahrinav.

In total, in 2018, Human Rights Commissioner Representatiive Offices and Public Receptions provided 247 free mobile legal consultations and participated in 155 awareness raising activities. Various human and citizens rights and freedoms and the role of the HRC Office in the promotion, observance and protection of human rights have been discussed during these activities. (See statistical indicators)

Statistical indicators of the Human Rights Commissioner Representative Offices and Public Receptions in 2018

#	Representative Offices and Public Receptions	Appeals handled:		Appeals from:		Media appearances:			Mobile legal consultations	Participation in events	Participation in court trials
		written	verbal	women	men	TV	Radio	Print media			
1	HRC Representative Office in GBAR	17	129	94	52	17	18	2	29	39	8
2	HRC Representative Office in the Khatlon Region	89	222	93	211	1	1	1	13	19	12
3	HRC Representative Office in the Sughd Region	95	131	125	101	3	4	8	45	23	4
4	Public Reception in Tursumzoda City	147	298	338	107	-	8	6	24	8	11
5	Public Reception in Kulob City	211	307	304	214	-	-	-	22	18	-
6	Public Reception in Isfara City	8	172	69	103	3	4	2	42	12	-
7	Public Reception in Rasht District	26	406	296	136	2	3	-	26	13	18
8	Public Reception in Qubodiyon District	26	414	220	220	-	-	2	12	4	10
9	Public Reception in Aini District	5	133	73	65	-	-	-	5	7	2
10	Legal Advisor in B. Ghaturov District	8	79	32	55	-	3	1	29	12	-
Subtotal:		632	2291	1644	1264	26	41	22	247	155	65
Total:		2923		2908		89					

1.5. The Human Rights Commissioner Office capacity building

In 2018, with the assistance of the Government of the Republic of Tajikistan, the HRC Office had been relocated to another building in Dushanbe, 78 Rudaki Avenue and provided necessary conditions.

Effective steps have been taken to address the issues of staff placement, capacity building and organizing the activities of internal commissions.

In particular, March 14, 2018, the HRC Office 14 administrative civil servants performance has been reviewed with the participation of representatives of the Executive Office of the President of the Republic of Tajikistan and the Public Service Agency under the President of the Republic of Tajikistan, and 2 civil servants have been included in the personnel reserve.

Likewise, May 24 and August 15, a contest was held with the participation of representatives of the Executive Office of the President of the Republic of Tajikistan and the Public Service Agency under the President of the Republic of Tajikistan to fill the vacancies of the administrative civil service and 4 new staff members have been employed, including 2 women.

Taking into account the adoption of the new edition of the Civil Servants Code of Conduct of the Republic of Tajikistan, the Statute of the Commission on the civil servants code of conduct of the Human Rights Commissioner has been revised and approved.

In 2018, upon invitation of the Public Service Agency under the President of the Republic of Tajikistan and the Public Administration Institute under the President of the Republic of Tajikistan 4 HRC Office civil servants have passed the advanced training course.

Based on the retraining course model plan presented by the Public Service Agency under the President of the Republic of Tajikistan, the HRC Office staff re-training

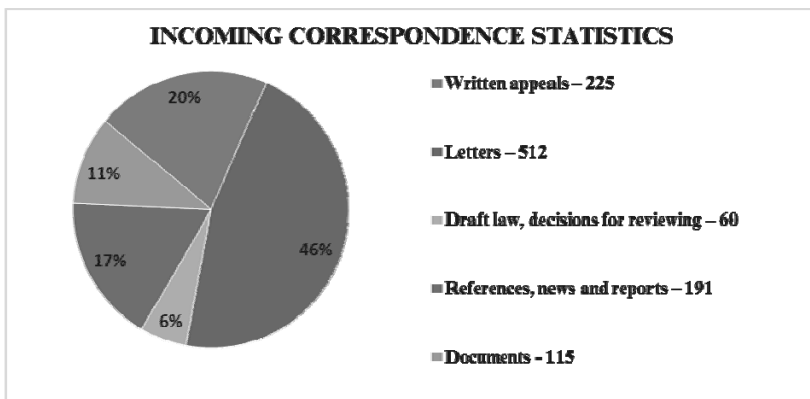
plan has been developed and approved, in accordance with which 34 training sessions have been conducted for the Office civil servants.

To improve the performance of the Human Rights Commissioner Central Apparatus and local structures staff, training seminars on the subject «Monitoring the Human Rights Situation» have been held on June 26-30, September 5-9, and December 18, 2018.

The Office runs two official websites – www.ombudsman.tj and www.vhk.tj, which provide information on the Human Rights Commissioner and the Child Rights Commissioner activities in Tajik and Russian languages. The websites content is constantly updated. In 2018, more than 300 articles have been posted on the site, which have been viewed by more than 2700 users.

Over the reporting period, the HRC Office management and its Apparatus staff have held 16 meetings with representatives of the diplomatic corps accredited in the Republic of Tajikistan, international organizations and international experts, which contributed to the Office institutional capacity building.

In 2018, the Human Rights Commissioner's Office has registered 1103 pieces of incoming correspondence (1083 in 2017), which have been handled expediently in the established timeframe. Equally, over the same period the Human Rights Commissioner has ratified 171 documents that govern various aspects of the HRC Office activities.

In 2018, 1,601,135.00 somoni have been allocated for the Human Rights Commissioner Office from the state budget, which is by 264,722.00 somoni more than in 2017. This year, the Human Rights Commissioner Office Central Apparatus has been allocated 1,514,795.00 somoni and a total amount of 86,540.00 somoni has been allocated from the local budget to HRC Representative Offices in GBAR, Sughd and Khatlon regions and used for the intended purposes.

Likewise, the Helvetas Swiss Intercooperation grant funds in the amount of 98,649.00 somoni have been used for the provision of the Human Rights Commissioner Public Reception activities in Tursunzoda city and Rasht district, the UN Development Program grant funds amounting to 121,820 somoni have been used to sustain the HRC Public Receptions activities in the cities of Kulob, Roghun and Kubodiyon district, the Cross-Border Cooperation for Sustainable Peace and Development Project provided 111,264.00 somoni to support the HRC Public Reception operation in the city of Isfara and one additional full-time post in the HRC Representative Office in the Sughd region somoni for monitoring of permanent stay institutions in the country.

In total in 2018, 376,507.00 somoni of grant funds have been raised for the Republic of Tajikistan Human Rights Commissioner Office, which account for 24 percent of the total Office expenditure.

II. HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS SITUATION IN THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN

2.1. The right to freedom from torture and other cruel, inhuman or degrading treatment and punishment

Tajikistan has ratified the main international human rights instruments, including the International Covenant on Civil and Political Rights and the Convention against Torture and Other cruel, Inhuman and Degrading Treatment or Punishment, except for the Optional Protocol to the Convention, and two and three national reports on their implementation respectively were submitted to the relevant UN agencies.

In particular, in May 2018, the third report on the implementation of the Convention against Torture was submitted and the Government of Tajikistan has been provided 42 recommendations as a result.

According to the Prosecutor General's Office of the Republic of Tajikistan in 2018, 48 alleged cases of torture have been complained against (21 in 2017), of which only 4 cases of torture have found their proof. In connection with these cases, in 4 criminal cases have been instituted against 8 law enforcement officers (7 officers of the MIA and 1 SCNS officer) under Article 143¹ of the Criminal Code of the Republic of Tajikistan. From them, one criminal case has been submitted to the court with the letter of accusation, and three other cases are under preliminary investigations.

At the same time, 44 appeals (including 7 appeals from women) on the alleged cases of torture conveyed by the non-governmental organization «Coalition Against Torture and Impunity in Tajikistan» has been registered by the HRC Office.

In 2018, appropriate steps to prevent torture have been taken by the respective government agencies and civil society organizations.

The Prosecutor General's Office together with the NGO «Coalition Against Torture and Impunity in Tajikistan» conducted investigations into the issues of torture and the Istanbul Protocol standards and hosted three training seminars involving 75 participants with a view to improve the level of staff knowledge and professional skills.

The Human Rights Commissioner conducted 6 information activities on the themes «Rights of Convicts» and «Rights of Detainees and Prevention of Torture» for the staff of the Ministry of Justice Main Administration of Execution of Criminal Punishment and Spitamen, Panj, Muminabad, Khovaling and Darvoz District Departments of Internal Affairs for the purpose of enhancing their professional knowledge.

From July to September 2018, the Human Rights Commissioner together with the representatives of the Prosecutor General Office and the Tajik National University held 8 awareness raising events in the cities of Khorog and Konibodom and Faizobod, Lakhsh, Khovaling, Baljuvon, Asht and Darvoz districts on topics «National Action Plan on the Implementation of Recommendations of the UN Human Rights Council Member-States in accordance with the procedures of the Universal Periodic Review (second cycle) for 2017-2020», «Prevention of Torture», «Promotion of Human Rights Protection in the Country».

In 2018, the Monitoring Group under the Human Rights Commissioner conducted monitoring of the observance of rights of persons deprived of liberty and psychiatric patients in 16 closed and semi-closed institutions, in which the issues of freedom from torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment have been examined. In particular, to implement the

recommendations of the Committee Against Torture, the Monitoring Group under the Human Rights Commissioner has undertaken inspection of the Temporary Detention Facility of the Drug Control Agency under the President of the Republic of Tajikistan.

In 2018, the Office of the Human Rights Commissioner received 13 complaints on the alleged cases of torture (8 in 2017), 5 of which were filed by women. Appeals have been received from: the city of Dushanbe – 7, Khatlon Region – 2, Sughd Region – 1, cities and districts of republican subordination – 1 and the Pre-Trial Investigation Centre ЯТ 9/1 of the Ministry of Justice Main Administration of Execution of Criminal Punishment – 2. Analyzes show that the applicants complained mainly on the actions (inaction) of the inquiry and investigation officers. For example, the defendants Ya.M., AS. and K.I. complained about the breach of their procedural rights by the staff of the Rasht District Department of the Ministry of Internal Affairs during the investigation of a criminal case. Their appeals have been referred to the Supreme Court of the Republic of Tajikistan for consideration.

Citizen B.S. complained on the unlawful actions of the staff of the Dushanbe city Sino-2 District Department of the Ministry of Internal Affairs, which caused the death of her husband N.R. The complaint was filed with the Prosecutor General Office of the Republic of Tajikistan by jurisdiction and is subject to consideration.

Other appeals have been submitted to the Prosecutor General of the Republic of Tajikistan by jurisdiction and have not found their proof.

For the purpose of further improvement of the situation with freedom from torture and other cruel, inhuman and degrading treatment or punishment, the following recommendations are suggested:

- **ensuring timely, thorough and impartial investigations into all cases of the alleged use of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;**
- **conducting awareness-raising activities for law enforcement officers in order to prevent torture;**
- **ratifying the Optional Protocol to the Convention against Torture and Other cruel, Inhuman and Degrading Treatment or Punishment, and establishing a national torture prevention mechanism.**

2.2. Human rights in closed and semi-closed institutions

International treaties establish that all persons deprived of liberty have the right to humane treatment and respect for the inherent dignity of the human person. Criminal executive legislation of the Republic of Tajikistan also guarantees respectful treatment of prisoners by staff of penitentiary institutions or bodies.

In the country the conditions of the stay and the attitude of employees to those who are kept at these institutions is improving annually.

In 2018, in accordance with the Ministry of Justice Main Administration of Execution of Criminal Punishments of the Republic of Tajikistan, to improve the detention conditions of persons deprived of their liberty, 10 rooms, 2 common use dining rooms and 2 industrial workshops have been constructed and put into operation in Correctional Institution №6 (Yovon district), 25 rooms, 2 dining rooms and 8 common amenities – in Correctional Institution #2 (Vahdat town), a new residential building – in Correctional Institution #4 (Dushanbe city), a pasta production plant in Correctional Institution #8 (Norak town), and a stones processing plant – in Correctional Institution ЯС 3/10.

In 2018, 2770 convicts detained in the penitentiary institutions have been engaged in paid works, of which 306 were convicts who have not compensated for the damage they have inflicted. Furthermore, in 2018 production enterprises of penitentiary institutions produced goods on 113 percent, which exceeds the planned amount by 507,911.00 somoni.

To motivate the convicts, in 2018, 688 convicts have been released from prison prior to expiration of their sentences, 1437 convicts have been transferred to residential facilities and 361 convicts – to the Inspectorate of Correctional Works.

The training activities have been carried out by the Ministry of Justice Main Administration of Execution of Criminal Punishments of the Republic of Tajikistan (MoJ MAESP) to raise legal awareness of the penitentiary institutions personnel for the purpose of observing the rights and freedoms of persons deprived of their liberty. In 2018, 3 training courses with the involvement of 65 employees of penitentiary institutions have been held.

The death of convicts and their infectious diseases is one of the challenges of the penitentiary system. In 2018, 5426 convicts, suspects, soldiers and officers have undergone the fluorographic examination by fluorographic equipment available in the penitentiary institutions and mobile X-ray vehicle, 173 of which appeared to have tuberculosis. Likewise, 4600 convicts have undergone HIV testing, 30 of which had an HIV-positive result. Currently, 307 prisoners with AIDS are serving their sentence in correctional facilities, of which 262 are covered by anti-retroviral treatment.

For the purpose of observance and restoration of human rights in the closed and semi-closed institutions, the Human Rights Commissioner in cooperation with the governmental agencies and civil society organizations uses different tools, including audit, monitoring, awareness raising, reception and handling appeals.

To accomplish these tasks, in 2018, the Monitoring Group under the Human Rights Commissioner conducted 16 monitoring visits in accordance with the approved plan in closed and semi-closed institutions to find out the status of observance of the rights of detainees, convicts and mentally impaired. The Ministry of Internal Affairs Temporary Detention Facilities in Spitamen, Panj, Muminobod, Khovaling, Darvoz, Rushon and Khorugh, Temporary Detention Centre of the Drug Control Agency under the President of the Republic of Tajikistan in Dushanbe, Zafarobod District Centre of Mental Diseases,

Isfara City Psychiatric Clinical Hospital and State Institution «Jabbor Rasulov Districts Boarding House for the Mentally Impaired», State Institution «Sughd Region Substance Abuse Treatment Centre», State Institution «Vose District Boarding House for the Mentally Impaired», MoJ MAESP Correctional Institution ЯС 3/9 in Dusti District, Dushanbe Specialized Vocational Liceum and Dushanbe City Republican Special School have been covered by monitoring as well.

In particular, the Monitoring of the Drug Control Agency under the President of the Republic of Tajikistan Temporary Detention Centre in Dushanbe revealed that the standards of detention were observed, the sanitary-hygiene and medical services were provided in the facility.

At the same time, the following weaknesses, such as lack of video surveillance cameras in the interrogation rooms, lack of boxes for appeals and complaints have been revealed.

Monitoring of the Zafarobod District Mental Health Centre showed that the provision of medical supplies and food, sleeping furnishings, sanitary and hygiene conditions of common use areas do not meet the requirements.

Respective recommendations were made to the responsible staff of closed and semi-closed institutions on removing the shortcomings.

The Human Rights Commissioner conducted 9 roundtables «Observance of the International and National Human Rights Protection Instruments» and «Rights of Detained Persons» to raise legal awareness of the personnel of the Ministry of Internal Affairs departments, closed and semi-closed institutions with participation of 500 people.

In 2018, the Human Rights Commissioner Apparatus received 14 appeals (18 in 2018) from inmates of closed and semi-closed institutions and their relatives. They requested the Human Rights Commissioner to assist in meeting with

relatives, obtaining enforcement orders, medical treatment of convicts, and other issues.

With the purpose of further improvement of the human rights situation in closed and semi-closed institutions the following recommendations have been provided:

- conducting awareness-raising activities for the staff of detention facilities on international and national standards of treatment of prisoners and prevention of torture;**
- continuing monitoring of closed and semi-closed institutions.**

2.3. Rights of military servicemen and citizens upon conscription to military service

Under the provisions of Article 43 of the Constitution of the Republic of Tajikistan, protection of the homeland, of the state interests, strengthening independence, security and its defensive capability is a sacred duty of citizens.

The conscription to military service and the military service are regulated by the Law of the Republic of Tajikistan «On Universal Military Obligation and Military Service» and «On Legal Status of Military Servicemen».

Analyses show that the material and social, living and cultural conditions of military servicemen are improving annually. According to the message of the Founder of the National Peace and Unity, the National Leader, the President of the Republic of Tajikistan Emomali Rakhmon to the Majlisi Oli of the Republic of Tajikistan December 26, 2018, in the last five years only, 170 new facilities have been constructed in Tajikistan for Border Forces personnel and now Tajikistan shields not only its own security but also that of the region, the post-Soviet and the European countries from the proliferation of drugs, weapons, terrorism, extremism, and illegal immigration.

In that perspective, the Human Rights Commissioner also maintained effective cooperation with respective ministries and agencies within his terms of reference. Since December 2013, to monitor the situation with the observation of the military servicemen rights a Monitoring Group operates under the Human Rights Commissioner, which till present has conducted 20 monitorings in the Ministry of Defense military units.

In particular, in 2018 monitorings have been conducted in five military units in the cities of Bokhtar, Kulob, Istaravshan, and Lakhsh and B. Ghafurov districts.

During the monitoring, the material and moral conditions and the social situation of the military personnel have been examined. It has been revealed that military

servicemen are provided by uniform outfit of good quality. The utility and recreation rooms, bathrooms, and laundry rooms have been provided by the necessary supplies and meet the requirements of sanitation and hygiene standards. Military units have sports grounds, shops and modern medical facilities.

At the same time, it was revealed that in the event of incidence of military hazing, soldiers are not able to independently appeal to the military prosecutor's office or another appropriate authority, because military units are lacking separate telephones. In addition, the soldiers walking places have not been provided by surveillance cameras.

In the course of monitoring, the officers and soldiers were interviewed in separate sections where questions about probability of using violence and bullying by soldiers and officers, unauthorized leaving of the military unit and involvement of soldiers in works not related to military service have been investigated.

The respondents rejected the cases of cruel, inhuman and degrading treatment in the military units.

According to the Ministry of Defense of the Republic of Tajikistan, in 2018, 17 crimes related to violation of statutory relations in military units have been registered. Criminal cases have been initiated against perpetrators by the investigation authorities and sent to the court for consideration.

At the same time, the analysis of the media suggests that in 2018 individual non-statutory relationships have been revealed in some military units. For instance, in 2018 soldiers M.M. and Y.A., who served in the Border Troops of the State Committee for National Security in Bokhtar city and Vanj district, have been beaten by their comrades-in-arm and died as a result of serious physical injuries sustained. In connection with these cases, the perpetrators have been drawn to criminal liability under the respective

articles of the Criminal Code of the Republic of Tajikistan.

To prevent unstatutory relations, in 2018, 10 awareness-raising events have been conducted by the Human Rights Commissioner Office. In particular, in military units of Rasht (2 units), Lakhsh, Vose districts, cities of B.Gafurov, Istarafshan, Bokhtar, Kulob, and the Military Institute and Colleges of the Ministry of Defense of the Republic of Tajikistan roundtable discussions have been conducted on the issues «Rights of Military Personnel», «Unstatutory Relations in Military Units» and «Prevention of Terrorism and Extremism among Young People» with the involvement of more than 1,500 officers and soldiers.

Equally, the Office of Human Rights Commissioner, with the assistance of development partners published and disseminated free of charge the Manual «On Political and Educational Work, Prevention of Unstatutory Relations and Conscription to Military Service» in a total of 70 copies.

During this period, the Office of the Human Rights Commissioner received 8 appeals of military servicemen and their relatives. Citizens have largely complained on the poor health condition, violation of their rights during conscription to military service, dissatisfaction with conclusions of medical and conscription commissions and their practice of round-up recruitment.

The requests of soldier A.U. to continue his further service in Military Unit 13483 of the Ministry of Defense in Vose district and of citizen A.B. to cover with medical treatment his son soldier Yu.A. who is serving in the military unit of the Ministry of Defense have been positively resolved with the assistance of the Human Rights Commissioner.

Other complaints of citizens A.M and KH.Z. about the poor health condition of soldiers A.M. and B.N., the complaint of N.Q. about his son, Sh.Sh. suffering of of high

blood pressure disease and permanent headaches, of citizen Yu.M. on his objection to the dismissal of his grandson V.K. from his job in the military commissariat and appeal of citizen A.N on his son's unfitness for military service due to health problems have been sent to the respective ministries and departments by jurisdiction. As a result of inspection, the claims mentioned in these appeals have not found their proof.

For the purpose of further improvement of observance of the rights of military servicemen and the rights of citizens upon conscription to military service, the following recommendations have been suggested:

- taking additional awareness raising steps to prevent unstatutory relations;**
- ensuring abidance by the requirements of the national legislation on conscription to military service and military service;**
- installation of observation cameras and telephones in military units;**
- continuing monitoring of military units.**

2.4. The right to access to information and the right to appeal

The Constitution of the Republic of Tajikistan, the Law of the Republic of Tajikistan «On Access to Information», «On Information», «On Periodic Press and Other Mass Media», «On Protection of Information», «On State Secrets» and other acts guarantee access to information.

According to the Ministry of Culture of the Republic of Tajikistan, as of January 1, 2019, 376 newspapers, including 112 state-owned and 264 independent, 245 magazines, including 114 state-owned and 131 independent, 317 print houses, including 37 state-owned and 280 independent, 45 book sale points, including 3 state-owned and 42 independent, 71 publishing houses, including 10 state-owned and 61 independent, 10 news agencies, including 1 state-owned and 9 independent have been registered. In 2018 due to financial problems, LLC «Muhammed SU», magazines «Wholeseller», «Randa» and News Agency «Ozodagon» have terminated their activities.

According to the Communication Service under the Government of the Republic of Tajikistan, the total number of Internet users has increased, and in 2018 the number of Internet users achieved 2,769,429 (2 238 724 in 2007).

By the Government of the Republic of Tajikistan Decision №617 of December 29, 2018, the procedure of hosting a legal information Internet portal of the Republic of Tajikistan (<https://www.portali-huquqi.tj>) was approved thus providing free access to regulatory legal acts and other documents.

The Human Rights Commissioner's Office continuously takes steps in this direction as well. In particular, to implement paragraph 10 of Action Plan on the Implementation of the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) recommendations for Tajikistan within the framework of the Istanbul Anti-Corruption Action Plan for

the Eastern Europe and Central Asia for the 2018-2019 the Human Rights Commissioner Action Plan was ratified and the Interdepartmental Working Group has been established under the Human Rights Commissioner. This plan includes the revision of the national legislation on access to information, the development of a uniform manual of work related to requests for information in each government agency and its monitoring, the establishment of the National Free Information Office, etc. Under this plan, three Intergovernmental Working Group Meetings have been held in 2018.

In this direction in 2018, the HRC Office has conducted monitoring of the official websites of Shohmansur District Executive Body of State Government, the GoT Committee for Religion, Regulation of Traditions, Celebrations and Ceremonies and the GoT Agency of Social Insurance and Pensions for their compliance with the requirements of the Government of the Republic of Tajikistan Decision «On Uniform Rules for Official Internet Websites of Ministries And Agencies, Local Executive Bodies of State Government and Self-Government Bodies of Towns, Settlements and Villages».

Monitoring of the Shohmansur District Executive Body of State Government website (www.shohmansur.tj) showed that the site is not functioning properly. It is lacking «Search for information», «Inquiry» and «Cooperation of natural persons and legal entities with a range of services» options.

The GoT Committee for Religion, Regulation of Traditions, Celebrations and Ceremonies website (www.din.tj) has been developed only in the Tajik and Russian and English languages are not active.

The website of the Agency of Social Insurance and Pensions under the Government of the Republic of Tajikistan (www.nafaka.tj) although developed in three languages, its Russian and English pages are partially

active. The subsections «For Employees» and «For Pensioners» do not contain the necessary information. Links «Poll» and «Send Your Questions» are not active.

As a result of monitoring, recommendations for removing the revealed deficiencies were suggested to the aforementioned bodies.

Two official websites have been opened in the Commissioner Office: the official website of the Human Rights Commissioner (www.ombudsman.tj) and the official website of the Child Rights Commissioner (www.vhk.tj), which are always active and provide information in Tajik and Russian languages.

The websites provide information on the activities of the office, the achievements of Tajikistan in the field of human rights and the rights of the child, legislation updates, major international human rights treaties, recognized by Tajikistan, and their implementation.

For the purpose of studying the situation with receiving and handling appeals of natural persons and legal entities in 2018, the activity of the Dushanbe City Shohmansur District Local Executive Body of State Government and the Rudaki District, Tursunzoda and Vahdat City Civil Registry Offices have been inspected.

The inspection showed that in the Shohmansur District Local Executive Body of State Government the deadlines established by legislative provisions are not met in some cases. For example, the collective appeal of the Khovar district residents has been answered in 18 days and 7/2 Nazarshoev Street resident's collective appeal has been answered in 23 days. While under the legal provision responding to the authors on the results of the review within three days is required.

During the inspection it has been revealed that some of the officials in charge while consideration of appeals did not pay due attention to the content of appeals and provided superficial and incomplete responses to complainants.

For instance, although citizen Sh.G. requested his placement in the Dushanbe City Centre for Elderly People, he has received a response in the form of provision of food. Citizen Sh.D. requested placement of his elderly and disabled brother Sh.D. to Tursunzoda City Centre for the Elderly and Disabled and received a response that the request has been satisfied. However, during the telephone call the citizen Sh. asserted that his brother Sh. was still at home in a bad condition.

Likewise, the format of the Statistical accounting logbook of written and verbal appeals of natural persons and legal entities in this agency does not comply with the paperwork requirements and the telephone (mobile) appeals are not registered in a separate logbook.

To bridge the gaps identified in the course of inspection, respective recommendations have been provided to Shohmansur District Local Executive Body of State Government.

The inspection in the Rudaki District, Tursunzoda and Vahdat City Civil Registry Offices showed that the appeals of natural persons and legal entities are registered in accordance with Article 6 of the Law of the Republic of Tajikistan «On Registration of Civil Status». In the entrance of the building, an announcement is posted «The citizens reception days are from Monday through Thursday. On Fridays, due to paperwork the citizens are required not to apply to these civil status documentation sections». Heads of these sections did not establish individual reception schedule in a certine day and time.

In the event of registration of birth certificates and other documents, the civil status registration bodies make technical and orthographic errors, which cause many problems, requests for reregistration and additional costs for citizens.

As a result of monitoring, the Ministry of Justice of the Republic of Tajikistan has been provided with the necessary recommendations to eliminate the shortcomings.

With the purpose of further improvement of the situation with the right of access to information and the right to apply, the following recommendations have been provided:

- bringing the websites in compliance with the requirements of the Government of the Republic of Tajikistan Decision «On Uniform Rules for Official Internet Websites of Ministries And Agencies, Local Executive Bodies of State Government and Self-Government Bodies of Towns, Settlements and Villages»;**
- establishing a free national information portal;**
- strict abidance by the established terms of consideration of appeals of the natural persons and legal entities.**

2.5. Gender equality and women's rights

Tajikistan recognizes and guarantees equality of men and women at the level of the Constitution and has joined the main international instruments regulating this area, including the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and its Optional Protocol.

Effective steps are continuously taken in the country towards genuine equality of men and women. In particular, Law of the Republic of Tajikistan «On State Guarantees of Equal Rights of Men and Women and Equal Opportunities for Their Implementation», Decree of the Government of the Republic of Tajikistan «On Establishment and Allocation of Grants of the President of the Republic of Tajikistan to Support Women's Entrepreneurial Activities for 2016-2020», National Strategy for Improving the Role of Women in the Republic of Tajikistan for 2011-2020, State Program of Training, Selection and Placement of Talented Women and Girls in Leadership Positions in the Republic of Tajikistan for the period of 2017-2022 and others are being enforced.

Implementing these documents enabled strengthening the role and position of women in government institutions annually and they have become active participants in political, economic, social and cultural life. Currently, 7 members of the Majlisi Milli and 13 deputies of the Majlisi Namoyandagon are women.

Women are holding leading positions in the Republic of Tajikistan leadership, including Deputy Chairman of the Majlisi Namoyandagon, the Head of the Executive Office of the President of the Republic of Tajikistan, the Chairperson of the Supreme Economic Court, Minister of Labour, Migration and Employment, Director of Statistical Agency under the President of the Republic of Tajikistan, Chairperson of the Committee on Women and Family Affairs of the Republic of Tajikistan and the Chairperson

of the Committee on Language and Terminology under the Government of the Republic of Tajikistan.

According to the data of the Public Service Agency under the President of the Republic of Tajikistan, as of October 1, 2018, 4462 women or 23.4 percent are represented in the public service, 1071 women or 18.8 percent of which are at the leading posts.

The number of women in the central government bodies and their subdivisions is 2907 women (24,4 percent), in the local executive bodies of state government 980 women (26,1 percent) and in the local town and village self-government bodies 575 women (16,9 percent).

This data reveals that women appear to be less represented in the public service than before. In particular, in the Accounting Chamber of the Republic of Tajikistan women constitute 7,5 percent, State Financial Control and Anti-Corruption Agency – 2,2 percent, the Ministry of Transport of the Republic of Tajikistan – 9.0 percent, Tax Committee under the Government of the Republic of Tajikistan – 9,6 percent, Service of State Control over the Protection of Occupational Safety in the Mining Industry and Sector under the Government of the Republic of Tajikistan – 8,5 percent, Executive Service under the Government of the Republic of Tajikistan – 6,6 percent, Farkhor District Local Government Bodies of Farkhor – 3,7 percent, Lakhsh – 6,6 percent, Rasht – 8.8 percent and Danghara – 9.1 percent.

To ensure gender equality, the State Programme of Education, Selection and Placement of Senior Staff from Among Talented Women and Girls of the Republic of Tajikistan for 2017-2022 has set a goal to increase by 2022 the number of women in the public service up to 40 percent and in the governing bodies up to 30 percent.

The underrepresentation of women in government positions and highly remunerated jobs (sectors) resulted in inequality in the amount of their wages. According to the

Statistical Agency under the President of the Republic of Tajikistan, in December 2017, in all forms or economic activity nominal monthly salary payments of men constituted 1446.39 somoni and of women – 866,59 somoni, and the ratio of women's salaries compared to those of men constituted 59.9 percent.

One of the reasons for failure to ensure gender equality, which adversely affects the development of the fundamental rights and freedoms of women and limits their opportunities, is the old stereotypes on the women's role in society. Therefore, it is appropriate to expand awareness raising activities to abolish old stereotypes towards women.

To promote gender equality, the Office of the Human Rights Commissioner has implemented certain activities in the field of receiving and handling appeals of natural persons and legal entities, monitoring the situation with observance of women's rights, implementation of international commitments, raising women and girls awareness, promotion of the Law of the Republic of Tajikistan «On State Guarantees of Equality of Men and Women and Equal Opportunities of Their Implementation», etc.

In 2018, the Office of the Human Rights Commissioner registered 93 women's written requests, which mainly involved the collection of a loan amount, inviolability of the house, the settlement in the house of eviction from it, recognizing as a member of the owner's family, recognizing a disputable residential space as a joint property, reinstatement in the previous job, finding the compensation for a property value insufficient, participation of the Human Rights Commissioner representative in court proceedings, placement of children to boarding schools, construction of residential buildings, suspension of enforcement of the court decision, complaint on judicial decisions, actions of law enforcement and military enlistment officers, meeting with convicts and others.

In 2018 the Office of the Human Rights Commissioner staff held roundtable discussions on issues of gender equality, prevention of early marriages and the culture of family life, as well as on the course of the implementation of the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights recommendations in the city of Isfara, Dusti and Rasht districts. Representatives of the local structures of the ministries and agencies, local executive bodies of state government, settlement and village self-government bodies, representatives of the society of the disabled and others participated in these activities.

Equally, programmes on these topics have been aired in the media outlets.

An Interagency Working Group under the Presidential Executive Office, which member is the Human Rights Commissioner, is acting in the sphere of the improvement of regulatory legal acts related to the elimination of gender stereotypes, women's rights protection and prevention of domestic violence.

One of the factors conducive to gender inequality is in some cases non-observance of the women rights in the society. This is particularly explicit in the issues of marriages between relatives or early, compulsory, unofficial marriages, unfair distribution of property, settling in, collection of alimony, etc.

Women who are in informal marriage are economically vulnerable and do not have the right to common property when the family relations are terminated. They can not receive alimony during pregnancy and child care.

Despite the prohibition by the legislation of forced and early marriages, the girls are sometimes forced to marry against their will. According to the MIA RT data, in 2018, 13 cases of marriages of underaged girls and 16 cases of marriages with the person who has not attained the age of marriage have been disclosed and legal measures have been taken against the parents in question.

According to Article 13 of the Family Code of the Republic of Tajikistan in exceptional cases the court has the right to reduce the age of marriage established for women and men (18 years old) for a period not exceeding one year based on the will of the marrying couple. The statistical data shows that the courts disregarded exceptional cases and most of the incoming applications have been satisfied. According to the data of the Supreme Court of the Republic of Tajikistan, in 2018 the courts considered 2493 family cases on lowering the age of marriage, and 2469 or 99 percent of them have been satisfied.

Women's rights in some cases are not observed in the distribution of property, particularly of the home and the right of women to get registered in them is not observed, which results in lengthy litigations.

Women also face with difficulties in collecting alimony to raise children. Alimonypayers unemployment or residence abroad complicates this process.

In addition to gender inequality and other legal problems, women are subjected to violence in the family.

The major international document regulating this issue is the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women.

Likewise, in the Beijing Platform for Action (1995), violence in the family has been recognized as one of the serious issues.

Respective measures are taken in the country to prevent domestic violence. Adoption of the Law of the Republic of Tajikistan «On the Prevention of Domestic Violence» and the State Program on the Prevention of Domestic Violence in the Republic of Tajikistan for 2014-2023 are among such measures.

According to the MIA RT data, in 2018, 3048 citizens complaints on cases of domestic violence have been investigated. The data reveal that in 2552 cases women and in 496 cases men have been subjected to violence. Criminal

proceedings have been initiated against 132 perpetrators and 1429 statements of administrative offenses have been produced. For violation of the provisions of article 21 of the Law of the Republic of Tajikistan «On Prevention of Domestic Violence», a protective warrant has been ruled out against 953 persons.

In accordance with the data of the Supreme Court of the Republic of Tajikistan, in 2018, domestic violence-related judgements of conviction have been brought against 165 perpetrators.

Many victims of violence in the family do not complain to the law enforcement agencies for the sake of maintaining the good name of the family. Concealing acts of violence in the family sometimes is a cause for suicides. According to the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Tajikistan in 2018, 246 cases of women's suicides have been registered.

With the aim of providing medical and social assistance to victims of domestic violence, the medical and social rehabilitation rooms operate within medical facilities in 12 cities and districts of the country, which is insufficient.

Analysis of the current legislation shows that violence in the family is not considered as a particular type of offense. This act is mostly classified as intentional bodily injury (article 112 of the Criminal Code) or assault (Article 116 of the Criminal Code).

Although the Law of the Republic of Tajikistan «On Prevention of Domestic Violence» has established several agencies preventing violence in the family, the cooperation and coordination of the activities of the agencies meant to prevent violence in the family are not established at the appropriate level.

Resolving the problem of violence in the family, in addition to the use of administrative and judicial remedies, necessitates strengthening outreach activities through mass media, as well as public awareness raising in this area.

In 2018, the Office of the Human Rights Commissioner received 3 appeals on the cases of domestic violence. For example, citizens O.L. and L.G. appealed about violence used by the brother of O. L., citizens S.S. and Sh.Z. complained of being submitted to violence by their husbands. In response to the appeal of citizen Sh.Z. the sides were brought to a consensus with the assistance of the Human Rights Commissioner.

In this area, 3 roundtables have been held by the Office of the Human Rights Commissioner in the city of Isfara and Rasht and Dusti districts. These events focused *inter alia* on the adverse effects of violence in the family.

In this process, in 2018, the Office of the Human Rights Commissioner reviewed the performance of four community inspectors for combating domestic violence of the Dushanbe City Shohmansur District Department of Internal Affairs-1, of the Isfara City Department of Internal Affairs – 2, and Dusty and Rasht District Departments of Internal Affairs. The results of the review showed that along the strengths, some weaknesses have been observed in the performance of inspectors. For example, the natural persons and legal entities logbook of the inspector for the prevention of domestic violence does not meet the requirements, a list of materials have not been attached to the case files, the observers work plans were not approved, and the public outreach activities were not at the appropriate level.

It is noted that 14 inspectors operate in the system of the Ministry of Internal Affairs, including in GBAR – 1 inspector, the Khatlon Region – 4 inspectors, the Sughd Region – 3 inspectors, in Dushanbe city – 5 inspectors and the Rasht region Administration of the Ministry of Internal Affairs – 1 inspector, the number of which is insufficient to detect, prevent, and eliminate the causes and factors contributing to violence in the family.

Respective recommendations have been provided on the review results to prevent offenses and improve inspectors' activities.

For the purpose of further enhancement of gender equality and the situation with women's rights, the following recommendations have been suggested:

- envisaging in the legislation benefits for women and girls in the civil service and attracting more of them to posts in senior management and higher remunerated jobs (sectors);**
- implementing public outreach activities to eliminate old gender stereotypes in all aspects of the social life, and prevent forced, informal and early marriages;**
- increasing the number of domestic violence prevention inspectors and medical and social rehabilitation centres for victims of violence;**
- criminalizing domestic violence in the legislation;**
- establishing an interdepartmental mechanism of cooperation and coordination of government agencies activities to prevent violence in the family.**

2.6. The rights of persons with disabilities

According to the Social Insurance and Pensions Agency under the Government of the Republic of Tajikistan as of January 1, 2019, the number of persons with disabilities constituted 145896 people. Of these, 15105 are people with disabilities of the First Group, 69880 – of the Second Group and 33356 of the Third Group.

Effective measures are underway in the Republic of Tajikistan in the area of support of disabled people. In this direction, the Law of the Republic of Tajikistan «On Social Protection of Persons with Disabilities», «The National Programme of Rehabilitation of Persons with Disabilities for 2017–2020», «Strategy of the Development of the Population Social Protection of the Republic of Tajikistan for the Period up to 2020» are being enforced.

March 22, 2018, the Founder of Peace and National Unity, the Leader of the Nation, the President of the Republic of Tajikistan, Honourble Emomali Rahmon signed the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. In order to study the issue of accession of the Republic of Tajikistan to this Convention, the Interagency Working Group has been established. Likewise, the Steering Committee «Turning the Rights of Persons with Disabilities into Reality» is operating under the Executive Office of the President of the Republic of Tajikistan to bring the sector-related legislation in compliance with this Convention.

In 41 cities and districts, for people in need of social services temporarily or permanently, single-persons, elderly, sick, persons with disabilities unable to manage themselves social service departments have been established to provide social services at home.

Along with the achievement in the field of ensuring the rights of persons with disabilities, some weaknesses are also observed. Failure to create an accessible environment, pension benefits, employment, social services and the technical means of rehabilitation, acquisition of referral to

treatment, access to information, discrimination, and social stigmatization are among them.

Actually, however, still in some cases the provisions of the Law of the Republic of Tajikistan «On the Social Protection of Persons with Disabilities» on the disabled persons access to infrastructure facilities are not abided by. The result of the assessment of the situation with access to and creation of an accessible environment for persons with disabilities (TPNR of the Republic of Tajikistan 35-01-2012) in Isfara city and Dusti and Rasht districts confirms the aforesaid.

For instance, the buildings of local executive bodies of state government, the Administration of Social Insurance and Pensions Agency, branches of banks «Amonatbank», «Tojiksodirotbank», Palace of Culture, Tax Inspectorate, pharmacies, trade centres in the city of Isfara, the buildings of local executive bodies of state government, the Administration of Social Insurance and Pensions Agency, branches of banks «Amonatbank», «Tojiksodirotbank», the Palace of the Youth, Central Library, the Palace of Culture, Environmental Protection Department, Tax Inspectorate, Administration of Finance of the Jilikul jamoat, Central Market, pharmacies, Trade Centres in Dusti district, the buildings of local executive government bodies, the Court, the Ministry of Internal Affairs Administration, Pedagogical Institute, Department of Social Insurance and Pensions, branches of banks «Amonatbank», «Oriyonbank», the Palace of Culture, Tax Inspectorate of the Ghrm Village Jamoat, the central market, pharmacies, and trade centres in the Rasht district are not adapted to the needs of persons with disabilities.

On the results of these inspections, respective recommendations have been provided by the Human Rights Commissioner to the local executive government bodies of the mentioned cities and districts for bridging the revealed gaps.

Reportedly, the State Architecture and Construction Supervision Service has conducted inspections in 2018 as well, which have revealed 61 shortcomings. The Service has issued 17 orders on the elimination of shortcomings, and has ruled out fines against four natural persons and legal entities.

Observations show that transportation services are not aligned to the needs of persons with disabilities, public transport means have not been fitted out by handsets, lifting equipment, stairs and appropriate doors. Bus-stops, zebra and underground crossings are not adapted to the established standards.

The pensions for disabled people, which are prevalently the only source of income, do not provide their livelihoods.

Employment is another problem for people with disabilities. In most cases, the requirements of the Law of the Republic of Tajikistan «On Social Protection of Persons with Disabilities» on establishing quotas for disabled people are not abided by employers. Only 51605 persons with disabilities are employed in the country. Few of them are employed in the public sector as well. According to the State Service Agency under the President of the Republic of Tajikistan, as of December 31, 2018, 22 persons with disabilities (6 women) were employed in the public service, of which 8 are persons with disabilities of the group II (2 women) and 14 (4 women) are persons with disabilities of group III.

Social services are very important for the rehabilitation of the disabled. According to the Ministry of Health and Social Protection of the Republic of Tajikistan in 2018, 1172 permanent residence institutions inmates were covered by the state social welfare, of which 263 are persons with disabilities of Group I, 544 are persons with disabilities of Group II, and 11 are persons with disabilities of Group III, 201 are disabled since childhood, and 115 persons with disabilities are under the age of 18.

Although international standards require the use of provision of social services in permanent residence institutions only in exceptional circumstances, this mechanism has not been fully developed in the country.

In 2018, the Office of the Human Rights Commissioner has monitored the situation with the observance of the rights of inmates of the State Institution «Tursunzoda City Boarding House for Elderly and Disabled Persons» and the «Yovon District Boarding House for Elderly and Disabled Persons». The inspections have revealed that despite annual improvement in the situation with the care of the mentioned institutions inmates, there are some gaps in their operation. Among them is the keeping the mentally impaired patients in these institutions, placing immobile persons with disabilities on the upper floors, problems with receiving pensions, lack of their provision with the rehabilitation means.

The provision of technical means of rehabilitation for the persons with disabilities in the country is insufficient. People with disabilities complain of the quality of wheelchairs, orthopedic equipment and access to rehabilitation technical equipment.

The right of persons with disabilities to access to information through the Braille alphabet, subtitles and sign language interpreters is not provided at the sufficient level.

People with disabilities in public opinion are perceived as weak, needy and imperfect people. It is therefore important to change the public attitude to persons with disabilities through public outreach activities.

To fully ensure the access to citizens who temporarily or permanently need social services, it is proposed to take appropriate measures to establish the social service delivery at home in the cities and districts, where they have not been established yet.

In 2018, the Human Rights Commissioner hosted roundtables in the city of Isfara and Dusti and Rasht districts to address issues related to the protection of the

rights of persons with disabilities, the reduction of discrimination and stigmatization, and the implementation of international commitments in this sphere with the involvement of employees of local executive government bodies, law enforcement agencies and representatives of the Society of the People with Disabilities.

In 2018 the Commissioner Apparatus received 8 appeals of persons with disabilities with the request to assist in finding employment, placement in the medical service centres, allocation of residential homes, delaying the payment of a bank loan, allocation of a land plots for the construction of residential houses and provision of material assistance. The applicants have been provided assistance in addressing their problems.

Equally, the HRC Office staff made appearances on various aspects of the rights of persons with disabilities in the national media outlets. The Human Rights Commissioner webpage «Persons with Disabilities» is constantly updated.

The Office of the Human Rights Commissioner translated and published in the official language the official version of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities.

With the purpose of further improvement of the situation with ensuring and observing the rights of persons with disabilities, the following recommendations are suggested:

- **gradually fitting out residential premises, public transport, pedestrian and underground crossings depending on the needs of the persons with disabilities;**
- **providing access of persons with disabilities to information (sign language interpretation, subtitles, Braille alphabet);**
- **creation of jobs for people with disabilities;**
- **strengthening public outreach activities to build tolerant attitude to persons with disabilities;**
- **strengthening activities towards the approval of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities.**

2.7. The rights of labour migrants and members of their families

Migration has become one of the global processes and according to the United Nations data, more than 258 million people of the planet (3,4 percent) are migrants, and in 2050 this figure will reach 405 million migrants, 164 million of which will be labour migrants.

Tajikistan is a participant of this process as well. According to the Ministry of Labour, Migration and Employment of the Republic of Tajikistan in 2018, 484176 (487757 in 2017) migrants left the country seeking employment, which decreased by 1 percent against 2017. From the total number of migrants 419664 were men (419721 in 2017) and 64 512 were women (68036 in 2017). The share of women – labour migrants is 13 percent, which decreased by 3 percent compared to 2017.

Tajikistan joined the main international treaties on labour migrants, including the «International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families», and submitted its two National Reports to the respective United Nations Committee.

The Constitution of Tajikistan and the Law of the Republic of Tajikistan «On Migration form the legal framework for labour migration.

In the National Development Strategy of the Republic of Tajikistan for the period up to 2030, external labour migration has been prioritized.

In 2018, the Draft Agreement between the Government of the Republic of Tajikistan and the Government of the Russian Federation on the procedure of Republic of Tajikistan citizens stay in the Russian Federation and of Russian Federation citizens stay in the Republic of Tajikistan has been developed and is under consideration. The Draft Agreement envisages extension of the duration of stay without registration to 30 days from the date of entry and 180 days of defining of the total term of stay.

At the same time, the intergovernmental agreement was signed between the Republic of Tajikistan and the Republic of Kazakhstan in 2018, in which the issue of extension of the duration of stay without registration to 30 from the day of entry and 90 days of defining the total term of stay is planned.

According to the agreement between Tajikistan and Uzbekistan, visa free stay of citizens up to 30 days has been allowed.

The agreement signed in 2018 between Tajikistan and Kyrgyzstan stipulates that citizens of the parties can stay without registration at the residential area for up to 60 days.

Along the progress in this process, there are also some problems related to the protection of labour migrants rights, informal migration, limited access of migrants to the foreign labour market, to social services, to medical assistance, poor living and working conditions, adaptation to the host country's society, non-coverage by the pension insurance system, deportation or prohibition of entry and so on.

According to international standards the States shall guarantee the rights of labour migrants. National regulatory legal acts adopted on migration do not fully set up a mechanism for specific services and protecting the rights and interests of labour migrants.

The new edition of the draft Law of the Republic of Tajikistan «On Labour Migration» is under consideration since 2010 and has not yet been adopted.

The complicated system of labour migrants' registration abroad, in particular in the Russian Federation that hosts 95.6 percent of the total number of labour migrants is increasingly accountable for informal migration, which aggravates their economic and social status. For instance, under the legislation of the Russian Federation, to pass the migration registration and obtain a patent, labour

migrants need to arrange many documents spending large amounts of money, standing in long lines for long periods of time, and to overcome many other obstacles.

Access of labour migrants to certain types of work in the Russian labour market is limited annually. In particular, the work in the fields of vegetable growing, sale of tobacco products, alcoholic beverage, passenger and cargo transportation, and others is prohibited or restricted. Moreover, non-payment of wages and discrimination against labour migrants is also observed.

Labour migrants are facing problems in the host countries with placement of children in kindergartens and schools, which mostly depends on the official status of their stay.

Likewise, labour migrants are not entitled to free medical aid. In such cases, medical workers request from labour migrants medical insurance policy and payment for medical services that contradicts the Procedure of Medical Assistance to Foreign Citizens in the Russian Federation, approved by the Decree of the Russian Federation Government #186 of March 6, 2013.

Labour migrants' unawareness of the host country legislation, language, history, traditions and customs makes the things still worse. This situation certifies of the fact that the pre-departure training of the labour migrants has not been established at an adequate level.

The death of Tajik citizens, including labour migrants abroad is still a cause for concern. According to the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Tajikistan in 2018, 966 (873 in 2017) bodies of the Republic of Tajikistan citizens were brought to Tajikistan, of which 28 citizens have been murdered (55 in 2017).

Most labour migrants without the host country citizenship and permanent residence permit do not have access to the pension insurance system both within the country and abroad.

Longterm stay of labour migrants in migration and the creation of new families abroad result in the disruption of families in the country, making it harder to collect the alimony.

One of the ways to increase the competitiveness of labour migrants in the foreign labour market is sending them in an organized manner. In 2018, the economic entities engaged in exporting workforce abroad, have provided 1953 labour migrants with jobs. Although this figure increased compared to 2017, its share in the total number of labour migrants constitutes only 0.4 percent.

Although the return of labour migrants to the country has increased in recent years, their coverage by vocational training, employment and overall reintegration into the country's economy is lagging behind. In 2018, with the assistance of the Ministry of Labour, Migrations and Employment, 1462 citizens whose entry to the Russian Federation and other countries has been banned, have undergone vocational training and 812 of them have been provided with permanent jobs. Likewise, companies having a license for the recruitment of foreign labour force in the country, along with recruitment of foreign nationals, proportionally provided jobs for 12816 citizens of the Republic of Tajikistan who were banned from entering the Russian Federation. These indicators are insufficient in comparison with the total number of citizens who have been banned.

In 2018, the Office of the Human Rights Ombudsman received 6 appeals from labour migrants and their family members. The appeals touched upon the issues of exclusion from the Russian Federation and non-payment of wages, included requests for assistance in returning of children, in obtaining birth certificates, complaints on being submitted to violence, and so on. The applicants were assisted in resolving their problems.

With the purpose of further improvement of the status of labour migrants and their family members, the following recommendations have been provided:

- accelerating the process of adoption of the Law of the Republic of Tajikistan «On Labour Migration»;**
- organizing pre-migration training for labour migrants, study of the host country legislation, language, history, culture, customs and traditions;**
- signing of bilateral agreements on determining the pensions of labour migrants;**
- strengthening work on the organized travel of labour migrants to work abroad;**
- taking steps on reintegration of labour migrants to the country's economy.**

CONCLUSION

The 2018 Human Rights Commissioner Report consists of two main parts.

In the first part of the Report along with the Human Rights Commissioner Office activities on its institutional capacity building, the indicators of its activity in the field of receiving and handling appeals of natural persons and legal entities, improvement of legislation, inspections and monitorings, and public awareness raising on human rights and freedoms has been analyzed.

The Report underlines that in 2018 the Office of the Human Rights Commissioner has registered 3522 appeals (3864 in 2017). Of them, 857 were written appeals and 2665 verbal. In particular, 599 appeals (571 in 2017) were registered in the Central Apparatus and the remaining 2923 (3293 in 2017) in the HRC Representatiive Offices and Public Receptions.

From the 571 appeals received by the Central Apparatus, 225 were written appeals (252 in 2017) and 374 verbal appeals (319 in 2017).

In 2018, compared to 2017, the number of appeals on the right to freedom from domestic violence increased by 6 appeals, the right to health – by 3 appeals, the right to education by 13 appeals and on other issues by 17, and on the right to fair court trial decreased by 9 appeals, on the rights of persons deprived of liberty -by 5 appeals, the right to a citizenship – by 4 appeals, the right to housing – by 19 appeals, the right to property – by 5 appeals, the right to work – by 6 and the right to social security – by 16) reduced.

The consideration of natural persons and legal entities appeals revealed that in 2018 compared to 2017, the number of complaints on the bodies of internal affairs, natural persons and officials increased and those on the judicial and other authorities of the country decreased.

In 2018, the HRC Central Apparatus positively handled appeals 55 or 9.1% (60 in 2017) (including 36 written appeals (41 in 2017) and 19 verbal appeals (197 in 2017)).

In 2018, the Human Rights Commissioner Office has provided conclusions on 60 draft regulatory legal acts and other documents (58 in 2017), including 24 draft laws, 5 draft Decrees of the President of the Republic of Tajikistan, 6 draft Decrees of the Government of the Republic of Tajikistan, 13 draft decisions of the Supreme Court plenary sessions, 1 draft Concept and 11 other draft documents.

Equally, during this period, the staff of the HRC Office participated in the activities of the 39 working groups (29 in 2017) on drafting laws and other acts related to individual rights and freedoms.

The work of the Interagency Working Group for Monitoring of Closed and Semi-Closed Institutions, the Steering Committee of the UN Partnership Project for Promotion of the Rights of Persons with Disabilities, the Commission under the Government of the Republic of Tajikistan on the Rights of the Child, on the implementation of the Human Rights Education Programme for 2013-2020 and others was effective.

On the basis of the appeals of natural persons and legal entities the HRC Office staff participated in 11 court trials (18 in 2017).

In accordance with the Office Action Plan, the Monitoring Group Activity Plan, based on the appeals of natural persons and legal entities, and on the instructions of the Human Rights Commissioner, for the purpose of finding out the situation with human rights and freedoms, 57 inspections, monitorings and visits (22 inspections, 32 monitorings and 3 visits) have been conducted in 2018.

On the results of the inspections and monitoring visits reports and recommendations have been provided to the heads of the respective bodies and agencies on bridging the existing gaps.

The cooperation of the HRC Office with mass media has been strengthened. In total, the HRC Office management and staff made 327 appearances via television, radio, print and electronic press (273 in 2017).

Last year, with the initiative of the Human Rights Commissioner Office 63 (39 in 2017) educational and informational activities (3 conferences, 41 roundtables, 8 seminars and 6 trainings) have been held and the participation of the Office Central Apparatus staff in a variety of human rights and freedoms aspects-related events hosted by the government agencies and institutions, international organizations, and civil society organizations has been provided.

In 2018, the 70th Anniversary of the adoption of the Universal Declaration of Human Rights (December 10, 1948) was honored.

Currently, 3 Representative Offices and 6 Public Receptions of the Human Rights Commissioner in the cities and districts of the country work to provide free legal assistance to all segments of the population, including vulnerable population groups.

The activities of the Human Rights Commissioner Representative Offices are funded by the state budget and public receptions – by development partners.

In 2018, the HRC Representative Offices and Public Receptions have registered a total of 2923 appeals (3293 in 2017) from which 632 were written (487 in 2017) and 2291 – verbal appeals (2806 in 2017).

The analysis of the appeals received by the Human Rights Commissioner Representative Offices and Public Receptions shows that compared to 2017, appeals related to the right to fair court trial increased by 22, the right to inheritance – by 13, the right to housing – by 26, the right to the social provision – by 18, the right to land – by 34, and the right to alimony – by 15 appeals.

The Human Rights Commissioner Representative Offices and Public Receptions in 2018 provided 247 mobile legal consultations, and participated in 155 awareness-raising activities.

In 2018, more than 300 articles have been posted on the HRC Office website, which have been viewed by more than 2700 users.

During the period under review, the Office management hosted 16 consultations and constructive meetings with the representatives of the diplomatic corps of Tajikistan, international organizations and international experts that contributed to the Office institutional capacity building.

In 2018, 1,601,135.00 somoni have been allocated for the Human Rights Commissioner Office from the state budget, which is by 264,722.00 somoni more than in 2017. This year, the Human Rights Commissioner Office Central Apparatus has been allocated 1,514,795.00 somoni and a total amount of 86,540.00 somoni has been allocated from the local budget to HRC Representative Offices in GBAR, Sughd and Khatlon regions and used for the intended purposes.

In total in 2018, 376,507.00 somoni of grant funds have been raised for the Republic of Tajikistan Human Rights Commissioner Office, which account for 24 percent of the total Office expenditure.

The second part of the Report, which covers the situation with observance of individual human rights and freedoms in the country, has been developed with due account of the progress in the implementation of the Human Rights Commissioner Office activities in priority directions stemming from the Strategy of the Human Rights Commissioner Activities for 2016-2020, of the data provided by relevant ministries and agencies as well as mass media. This part reflects the current achievements and challenges in the observation of human rights and freedoms with specific facts and examples.

In the Report, specific recommendations have been provided to eliminate the existing problems and improve the situation in ensuring the observance and protection of certain human rights and freedoms. In particular, on the rights to freedom from torture or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment – 3 recommendations, human rights in closed and semi-closed institutions – 2, the rights of military servicemen and the rights of persons upon subscription to military service – 4, the right of access to information and the right to appeal – 3, gender equality and respect for women's rights – 5, the rights of persons with disabilities – 5, the rights of labour migrants and their family members – 5 recommendations, totally 27 recommendations have been provided.

The Human Rights Commissioner is convinced that this Report will contribute to further beneficial cooperation with government agencies, civil society organizations and international organizations in the implementation of these recommendations and addressing other human rights and freedoms related issues.